

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EKONOMETRİ ANABİLİM DALI
EKONOMETRİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİN PANEL KESİKLİ
TERCİH MODELLERİ İLE İNCELENMESİ**

Nazan ÜNAL

Danışman
Doç. Dr. Hamdi EMEÇ

İZMİR-2019

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türkiye’de Genç İşsizliğin Panel Kesikli Tercih Modelleri İle İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../2019

Nazan ÜNAL

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Türkiye’de Genç İşsizliğin Panel Kesikli Tercih Modelleri İle İncelenmesi

Nazan ÜNAL

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ekonometri Anabilim Dalı

Ekonometri Programı

Birçok ülkede, istihdam yapısı ile birlikte hem genel işsizlik hem de gençlerin işsizlik boyutu sosyal ve ekonomik düzeyin önemli bir göstergesidir. Türkiye’nin sosyo-ekonomik gelişimini en çok etkileyen sorunlardan biri de işsizliktir. Bu çalışmanın amacı Türkiye’de 15-29 yaş aralığındaki genç işsizlerin durumlarını incelemek ve genç işsizliğe neden olan faktörleri belirlemektir. Bunun için Türkiye İstatistik Kurumunun 2013-2016 yılları arasında yaptığı Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Anketi Panel Verileri kullanılmıştır. Bireyin işsizliğini etkileyen faktörler Tesadüfi etkiler panel logit model kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz bulgularına göre erkeklerin kadınlara göre işsiz olma olasılığının daha az olduğu ortaya çıkmıştır. Genç bireyin evli olması işsiz olma olasılığını azaltmaktadır. Yaş aralığının kişinin işsiz olma olasılığı üzerinde etkisi olduğu anlaşılmıştır. Eğitim düzeyinde ise, eğitim seviyesi arttıkça işsiz olma olasılığının azaldığı görülmektedir. Yılların işsiz olma olasılığı üzerindeki etkisine bakıldığı zaman 2013 yılına göre 2014, 2015 ve 2016 yıllarında bireyin işsiz olma olasılığı gittikçe artmaktadır. Hanenin geçinme durumu zorlaştıkça genç bireyin işsiz olma olasılığının arttığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Genç İşsizliği, Tesadüfi Etkiler Panel Logit Model, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Anketi

ABSTRACT
Master's Thesis
Youth Unemployment Panel Models With Discrete Choice Investigation in
Turkey
Nazan ÜNAL

Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Econometrics
Econometrics Program

In many countries, the employment structure and both overall unemployment and youth unemployment are important indicator of the social and economic level. Turkey's socio-economic problems, unemployment is one of the most influential on development. The aim of this study was to examine the situation of the young unemployed in the 15-29 age range in Turkey and to identify the factors leading to youth unemployment. Factors affecting the unemployment of the individual were analyzed using random effects panel logit model. According to the findings of the analysis, it is found that men are less likely to be unemployed than women. Being married reduces the probability of being unemployed. The age range was found to have an impact on the probability of being unemployed. At the education level, the probability of being unemployed decreases as the education level increases. When the effect of years on the probability of being unemployed is examined, the probability of being unemployed in 2014, 2015 and 2016 is increasing compared to 2013. It was found that as the living status of the household became more difficult, the probability of being unemployed increased.

Keywords: Youth Unemployment, Random Effects Panel Logit Model, Income and Living Conditions Survey.

TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİN PANEL KESİKLİ TERCİH MODELLERİ İLE İNCELENMESİ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLOLAR LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM İŞSİZLİĞİN TANIMI

1.1. İŞSİZLİK TEORİLERİ	4
1.1.1. Klasik İşsizlik Teorisi	4
1.1.2. Marksist İşsizlik Teorisi	5
1.1.3. Keynesyen İşsizlik Teorisi	6
1.2. İŞSİZLİK TÜRLERİ	7
1.2.1. Gizli İşsizlik	7
1.2.2. Açık İşsizlik	8
1.3. GENÇ İŞSİZLİK VE BOYUTLARI	8
1.3.1. Genç İşsizlik Kavramı	9
1.3.2. Dünyada Genç İşsizlik	10
1.3.3. Türkiye’de Genç İşsizlik	21
1.3.3.1. Türkiye’de Genç İşgücünün Yapısı ve Büyüklüğü	23
1.3.3.2. Türkiye’de Genç İşsizliğinin Cinsiyete Göre Dağılımı	24
1.3.3.3. Türkiye’de Genç İşsizliğinin Eğitim Seviyesine Göre Dağılımı	26

1.4. GENÇ İŞSİZLİĞİN NEDENLERİ VE BOYUTLARI	34
1.4.1. Toplam Talep Yetersizliği	36
1.4.2. Görelî Ücretler	37
1.4.3. Genç İşgücünün Büyüklüğü	38
1.4.4. Eğitim Ve Beceri Düzeyi	39
1.5. GENÇ İŞSİZLİĞİ İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR VE ALINAN ÖNLEMLER	43
1.6. SOSYAL SONUÇLARI İLE GENÇ İŞSİZLİK	46

İKİNCİ BÖLÜM

PANEL VERİ ANALİZİ

2.1. PANEL VERİ ve PANEL VERİDE TEMEL KAVRAMLAR	48
2.1.1. Dengeli-Dengesiz Panel	49
2.1.2. İçsellik-Dışsallık	49
2.1.3. Heterojenlik	49
2.1.4. Birimler Arası Korelasyon	50
2.2. DOĞRUSAL PANEL VERİ MODELLERİ	50
2.2.1. Klasik Model	50
2.2.2. Birim Etkiler Modeli	51
2.2.3. Birim ve Zaman Etkileri Modeli	51
2.3. TEK YÖNLÜ BİRİM ETKİLER PANEL VERİ MODELLERİ	52
2.3.1. Sabit Etkiler Modeli	52
2.3.2. Tesadüfî Etkiler Modeli	53
2.4. SINIRLI BAĞIMLI DEĞİŞKENLİ PANEL VERİ MODELLERİ	55
2.4.1. Panel Tercih Modelleri (Nitel Bağımlı Değişkenli Panel Veri Modelleri)	55
2.4.2. Sınırlı Bağımlı Değişkenli Panel Veri Modellerinin Tahmini: En Çok Olabilirlik Tahmincisi	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
GENÇ İŞSİZLİĞİN PANEL LOGİT MODEL İLE İNCELENMESİ

3.1. LİTERATÜR TARAMASI	59
3.2. VERİ TOPLAMA ARACI	63
3.3. VERİLER VE TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER	64
3.4. TAHMİN SONUÇLARI	69
 SONUÇ	 76
KAYNAKÇA	78

KISALTMALAR

GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UN	Birleşmiş Milletler
WB	Dünya Bankası
NENİ	Ne istihdamda Ne de İşsiz
GYKA	Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırma Anketi

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1: İşsizlik Oranı (Toplam): Avrupa Ülkeleri	s. 12
Tablo 2: Küresel Genç ve Yetişkin İşsizlik Oranları(2008-2018)	s. 15
Tablo 3: Bölgelere Göre Genç İşsizlik Oranları Ve Nüfus(2016-2018)	s. 17
Tablo 4: Genç İşsizlik Oranlarının En Düşük Olduğu OECD Ülkeleri ve Türkiye	s. 20
Tablo 5: Genel İşsizlik Oranlarının En Düşük Olduğu OECD Ülkeleri ve Türkiye	s. 20
Tablo 6: Çalışma Çağındaki Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	s. 22
Tablo 7: Türkiye’de Kurumsal Olmayan Sivil Nüfusun Yıllara Göre İşgücü Durumu (Bin) (15-24)	s. 23
Tablo 8: Genç Erkeklerin İşgücü Durumu (2004-2019)	s. 24
Tablo 9: Genç kadınların işgücü durumu (2004-2019)	s. 25
Tablo 10: Türkiye’de İstihdamın Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	s. 27
Tablo 11: Kurumsal Olmayan Nüfusun Yaş Grubu ve Eğitime Devam Durumuna Göre İşgücü Durumu II. Çeyrek Nisan-Haziran 2016 (Bin Kişi)	s. 29
Tablo 12: Kurumsal Olmayan Nüfusun Yaş Grubu ve Eğitime Devam Durumuna Göre İşgücü Durumu II. Çeyrek Nisan-Haziran 2016 (Bin Kişi)	s. 30
Tablo 13: Fertlerin en son tamamladıkları eğitim süresince çalışma deneyimi ve referans haftasındaki işgücü durumu, II. Çeyrek: Nisan-Haziran, 2016 (Bin Kişi) (15-34 Yaş Grubu)	s. 32
Tablo 14: Genç İşsizliğin Temel Nedenleri	s. 36
Tablo 15: İşsiz değişkeninin oluşturulması	s. 65
Tablo 16: Analizlerde Kullanılan Değişkenlere ait Ortalama Değerler (%)	s. 66
Tablo 17: Tesadüfi Etkiler Panel Logit Tahmin Sonuçları (Demografik Değişkenler)	s. 69
Tablo 18: Tesadüfi Etkiler Panel Logit Tahmin Sonuçları	s. 71

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Küresel İşsizlik Oranı, 2000-20 s. 11

Şekil 2: Küresel İşgücü Katılım Oranı ve Genç (15–24) ve Yetişkinler (25–64)
İçin İstihdam Nüfus Oranı, 1997–2017 s. 13

GİRİŞ

1980’li yıllardan itibaren işsizlik küresel boyuta ulaşan önemli bir sorun haline gelmiştir. Son yıllarda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde genç işsizlik, ülkelerin içinde bulunduğu sorunların ilk sırasında yer almaktadır. Birçok ülkede genç işsizlik oranları hem genel hem de yetişkin işsizlik oranlarının üzerinde seyretmektedir (Kabaklı ve Gür, 2011:3).

İşsizlik, toplumları hem ekonomik hem de sosyal anlamda olumsuz etkileyen başlıca unsurdur. İşsizlikten en fazla gençler etkilenmektedir. Söz konusu gençler, eğitimden işgücü piyasasına geçiş, eksik istihdam edilme veya düşük ücretli işlerde çalışma, kriz durumunda işlerini kaybetme vb. gibi ciddi zorluklarla yüzleşmek durumunda kalmaktadırlar. Birleşmiş Milletler (UN), Dünya Bankası (WB), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), uluslararası veri ve istatistiklerde gençlik için 15-24 yaş aralığını kabul etmektedir. Fakat gençlik için kabul edilen yaş aralığı ölçümün amacına göre değişebilmektedir. Dünya çapında eğitim süresi 25 yılı aştığı için birçok uluslararası çalışma 25-29 yaş grubunu da genç yaş grubu içerisine dahil etmiştir (ILO, 2006, 2; Yentürk ve Başlevent, 2007, 2). Örneğin Dünya Bankası’nın “Gençlik İçin İstihdam Çözümleri” programı genç olarak 15-29 yaş grubunu dikkate almaktadır.

Gençlerin işgücü piyasasına adım atması ile birlikte yaşanan işsizlik sosyal sorunlara neden olurken ülkenin de refahını ve geleceğini olumsuz etkilemektedir. Ülkenin refahı ve geleceği için genç nüfusun da dâhil olabileceği istihdam olanakları artırılmalıdır. Özellikle Türkiye gibi genç nüfusu fazla olan ülkeler için bu durum büyük önem taşımaktadır (Çetin, 2014:1).

Gelişmekte olan ülkelerde genç işsizliğin nedenleri olarak; tarıma dayalı ekonomiden sanayi ve hizmet sektörlerine geçiş, eğitim seviyesi, asgari ücret uygulaması, istihdam politikalarının gençler için yetersiz kalması, vasıf uyumsuzluğu, toplam nüfus içerisinde genç nüfusun fazla olması gösterilebilir (Kabaklı ve Gür, 2011:3).

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de 15-29 yaş aralığındaki genç işsizlerin durumlarını incelemek ve genç işsizliğe neden olan faktörleri belirlemektir. Bunun için Türkiye İstatistik Kurumunun 2013-2016 yılları arasında yaptığı Gelir ve Yaşam

Koşulları Araştırması Anketi Panel Verileri kullanılmıştır. Bireyin işsizliğini etkileyen faktörler Tesadüfi etkiler panel logit model kullanılarak analiz edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞSİZLİĞİN TANIMI

İster ekonomik ister sosyal açıdan işsizlik her toplumun en önemli sorunlarından. Özellikle sanayi devriminden itibaren ücretli çalışmanın artması ve işçi işveren olguların baş göstermesiyle işsizlik ortaya çıkmıştır. 1980'lere kadar işsizlik gelişmekte olan ülkelerin sorunu; 1980'lerden itibaren farklı politikaların etkisiyle gelişmiş ülkelerin de sorunu haline gelmiştir (Özdemir, 2006: 67-68). İşsizlik, çalışma gücüne sahip ve çalışmak isteyen aynı zamanda cari ücrette çalışmaya gönüllü olup da iş bulamama durumudur. Var olan emeğin üretimde yer alamamasıdır (Yıldırım ve diğerlerinden aktaran Aslan, 2014: 4).

Aldıkları ücretlerin cari düzeyde değil de sahip oldukları eğitim ve becerilere karşılık gelecek şekilde olmasını isteyen kişilerin işsiz olarak kabul edilip edilemeyeceği tartışılmıştır (Ataman'dan aktaran Kıcı, 2010:6). Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 13. Uluslararası Çalışma İstatistikçileri Konferansında; işsizlik, ekonomik açıdan aktif nüfus, eksik istihdam, istihdam ve işsizlik istatistikleri baz alınarak 15 ve üzeri yaşında iş arayan, bununla ilgili faaliyet gösteren, iş bulduğu zaman iş başı yapabilecek olup bir işe sahip olamama durumu olarak belirlenmiş ve kabul edilmiştir (Uluslararası Çalışma Örgütü'nden aktaran Kıcı,2010: 6). Referans dönemi içinde istihdama dâhil olmayan son 3 ay içinde iş aramış iş arama yollarına başvurmuş ve 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan kişiler TÜİK e göre işsiz olarak tanımlanmaktadır. Bunlara ek olarak 3 ay içerisinde işe başlayabilecek durumda olup bazı eksiklikler nedeniyle beklemesi gerekenler de işsizlik nüfusuna dâhildirler (TÜİK'den aktaran Aslan, 2014: 5-6).

Ülkemizde işsizlik önemli bir sorundur. Yaşanan küresel krizler pek çok ülkeyi etkilediği gibi ülkemizi de etkileyerek işsizlik sorununun artmasına neden olmuştur. Öncesinde işsizliğin bireysel eksikliklerden kaynaklandığı düşünülürken günümüzde sosyal etkilerden de kaynaklandığı düşünülmektedir. İşsizliğin kaynağı tek yönlü olarak ele alınmamalıdır. İşsizliğin boyutları ülkeden ülkeye değişse bile çoğu ülkenin önemli sorunları arasındadır. Dolayısı ile bu sorun sosyoekonomik diğer sorunlara yol açmaktadır (Ünsal, 2000: 14).

1.1. İŞSİZLİK TEORİLERİ

1.1.1. Klasik İşsizlik Teorisi

Klasik iktisatçılar, piyasa ekonomisi adı verilen sistemi savunmuşlardır. Bu sistem piyasa kurallarına dikkat edildiği sürece ekonomik sıkıntıların kendiliğinden dışardan bir müdahale gerekmesizin çözüleceğini ileri sürmektedir (Bekiroğlu, 2010: 14).

Teoriye göre, ekonomik sorunların çözümünde devlet müdahalesi gerekmemektedir. Görünmez el piyasada fiyat ve ücret dengesini kurarak tam istihdamı sağlayacaktır (Bekiroğlu, 2010: 15).

Klasik teori kapitalizmin “laissez faire” düşüncesine dayanmaktadır. Bu düşünce konjonktürel dönemlerde devlet tarafından herhangi bir müdahaleye ihtiyaç duymayan doğal süreçler olarak izah edilmektedir. Benzer şekilde işsizlik de serbest pazar piyasasındaki ücretlerde oluşan sapmalardan kaynaklanmaktadır. Klasik teoride fiyat son derece esnek ise istem dışı işsizlik sadece bir pazardan başka bir pazara hizmet vermenin neden olduğu friksiyonel gecikmelerden kaynaklanmaktadır (Seman, 2016: 9).

Klasik teori işsizlik sorununu gidermek için ücret esnekliğini savunmaktadır. Esneklik yeterince az ise bu durum tam istihdamı kolaylaştırır. Rekabetçi bir ortam oluşturarak işsizliği azaltır.

Klasik teorinin dayandığı 4 temel varsayım:

- İnsanlar ekonomik çıkarları doğrultusunda eylemlerini gerçekleştirirler(homo economicus).
- Devlet bireylerin kişisel girişim haklarını sınırlandıramaz(laissez faire-laises passer).
- İnsanlar bireysel çıkarları doğrultusunda hareket ederek aslında beraberinde toplumsal çıkarlar içinde hareket etmiş olurlar.

Ekonomik sistemi dengede tutan görünmez el kavramı (invisible hand) vardır. Dolayısıyla sürekli olarak tam istihdam sağlanmaktadır (Bekiroğlu, 2010: 15).

İşlerin arasında yaşanan rekabet sonucu emek arzı, emek talebini aşacaktır. Emek arzı, emek talebini aştığı zaman ücretlerde düşüş yaşanacaktır. Bu durum bir

yandan düşük ücreti kabul etmeyenlerin iş piyasasından çıkmasına, diğer yandan işçi talebinin artmasına yol açacaktır. Böylece piyasada emek arzı ve emek talebi dengeye gelecektir (Bekiroğlu, 2010: 16).

1.1.2. Marksist İşsizlik Teorisi

Marksist işsizlik Teorisi, piyasadaki emek arzı fazlalığını kabullenerek işsizlik durumunun kapitalist sistemin olağan bir parçası olduğunu kabul eder. Yedek işgücü ordusu emek arz fazlasını ifade etmektedir. Yedek olan işgücü ordusu işsiz bireylerin yanı sıra ekonominin farklı sektörlerini oluşturan göçmen işçiler ve ev hanımlarını da kapsamaktadır. Ekonomideki krizler ile birlikte yapısal ve teknolojik değişimler de yedek işgücü ordusunu da artırmaktadır (Onaran, 2000: 199).

Marksist teorisinin temel noktası Emek-Değer Teorisidir. Bu teoriye göre bir malın en son ki değeri, bu malı üretmek için gereken işgücü zamanı, üretimde yer alan üretim araçlarının kapsadığı dolaylı işgücü ile birlikte bu araçlarla üretimi gerçekleştiren dolaysız işgücü ile ifade edilmektedir. Dolaylı işgücü için geçerli olan üretim araçlarının miktarı ile kullanılan bu araçların her birinin birim değerlerine bağlı olmaktadır. Dolayısıyla malları üretmek için her biri bir değeri için üretim sürecinde yer aldığı zaman bir malın değeri sadece kendisinin üretim koşullarına bağlı kalmayıp üretilmesi için kullanılan bütün diğer malların koşullarına da bağlı olmak zorundadır. (Akyüz, 1980: 11).

Bu teoride işsizlik ekonomik sistem ile nüfus arasındaki ilişkidir. Marksist teoride aralarında ilişki bulunan iki tip işsizlikten bahsedilmektedir. İlki kapitalist sistemin getirisi olarak bilinen ve yedek olan işsizler ordusu oluşmasına neden olan teknolojik işsizliktir. Diğer de azalması nedeniyle ortaya çıkan işsizliktir (Ataman, 1999: 67).

Teknolojik gelişmeler emeğin yerini aldığı için teknolojik işsizlik ortaya çıkmıştır. Ücret teorisinin temeli budur. Bunun sonucu olan yedek işgücü ordusu, işgücü arzının işgücü talebinden devamlı bir şekilde fazla olmasına sebep olarak işçiler arasında oluşan rekabeti oluşturmaktadır. Bu durum ücretlerin asgari düzeye düşmesine neden olmaktadır (Akyüz, 2009: 66-67).

Yeni teknolojik gelişmeler üretim maliyetlerini artıracaktır. Bu da kar oranlarının düşmesine neden olacaktır. Bu oranların düşmesi Marks kapitalizminin yedek işsizler ordusu ile buhran teorisinin en önemli ilişkisini ifade eder (Akyüz, 2009: 67).

1.1.3. Keynesyen İşsizlik Teorisi

İkinci Dünya savaşıdan sonra adından çokça söz ettiren iktisatçı Keynes'in Genel teori 'de bahsettiği durum, 1929'dan sonra Neo-Klasik modelin içerisinde bulundukları düzeni açıklamakta yetersiz kaldığıdır (Ünsal'dan aktaran Bekiroğlu, 2010: 28).

İngiltere'de 1921 yılında başlayan krizin etkisi özellikle 1930'lu yıllardan sonra tüm dünyayı sarsmıştır. İşsizlik ve durgunluk piyasa ekonomilerini olumsuz etkilemiştir. Örneğin, 1929'un ABD'sinde reel GSYİH 315 milyar dolar iken 1933'de 222 milyar dolara gerilemiştir. 1929'da işsizlik haddi %3,2 iken 1933 yılında %25'e kadar yükselmiştir. Sonuç olarak ABD'de çalışabilecek konumda olmasına rağmen her dört kişiden biri işsizdir (Ünsal'dan aktaran Bekiroğlu, 2010: 28)

Keynes, giderek küçülen ihracat hacmi için İngiliz Sterlini'nin altın ile konvertibilitesinin kaldırılmasını istedi. Bununla birlikte iktidarda olan partinin gerçekleştirmiş olduğu iktisat politikalarının işsizlik oranları üzerinde olumsuz bir etkisinin olduğunu iddia etmekteydi. Keynes'in bu iddiaları başlangıçta ciddiye alınmadı. 1929 yılında ABD'de yaşanan ekonomik kriz ile birlikte İngiltere'de İngiliz Sterlinini devalüe kararı alındı. Bununla birlikte İngiltere ihracatta ilerleme sağladı. Almanya'da Keynes'in düşüncelerine önem vermeye başladı (Kazgan, 2005: 203-204).

Keynes'in büyük bunalım karşısında Neo-Klasik modele göre daha çok yarar sağladığı teorileri karşısında iktisatçıların, politikacıların Neo-Klasik modele duyduğu güven azalmıştır. Dolayısı ile büyük bunalıma daha çok açıklık getiren, gerçek hayat işleyişine daha uygun olan Keynes'in Genel Teorisi olmuştur (Bekiroğlu, 2010: 28).

Keynes Teorisinde ekonomik işleyişin temelini “sektörler- piyasalar” kavramları üzerine kurmuştur. Serbest piyasanın dışardan müdahale olmaksızın tam istihdamı gerçekleştirmesinin mümkün olmadığını ki bu durum gerçekleşse bile

tesadüfen olacağını, tesadüfen olsa bile süreklilik arz etmeyeceğini ifade etmiştir. Keynes' göre hükümetler piyasasının işleyişine müdahale etmelidirler. Bunun içinde işsizlik sorununu temel alarak çeşitli iktisat politikaları üretip uygulamaları gerektiğini dile getirmiştir (Ünsal, 2007: 33).

1.2. İŞSİZLİK TÜRLERİ

Farklı türleri olan işsizlik tek bir kalıba sığdırılamaz. Çeşitli değişkenlere göre sınıflandırılabilir. Klasik ekonomistler, işsizliği ekonomide sadece istemli ve geçici işsizlik olarak sınıflandırmışlardır. Bunlara ek olarak; İşsizliği gruplandırmada yaş, cinsiyet, eğitim durumu, etnik köken, coğrafi dağılım, meslek ve işsizlik süresi ve küresel değişiklikler de önemli etkenlerdir. Bu çeşitlilik birden fazla işsizlik türünün oluşmasına neden olmuştur. Ekonomide tam-kısmi, gönüllü-gönülsüz, kısa-uzun şeklinde sınıflandırılan işsizlik genel olarak açık ve gizli işsizlik olmak üzere iki sınıfa ayrılmaktadır (Bekiroğlu, 2010: 46; Işığçok, 2011: 66)

1.2.1. Gizli İşsizlik

Gizli işsizlik özel bir durumu belirlemektedir. Bazı kişiler işletme veya ekonomik sektörde olmamasına rağmen toplam çıktı miktarında değişmeye yol açmazlar, ürün miktarı aynı kalır. Dolayısı ile İş gücü marjinal verimlilik sıfırdır. Bu kişiler iş yapar gibi görünürler. Fakat işten çekildiklerinde üretimde azalma olmaz. Buradan hareketle bu ekonomide gizli işsizlik mevcuttur. Az gelişmiş ülkelerde daha sıklıkla görülen bir durumdur. Tarımda çalışanların çoğu gizli işsizlik sınıfına girmektedir. Kentsel kesimde potansiyel iş gücü olmasına rağmen ihtiyaç duyulmadığı halde kırsal kesimde kalıp gizli işsizliği oluşturan kişiler bu gruba dâhildir. Bu konuda tarım bakanlığının yapmış olduğu projeler mevcuttur fakat yetersizdir. Ticaretteki gizli işsizlik yapacak başka iş bulamadığı için ticaretle uğraşanları kapsamaktadır. Az gelişmiş ülkelerde adım başı çeşitli mallar satan dükkânların bulunması gizli işsizliği göstermektedir. Hizmet sektöründeki işsizlik hizmet veren iş yerlerinde asgari ücret ile gereksiz sayıda işçi çalıştırılmasıdır. Bazı kişilerin bu işi ek olarak yapmasından kaynaklanmaktadır. Kamu sektöründe ise devlet

dairelerinde bir kişinin yapabileceği işi yapan birden fazla insanlar, yapacak iş olmayıp odasında zaman öldüren kişiler ya da gün içerisinde sadece birkaç evrakla uğraşanlar gizli işsizliğe dâhil olmaktadır (Lordoğlu ve Özkaplan'dan aktaran Aslan, 2014: 7).

1.2.2. Açık İşsizlik

Açık işsizlik, çalışma gücüne ve isteğine sahip; mevcut cari ücret ve çalışma ortamına gönüllü olup da irade dışı işsiz kalma durumudur. Açık işsizliğin çeşitleri: Teknolojik İşsizlik, Konjonktürel İşsizlik, Mevsimlik İşsizlik, Friksiyonel İşsizlik ve Yapısal İşsizliktir (Ersel'den aktaran Aslan, 2014: 7).

1.3. GENÇ İŞSİZLİK VE BOYUTLARI

Gençlik dönemi, bireyin biyolojik, fizyolojik ve psikolojik olarak değişiklikler yaşadığı hayatının en önemli dönemidir. İçerisinde bulunduğu toplum için büyük öneme sahiptir. Çünkü bu toplumun geleceği, içerisinde barındırdığı genç kesime bağlıdır. Gerekli olan her türlü bilgi ve beceriyi gençlerine kazandırmayı başarmış toplumların geleceği parlaktır. Bunun tam aksine gençlerin bilgi ve beceri edinmesi, tecrübe kazanma yetisi, ahlaki ve insanı değerleri edinmesi adına eğitime önem vermeyen toplumlar karanlığa gömülmeye mahkûm kalmışlardır (Cirit, 2008: 64).

Genç kesim, bir ülkenin sosyo-ekonomik olarak ilerlemesi için şüphesiz en önemli gücü ve kaynağıdır. Ayrıca sayılarının fazla olması itibari ile gençlik demek enerji, cesaret ve yeni fikirler demektir. Eğer iyi bir şekilde koordine edilip ülkenin ekonomik faaliyetlerine dahil edilirlerse ülkenin ekonomik gelişiminde önemli değişikliklere yol açabilirler. Gençlerin bir ülke için ne kadar önemli olduğunun ayırdına varamayan toplumlar birçok sorun ile karşı karşıya kalmaktadır. Bunlardan en önemlisi de işsizlik problemidir. Genç işsizlik problemi gelişmekte olan ülkeler için daha kritik bir sorundur (ILO'dan aktaran Kipsha ve Msigwa, 2013: 67).

Sosyal olarak, genç işsizliği sadece bireyin kendisini ilgilendiren bir durum değildir. Aynı zamanda içinde bulunduğu toplumu ve aile bireylerini de ilgilendirmektedir. Eğitimi tamamlayan her genç bireyden bir iş bulması beklenmektedir. Genç bireyin iş bulamaması depresyon sürecine girip sosyal dışlanma

yaşamasına sebep olabilmektedir (Clark ve Summer'dan aktaran Kipesha ve Msigwa, 2013: 67).

Genç kesimin kendine has öneminden kaynaklı bulunduğu ülke içerisinde yaş dilimi olarak ayrı bir şekilde ele alınıp tartışılması ve araştırılması gerekmektedir. Bir ülkenin sorunlarını çözmede genç nüfusu görmekten gelmek mümkün değildir. Ülkenin ekonomik ve sosyal problemlerinin çözümünde genç kesimi de dikkate almak gerekmektedir (Murat ve Şahin, 2011: 12).

1.3.1. Genç İşsizlik Kavramı

Çalışma ekonomisi, Endüstri ilişkileri disiplini ve sosyal politika literatürü de dâhil olmak üzere kimlere hangi şartlar altında genç işsiz denileceği konusunda kesin bir kavram oluşturulmamıştır. Böyle bir kavramın oluşturulması için genç ve işsiz kavramları mantıksal bir dairede bir araya getirilmelidir (Murat ve Şahin, 2011: 12).

İlk önce genç kavramını ele alırsak; yapılan çalışmalarda gençlik için belirlenmiş ortak bir yaş aralığı yoktur. Farklı yaş aralıkları benimsenmiştir. Eurostat verilerinde bu yaş aralığı 15-24'tür. 15-19 ve 20-24 yaş grupları ise alt gruplar olarak ele alınmaktadır. Genel olarak tüm dünya ülkelerinde 15-24 yaş grubu için eğitim süresi uzamıştır. Dolayısı ile gençlikle ilgili çalışmalarda 25-29 yaş grubu da genç yaş grubu içine dâhil edilmiştir (Yentürk ve Başlevent, 2007: 3).

Son zamanlarda uzayan eğitim süresini göz önünde bulundurmazsak gençlik için en genel nicel tanımlama 15-24 yaş aralığındaki kişilerdir. Birleşmiş Milletler (UN), Dünya Bankası (WB), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) uluslararası veri ve istatistikler için bu yaş aralığını kullanmaktadır (Aslan, 2015: 72-73). Türkiye İstatistik Kurumu'nun genç işsiz tanımı; 15-24 yaş aralığında bulunan, referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiçbir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son dört hafta içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve iki hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan tüm kişilerdir (TÜİK, 2019).

1.3.2. Dünyada Genç İşsizlik

İşsizlik, gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkeler için sosyal sorunların en başında gelmektedir. 1980'lerden buyana teknolojik gelişme ile birlikte değişen üretim sistemlerine işgücünün ayak uydurması zorlaşmıştır. Bununla birlikte artan işgücüne paralel olarak artmayan istihdam olanakları ciddi sorunları beraberinde getirmiştir. (Güney, 2010: 250).

Soğuk savaşın bitmesi ile birlikte Amerika kendi çıkarları doğrultusunda küreselleşmeyi artıracak yollara başvurmuştur. Küreselleşmeye neden olan en önemli etmenler olarak sermaye akışkanlığı ve doğrudan yabancı yatırımlarda sürekli olarak artış yaşanmıştır. Bu artışa ayak uyduramayan ülkeler krizlerle karşı karşıya kalmıştır. Bu ülkelerde yaşanan ekonomik krizler sürekli olarak artan işsizliğe neden olmaktadır (Yılmaz ve Çetin, 2007: 21).

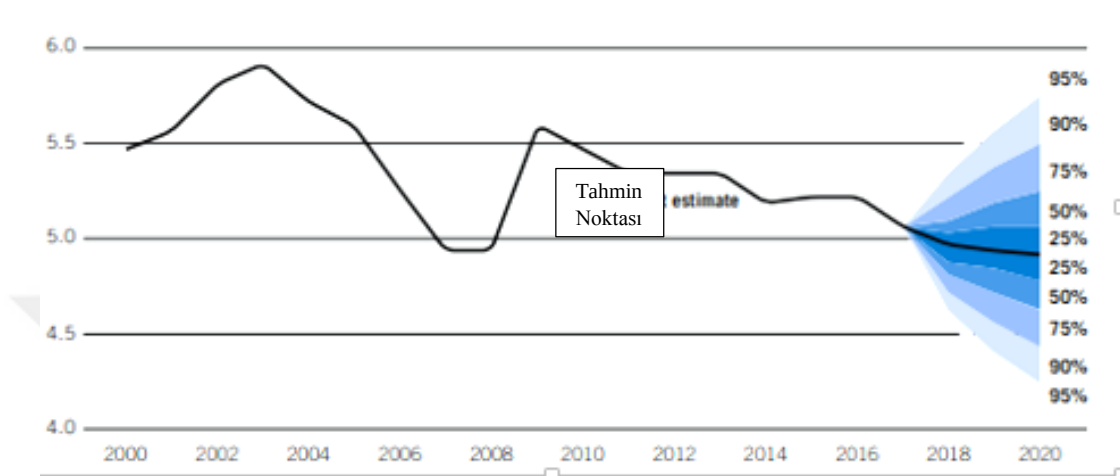
1980'lerden sonra meydana gelen küreselleşmenin ardından uygulamaya koyulan politikalar, sendikaların gücünün azalması, yapılan özelleştirmeler ve şirketlerin ucuz işgücü tercih etmesi tüm dünyada işsizliği sorunların başında getirmiştir. 1990 yılından itibaren işgücü piyasalarında meydana gelen yeni istihdam olanakları ile birlikte işgücünde kutuplaşma başlamıştır. Esnek uygulamaların artması sonucu ücretler olumsuz etkilenmiştir. Sanayileşen ülkelerde oluşan endüstri yoğunluğu azaltılarak hizmet sektörünün büyümesinin sağlanması ile birlikte uluslararası finans faaliyetleri artarken üretim faaliyetleri de gelişmekte olan ülkelere kaydırılmıştır. Nitelikli ve yüksek ücretli işgücü gelişmiş ülkelere kaydırılırken üretimin sıradan oluşumları az gelişmiş ülkelere kaydırılmıştır. Bu oluşum, işgücü piyasasında kutuplaşmaların temelini oluşturmaktadır (Uyanık, 2008:213).

ILO'nun gerçekleştirmiş olduğu "Küresel İstihdam Eğilimleri 2008" raporunda belirtildiğine göre hızlı bir şekilde devam eden küreselleşme sonucu dünya toplam gelirinde %5,3 oranında artma yaşanmıştır. 2007 yılında verimlilik seviyesinde meydana gelen artış istihdam seviyesinde meydana gelen artıştan daha fazladır. Verimlilikte yaşanan artış ekonomik büyümenin temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle 2006 ve 2007 yılındaki küresel işsizlik oranları aynıdır (ILO, 2008: 9).

Bu rapora göre dünyada yaşanan ekonomik büyümeye rağmen küresel işsizlik sorunu çözülememiştir. 1997-2007 arasında dünya ekonomisi %4,2 oranında büyümüş

olmasına rağmen işsizlik oranı %0,1 oranında azalma göstererek neredeyse hiç değişmemiştir. Bu durum göstermektedir ki yaşanan büyüme istihdamdan kaynaklanmamaktadır (ILO, 2008: 48).

Şekil 1: Küresel İşsizlik Oranı, 2000-20

Kaynak: ILO, 2019: 18

İş kalitesi farklılık göstermek üzere küresel işgücüne dahil olan bireylerin çoğu istihdamdadır. Fakat çalışmak isteyip de çalışamayan birçok insan da mevcuttur. 2018 yılında küresel işsizlik oranı önceki yıllara bakılarak tahmin edildiği gibi %5 oranında bir değere sahip olduğu görülmektedir. 2008 yılındaki işsizlik oranı ile aynı seviyeye düşmektedir. Bu oran 2000 yılından itibaren %5,4 olan ortalama işsizlik oranının da altında bir orandır. Yukarıdaki şekil 1’de 2008 yılında %5 olan işsizlik oranı sadece 2009 yılında %5,6 oranına gelmiştir. Bu yıldan sonra dokuz yıl içerisinde tekrardan eski seyrine geri dönmüştür (ILO, 2019: 18).

Tablo 1: İşsizlik Oranı (Toplam): Avrupa Ülkeleri

Zaman	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Belçika	8,3	7,5	7	7,9	8,3	7,2	7,6	8,4	8,5	8,5	7,8	7,1	6
Bulgaristan	9	6,9	5,6	6,8	10,3	11,3	12,3	13	11,4	9,2	7,6	6,2	5,2
Çekya	7,1	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7	7	7	6,1	5,1	4	2,9	2,2
Danimarka	3,9	3,8	3,4	6	7,5	7,6	7,5	7	6,6	6,2	6,2	5,7	5
Almanya	10,1	8,5	7,4	7,6	7	5,8	5,4	5,2	5	4,6	4,1	3,8	3,4
Estonya	5,9	4,6	5,5	13,5	16,7	12,3	10	8,6	7,4	6,2	6,8	5,8	5,4
İrlanda	4,8	5	6,8	12,6	14,6	15,4	15,5	13,8	11,9	10	8,4	6,7	5,8
Yunanistan	9	8,4	7,8	9,6	12,7	17,9	24,5	27,5	26,5	24,9	23,6	21,5	19,3
İspanya	8,5	8,2	11,3	17,9	19,9	21,4	24,8	26,1	24,5	22,1	19,6	17,2	15,3
Fransa	8,8	8	7,4	9,1	9,3	9,2	9,8	10,3	10,3	10,4	10,1	9,4	9,1
Hırvatistan	11,6	9,9	8,6	9,3	11,8	13,7	15,8	17,4	17,2	16,1	13,4	11	8,4
İtalya	6,8	6,1	6,7	7,7	8,4	8,4	10,7	12,1	12,7	11,9	11,7	11,2	10,6
Kıbrıs	4,6	3,9	3,7	5,4	6,3	7,9	11,9	15,9	16,1	15	13	11,1	8,4
Letonya	7	6,1	7,7	17,5	19,5	16,2	15	11,9	10,8	9,9	9,6	8,7	7,4
Litvanya	5,8	4,3	5,8	13,8	17,8	15,4	13,4	11,8	10,7	9,1	7,9	7,1	6,2
Lüksemburg	4,6	4,2	4,9	5,1	4,6	4,8	5,1	5,9	6	6,5	6,3	5,6	5,5
Macaristan	7,5	7,4	7,8	10	11,2	11	11	10,2	7,7	6,8	5,1	4,2	3,7
Malta	6,8	6,5	6	6,9	6,8	6,4	6,2	6,1	5,7	5,4	4,7	4	3,7
Hollanda	5	4,2	3,7	4,4	5	5	5,8	7,3	7,4	6,9	6	4,9	3,8
Avusturya	5,3	4,9	4,1	5,3	4,8	4,6	4,9	5,4	5,6	5,7	6	5,5	4,9
Polonya	13,9	9,6	7,1	8,1	9,7	9,7	10,1	10,3	9	7,5	6,2	4,9	3,9
Portekiz	8,9	9,1	8,8	10,7	12	12,9	15,8	16,4	14,1	12,6	11,2	9	7
Romanya	7,2	6,4	5,6	6,5	7	7,2	6,8	7,1	6,8	6,8	5,9	4,9	4,2
Slovenya	6	4,9	4,4	5,9	7,3	8,2	8,9	10,1	9,7	9	8	6,6	5,1
Slovakya	13,5	11,2	9,6	12,1	14,5	13,7	14	14,2	13,2	11,5	9,7	8,1	6,5
Finlandiya	7,7	6,9	6,4	8,2	8,4	7,8	7,7	8,2	8,7	9,4	8,8	8,6	7,4
İsveç	7,1	6,1	6,2	8,3	8,6	7,8	8	8	7,9	7,4	6,9	6,7	6,3
Birleşik Krallık	5,4	5,3	5,6	7,6	7,8	8,1	7,9	7,5	6,1	5,3	4,8	4,3	4

Kaynak: Eurostat, 2019.

Tablo 1'e bakıldığında ekonomik krizden önce Avrupa ülkeleri arasındaki işsizlik oranları büyük farklılıklar göstermektedir. Sonrasında kriz ve büyük gerileme ile birlikte işsizlik oranları artmıştır. Bu artış esnek işgücü piyasasına sahip ülkelerde daha hızlı olmuştur. 2009 yılında işsizlik oranında %19,9 oranla zirveyi İspanya tutmaktadır. İspanya'nın ardından işsizlik oranı %14'ü aşan Türkiye gelmektedir. Bu yılda yaşanan işsizlik oranları son otuz yılın en yüksek oranlarıdır.

Avrupa Birliğinde 2012-13 yıllarında yaşanan büyük borç krizinden kaynaklanan durgunluktan dolayı işsizlik artmıştır. Yaşanan durgunluktan sonra

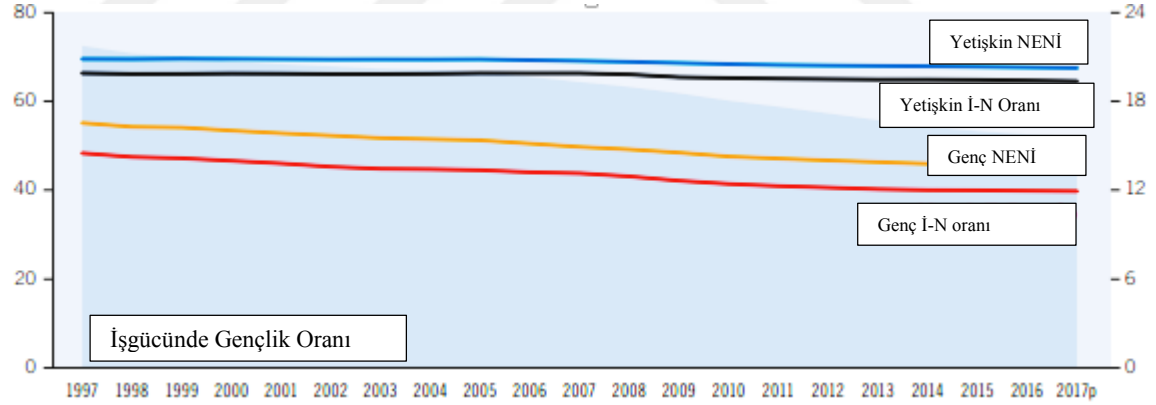
istihdam önceki seviyesine geri dönmüştür fakat bu gibi büyük durgunluklar finansal kriz zamanında daha uzun sürmektedir.

Beklenmedik bir durum Almanya’da meydana gelmiştir. Kriz döneminde bile işsizlik 2005 yılında %11,3, 2007 yılında %8,7 ve 2013 yılında %5,3’e kadar düşmüştür. Bu beklenmedik düşüşler şirketlerin esnekliği, iş değerlendirme faaliyetleri ve kamu desteği sayesinde meydana gelmiştir.

2007 yılından 2013 yılına kadar en büyük artış Kıbrıs’ta olmuştur. Büyük ülkeler arasında Yunanistan, İspanya ve İrlanda’da artış %3-4 arasında gerçekleşmiştir. İtalya’da bu yıllar arasında işsizlik oranında iki kat artma meydana gelmiştir. En küçük artışlar ise Polonya, Avusturya, Belçika ve Malta’da yaşanmıştır.

2013 yılından itibaren işsizlik oranlarında ülkelerde genel olarak çok az düşüş yaşanmıştır. Bu düşüş istihdam politikalarında yapılan olumlu değişikliklerin işgücü piyasasında uygulanması sonucu meydana gelmiştir.

Şekil 2: Küresel İşgücü Katılım Oranı ve Genç (15–24) ve Yetişkinler (25–64) İçin İstihdam Nüfus Oranı, 1997–2017

Kaynak: ILO, Global Employment Trends for Youth, 2017: 12

Şekil 2’ de görülen dinamik işgücüne katılım oranı 1997 ile 2017 yılları arasında dikkat çekici bir şekilde değişmiştir. Küresel seviyede ne istihdamda olan ne de işsiz olan nüfusta(NENİ) önemli bir azalış bulunmaktadır. 1997 ile 2017 yılları arasında genç NENİ ‘de %9,3 oranında yetişken NENİ ’de ise %2,0 oranında bir azalma görülmektedir. Aynı periyotta genç nüfus 139 milyon olmasına rağmen genç işgücü 34,9 milyondur. Tüm işgücü popülasyonu olarak bakıldığında zaman zaman gençlerin

işgücüne katılımının azalma eğiliminde olduğu gayet açık bir şekilde görölmektedir. Bunun nedeni olarak artan genç nüfusa rağmen aynı oranda istihdam sağlanamaması gençlerin işgücüne katılımını azaltmaktadır. Bu gençlerin istihdamda yerini almaları için yeterli olacak iş imkânları yaratılamamıştır. Genç bireylerin işgücü piyasasına geçişlerinde kolaylık sağlayacak politikalara ihtiyaç duyulmaktadır. 1997 yılında tüm işgücü popölasyonu içerisinde 15-24 yaş arası gençlerin oranı %21,7 iken 2017 yılına gelindiği zaman bu oran %15,5'e düşmektedir.

Farklı bölgeler bazında bakıldığında zaman bu oranlar değişmektedir. 2017 yılında Arap Birliğinde katılım oranı %30,6 iken Sahra altı Afrika'da bu oran %54,3'tür. Genç NENİ ise Doğu Asya'da Latin Amerika'da Karayipler'de Güney Amerika'da Kuzey Doğu Asya'da ve Pasifiklerde %45'den daha fazladır.

Genç işsizlik oranlarının yüksek oluşu ve eğitim hayatından iş hayatına geçişin uzamasından dolayı gençlerin günden güne artan büyük bir kısmı ne eğitimde ne de çalışma hayatında yer almaktadır. (ILO, 2017: 17). Bu grup hem çalışmayan hem de eğitim görmeyen gençlerin toplam genç nüfus içindeki oranıdır. Uluslararası Çalışma Örgütünün 28 ülkede yapmış olduğu araştırmaya göre; 15-29 yaş arası gençlerin dörtte biri ne eğitimine devam etmektedir ne de çalışma hayatında yer almaktadır. Bu dörtte birlik oran kişi başı milli gelirin daha düşük ve eğitimlerini tamamlamamış gençlerin çok olduğu ülkelerde daha fazladır. 2014 yılında 15-19 aralığındaki NENİ oranı ülkemizde %21, Meksika'da %15, Yunanistan, İtalya ve İspanya'da %10'un üzerindedir. 20-24 yaş aralığı için NENİ oranı ülkemizde %36, İtalya'da %35 ve Yunanistan'da %31'dir (ILO, 2017: 18).

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2017 Temmuz ayında yayınlamış olduğu verilere göre 15-24 yaş aralığındaki gençlerin %23'ü NENİ grubunda yer almaktadır. Çalışma Örgütü için bu oran düşük vasıflı ve yükseköğretimi bırakan gençlerin çalışma hayatına geçişte karşılaştığı sıkıntıları gösterir. Bununla beraber gençlerde becerilerin körelmesi eksik motivasyon eksikliği ile beraber cesaretsizlik görülür. Yukarıda bahsedilenlerden de anlaşılacağı üzere işsizlik dünya genelinde önemli bir sorundur bu durumdan en çok genç nüfus etkilenmektedir. Türkiye'de dâhil olmak üzere Dünya genelinde genç işsizlik oranları genel işsizlik oranlarından daha fazladır. İnsanlar işsizlikten kurtulmak için çeşitli çözümlere başvurmaktadır. Eğitimlerine devam ederek işgücü niteliğini artırmak bu çözüm yollarında biridir.

Üniversite eğitimi gençler için meslek sahibi olmak adına ve çalışma hayatında daha prestijli konumlara gelmek için önemlidir (TÜİK, Hane Halkı İşgücü Anketinden aktaran Kıcır, 2017: 137). TÜİK’in 2019 Temmuz verilerine göre 15-24 yaş arası genç bireylerde NENİ oranı %29,4’e ulaşmıştır.

Tablo 2: Küresel Genç ve Yetişkin İşsizlik Oranları(2008-2018)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Genç İşsizlik Oranı (%)	12.3	13.0	12.9	13.1	13.1	13.1	12.9	12.9	13.0	13.1	13.1
Yetişkin İşsizlik Oranı (%)	4.1	4.7	4.6	4.5	4.5	4.5	4.4	4.3	4.4	4.4	4.5
Toplam İşsizlik Oranı (%)	5.7	6.2	6.1	6.0	6.0	5.9	5.8	5.7	5.7	5.8	5.8
Genç İşsizliğin Yetişkin İşsizliğine Oranı (%)	3.0	2.8	2.8	2.9	2.9	2.9	2.9	3.0	3.0	3.0	2.9

Kaynak: ILO (2017), Global Employment Trends For Youth 2017, <http://www.ilo.org>

Yukarıdaki tablo 2’ ye göre, gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeler fark etmeksizin küresel anlamda genç işsizliği sorunu tüm ülkelerin karşı karşıya kaldığı önemli bir sorundur. Son on yılın verilerine bakıldığı zaman dünya çapında yaşanan ciddi ekonomik büyümeye rağmen işsizlik sorunu bir türlü çözülememiştir. Ülkelerin verimliliklerinin artması aynı oranda istihdam artışına neden olamamıştır. Ekonomik büyüme istihdam artışından ziyade verimlilik artışından kaynaklanmaktadır. Bu durum zaman içerisinde istihdamsız büyüme kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. 2008-2018 yılları arasındaki verilere bakıldığı zaman toplam genç işsizlik oranı toplam işsizlik oranının yaklaşık olarak iki katından da daha fazladır. Genç işsizliğin yetişkin işsizliğe oranı on yıl içerisinde çok küçük değişiklikler göstermektedir. On yıllık süreçte genç işsizlik oranındaki artış yetişkin işsizlik oranındaki artıştan daha fazladır. Bu durum genç işsizliğinin işsizlik sorununun büyük bir kısmını oluşturduğunu göstermektedir. Yukarıdaki verilere göre ülkeler işsizlik

sorununu çözmek adına gençlere yönelik düzenlemeler yapmak durumundadır. Genç işsizliğini azaltmaya yönelik politikalar düzenlenmelidir.

İşsiz olan, cesareti kırılıp iş aramayı bırakan veya kötü koşullar altında çalışmak zorunda kalan gençlerin en başta kendilerine olmak üzere hem ailelerine hem de içinde bulunduğu topluma ekonomik açıdan maliyetleri söz konusudur (Karataş'tan aktaran Erdayı, 2009: 135).

Bu maliyetler sadece ekonomik etkilere neden olmamaktadır; beraberinde sosyal etkileri de getirmektedir. Dolayısı ile işsizlik iktisadi sorunlardan daha farklı özelliklere sahiptir. İşsizliğin neden olduğu ekonomik sorunlar belli başlı yollarla giderilebilir, fakat işsizliğin bireyde oluşturduğu umutsuzluk, sefalet, korku ve güvensizlik gibi duyguların kalıcı olduğu öne sürülmektedir (Ataman, 2000: 1). Bu nedenle genç işsizliğin sosyal sonuçları ekonomik sonuçlarından daha önemli bir hal almaktadır. Genç bir bireyin istihdamda yer edinmemesinden dolayı sürekli olarak hayal kırıklığına uğraması kendine ve çevresine faydalı bir işe sahip olamaması geri kalan hayatını da etkileyecek davranış bozukluklarına neden olmaktadır. Bu da beraberinde sosyal dışlanmayı getirmektedir (ILO,2006: 2).

Uzun dönem genç işsizliğinin sonucu olarak ülke yoksulluk ve üretim kaybına maruz kalmaktadır. Üretim potansiyeli çok yüksek olan genç bireyin üretime yönlendirilmesi ülkenin kalkınması adına önemli bir adımdır. Aksi durum beşeri sermaye israfıdır. Genç bireylerin potansiyellerinin israfı, cesaretlerinin kırılması, eğitim sisteminin yetersiz olması ve bütün bunların birleşmesi sonucu atıl kalan işgücü ülke ekonomisini kısır bir döngü içerisine sokmaktadır (Morris, 2006: 8).

Sözü geçen umutsuzluk, özgüven kaybı, sosyal dışlanma ve yoksulluk genç bireylerin suça buluşma oranlarını da artırmaktadır. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda genç işsizliği hem gençlerin tüm hayatlarını hem de toplumun geleceğini olumsuz etkileyen üzerinde önemli durulması gereken bir sorun olarak ele alınmalıdır (Erdayı, 2009: 136).

Tablo 3: Bölgelere Göre Genç İşsizlik Oranları Ve Nüfus(2016-2018)

	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Dünya	13	13.1	13.1	70.7	70.9	71.1
Afrika						
Kuzey Afrika	29	28.8	28.6	3.7	3.6	3.6
Sahra altı Afrika	11	11.1	11.2	11.5	12	12.4
Amerika						
Latin Amerika ve Karayip	18.7	19.6	19.5	10.3	10.7	10.7
Kuzey Amerika	10.6	10.4	10.5	10.9	10.5	10.2
Asya ve Pasifik						
Doğu Asya	10.4	10.4	10.5	10.9	10.5	10.2
Kuzey Doğu Asya ve Pasifik	11.7	12	12.2	7.0	7.2	7.3
Güney Asya	10.9	10.9	10.9	13.8	13.9	13.9
Avrupa ve Merkez Asya						
Kuzey, Güney ve Batı Avrupa	19.3	18.2	17.8	4.2	4	3.9
Doğu Avrupa	17	15.2	14.2	1.9	1.6	1.4
Merkez ve Batı Asya	16.9	17.5	17.4	2.1	2.2	2.2
Arap Birlikleri	30.4	30	29.7	2.7	2.7	2.7

Kaynak: : ILO (2017), Global Employment Trends For Youth 2017, <http://www.ilo.org>

Tablo 3' e göre küresel genç işsizliğin önümüzdeki birkaç yıl içerisinde de %13,1' in üzerinde olması bekleniyor. Bununla beraber bölgeler arası işsizlik oranları ise birbirinden oldukça farklı eğilimler göstermektedir. 2017 küresel gençlik işsizlik oranındaki artış özellikle Latin Amerika, Karayipler, Orta ve Batı Asya ve Güney Doğu Asya ve Pasifik gibi gelişmekte olan bölgelerdeki genç işsizliği daha da şiddetlendiriyor. Gençlerde işsizlik oranlarındaki değişiklikler genç işsizliğinin azaldığı Avrupa ve Kuzey Amerika hariç diğer bölgelerin çoğunda marjinal seyir izlemektedir. 2017'de yüzde 28,8 olan Kuzey Afrika'daki genç işsizlik oranı tüm bölgelerde ikinci en yüksek oran olmaya devam etmiştir. 2018'de bölgelerdeki büyük ülkelerde genç işsizlik oranı %30'un üzerinde kalırken bölgesel oranın biraz düştüğü gözlemlenmektedir. Sahra altı Afrika'da, gençlik işsizlik oranı 2017 yılında 11,1'e ulaşarak ardışık iki yıl için de artmıştır.

Amerika bölgesinde, Latin Amerika ve Karayipler'in genç işsizlik oranı en büyük artışı göstermektedir. 2004'den sonra en yüksek oran olarak 2017'de 19,6 ya ulaşarak neredeyse tam bir yüzde artmıştır. Bu oran 2017 yılında artı yarım milyon gencin daha işsiz olduğu anlamına gelmektedir. 2018 yılında bölgesel genç işsizlik oranı sabit kalmıştır.

Kuzey Amerika'da ise 2017 yılında %10,4 oranında 2000'den beri en düşük işsizlik oranı yaşanmıştır. Fakat pozitif görünen ekonomik gidişata rağmen bölgenin genç işsizlik oranı 2018 yılında %11,1 oranına yükselmiştir.

2017 yılında %30 genç işsizlik oranı ile en yüksek işsizlik oranına sahip Arap birlikleridir. Bazı pozitif gelişmeler olmasına rağmen Suudi Arabistan gibi petrol ihracatı yapan ülkeler genç işsizliğin yüksek oranda kalmasına neden olmaktadır. Bölgedeki jeopolitik gerilimlerden dolayı gençlerin istihdamda yer edinmeleri zorlaşmaktadır.

Doğu Asya'da genç işsizlik oranı 2017 yılında %10,4 oranında sabit kalması beklenirken 2018 yılının sonunda %10,5 oranına yükselmiştir. Bu artış özellikle Çin'deki yavaş ekonomiden kaynaklanmaktadır. Japonya ve Kore'de kısımda olsa genç işsizlik oranları beklenildiği üzere düşüş yaşamıştır. Fakat bölgede hızla artan genç nüfus işgücüne katılmak yerine eğitimde kalmayı tercih etmektedir. Dolayısı ile 2016 yılında 10,9 milyon olan genç işsiz 2018 yılında 10,2 milyona düşmüştür.

Beklenildiği üzere Kuzey Asya’da gençler arasındaki işsizlik oranı 2017 ve 2018 yıllarında %10,9 oranında kalmıştır. Bölgenin en büyük ekonomisine sahip Hindistan’daki hızlı ekonomik büyümeden kaynaklı kötü olan işgücü koşulları az da olsa gelişme göstermektedir. Buna rağmen Kuzey Asya’daki Genç işsizlik sorunu bölgeyi sıkboğaz eden bir durum olmaktan çıkamamıştır. 2017 yılında işsiz olan 14 milyon genç Dünya’daki tüm işsiz olan gençlerin %20’sini oluşturmaktadır.

Kuzey-Doğu Asya ve Pasifik ikinci en büyük yükselen genç işsizlik oranına sahiptir. 2016 yılında %11,7 olan işsizlik oranı 2017 yılında %12’ye ve 2018 yılında %12,2’ye yükselmiştir. 2017 yılında yaşanan bazı gelişmelere rağmen genç işsizlik oranı Malezya ve Filipinler’de yüksek olması beklenirken Endonezya’da yüksek seviyede kalmıştır.

2017 ve 2018 yılı için Dünya’nın diğer bölgelerine nazaran Doğu Avrupa’da genç işsizliğinin düşmesi beklenmekteydi. Beklenildiği üzere 2016 yılında %17 olan genç işsizlik oranı 2017 yılında %15,2’ye 2018 yılında ise %14,2’ye düşmüştür. Ekonomik ve işgücü koşullarını yeniden düzenlenen Rusya Federasyonunda bölgesel ilerlemenin ana faktörleridir. Fakat bunun aksine Merkez ve Batı Asya’da genç işsizlik oranı 2017 yılında %17,5 oranına yükselmiştir. Bu durum aynı zamanda Türkiye’deki genç işsizlik oranını da etkilemiştir.

Kuzey, Güney ve Batı Avrupa’da genç işgücü koşulları yavaş fakat aşamalı olarak iyileşmeye başlamıştır. Bölgenin genç işsizlik oranı 2017 yılında bir tam yüzde düşerek %18,2’ye inmiştir. Bu durum 2013’den beri yaşanan dördüncü en iyi düşüş oranıdır. Bu düşüşler pozitif gelişmeler yaşanan Fransa, İtalya ve İspanya gibi ülkelerde de gerçekleşmiştir. Bu düşüşler 2018 yılı içinde geçerli olmuştur. Genç işsizlik oranları yapısal olayları yansıtmaktadır. Dolayısı ile bazı ülkelerde sabit bir şekilde yüksek oranda seyrine devam etmiştir. 2017 yılında ülkelerin üçte birinde genç işsizlik oranları %15 ve %20 arasında iken kalan kısımda bu oran %30 ve daha üzerinde seyretmektedir.

Tablo 4: Genç İşsizlik Oranlarının En Düşük Olduğu OECD Ülkeleri ve Türkiye

Ülkeler	2013	2014	2015	2016	2017	2018
İsviçre	8.72	8.57	8.78	8.57	8.05	7.92
Hollanda	13.20	12.75	11.25	10.82	-	-
Japonya	6.81	6.20	5.58	5.16	4.65	3.66
Avusturya	9.68	10.28	10.57	11.20	-	9.40
Almanya	7.80	7.75	7.25	7.05	-	6.20
Norveç	9.13	7.85	9.88	11.13	10.35	9.70
Kore	9.34	10.02	10.51	10.66	10.30	10.50
Meksika	9.48	9.47	8.61	7.73	6.90	6.9
Avustralya	12.21	13.30	13.10	12.64	12.60	11.77
İsrail	10.50	10.52	9.24	8.59	7.25	7.12
Türkiye	16.95	17.82	18.52	19.48	20.57	20.13

Kaynak: Employment and Laour Markets: OECD Youth Unemployment Rate, 2013-2018

Tablo 4’ de işsizlik oranlarının en düşük olduğu OECD ülkeleri yer almaktadır. 2013-2018 yılları arasında ortalama olarak en düşük oran Japonya; en yüksek oran ise Türkiye’ye aittir.

Tablo 5: Genel İşsizlik Oranlarının En Düşük Olduğu OECD Ülkeleri ve Türkiye

Ülkeler	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kore	3.100	3.492	3.592	3.675	3.683	3.83
Avusturya	5.336	5.621	5.723	6.014	-	4.8
Japonya	4.025	3.592	3.375	3.117	2.808	2.4
Meksika	4.943	4.831	4.336	3.885	3.438	3.3
Hollanda	7.243	7.416	6.872	6.008	-	-
Lüksemburg	5.837	5.855	6.659	6.286	-	5.5
Avustralya	5.663	6.079	6.058	5.712	5.596	5.3
Almanya	5.232	4.982	4.625	4.123	-	3.3
Çek Cumhuriyeti	6.954	6.109	5.046	3.952	-	2.2
Belçika	8.425	8.523	8.481	7.833	-	5.9
Türkiye	8.740	9.883	10.245	10.838	10.833	10.8

Kaynak: Employment and Laour Markets: OECD Unemployment Rate, 2013-2018

Tablo 5’ de genel işsizlik oranlarının en düşük olduğu OECD ülkeleri yer almaktadır. 2013-2018 yılları arasında ortalama olarak en düşük oran Kore’ye, en yüksek oran Türkiye’ye aittir.

Tablo 4 ve tablo 5 karşılaştırıldığında; OECD ülkeleri arasında genel işsizlik oranlarının ve genç işsizlik oranlarının en düşük olduğu ilk on ülke sıralamaları farklı olsa bile hemen hemen aynıdır. Genç işsizlik için sıralama; Japonya, Almanya, İsviçre, Meksika, Norveç, İsrail, Kore, Avusturya, Hollanda, Avusturalya ve Türkiye’dir. Genel işsizlik için sıralama; Kore, Japonya, Meksika, Almanya, Çek Cumhuriyeti, Avusturya, Avustralya, Lüksemburg, Hollanda, Belçika ve Türkiye’dir (Bayraktar ve İncekara, 2013: 21).

1.3.3. Türkiye’de Genç İşsizlik

Türkiye Dünya’da birçok ülkeye nazaran genç nüfus bakımından çok önemli bir potansiyele sahiptir. Bu nüfus artışı 1985 yılından itibaren azalarak artma eğilimi içerisinde. TÜİK’in yapmış olduğu çalışmalar baz alındığında 2040 yılında Türkiye’deki ortalama yaşın 40 olacağı tahmin edilmektedir. Bu durum gençlerin toplam nüfus içerisindeki oranlarının oldukça azalacağı anlamına gelmektedir. 2010 yılında Türkiye’nin ortalama yaşı 28,9 iken dünyanın ortalama yaşı 29,2 idi. 2050 yılına gelindiği zaman Türkiye’nin ortalama yaşı 40,2 iken dünyanın ortalama yaşı 38 olacağı ileri sürülmektedir. Bu durumda 180 ülke arasında Türkiye genç nüfus bakımından 80. Sırada yer alacaktır. (TÜİK’den aktaran Çetin, 2014: 28).

Tablo 6: Çalışma Çağındaki Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

	1990	2000	2010	2020	2030
15-19	11	10	9	8	7
20-24	9	10	8	8	7
25-29	8	9	9	8	7
30-34	7	8	8	7	8
35-39	6	7	8	8	7
40-44	5	6	7	8	7
45-49	4	5	6	7	7
50-54	4	4	5	6	7
55-59	3	3	4	5	6
60-64	3	3	3	4	5
Toplam Nüfus(%)	60	64	69	74	80

Kaynak: TÜİK, 2014

Tablo 6' ya göre 2030 yılına yaklaştıkça genç kesim diyebileceğimiz yaş gruplarında (15-19, 20-24 ve 25-29) azalma görülmektedir. Bununla birlikte 40-44 yaş grubuna ait birey sayısının diğer gruplarla karşılaştırıldığında yoğunluğunun artacağı görülmektedir (Çetin, 2014: 28).

Nüfusun artış hızının yavaşlaması ile birlikte çalışma çağındaki nüfusun artmaya devam etmesi demografik fırsat penceresi olarak ifade edilmektedir. 2040 yılına kadar demografik fırsat penceresinde kalacak olan Türkiye'nin bu durumu iyi değerlendirmesi gerekmektedir. 2040 yılına gelindiği zaman bu fırsat penceresi kapanacaktır. Ülkenin sahip olduğu genç kesim iyi eğitilerek üretimde yer edinmeleri sağlanmalıdır. Çünkü 2023 yılına kadar çalışma çağındaki nüfus %70 oranına yükselerek 2040 yılına doğru azalarak artmaya devam edecektir (UNDP, 2008: 87). 2023 yılına doğru artacak olan çalışabilir nüfustaki genç işsizliği oranının yükselmesi ve gençlerdeki potansiyelin doğru şekilde kullanılamaması sonucu 2040 yılı ve ilerisi için orta yaş kesiminin sosyal güvenlik sorunları daha da artacaktır (Erdayı, 2009: 139).

1.3.3.1. Türkiye’de Genç İşgücünün Yapısı ve Büyüklüğü

Türkiye’nin genç işgücü yapısından kaynaklı genç işsizlik oranı fazladır. Genç işsiz bireyler; yeni mezun, askerliğini yeni bitirmiş ve ailesi ile birlikte yaşayan ilk defa iş arayanlardır. İlk defa işgücü piyasasına adım atacak olan genç bireylerin kendilerine hitap eden işi bulmaları kolay olmamaktadır. Bunun sebebi olarak genç bireylerin iş konusunda seçici davranmaları ve yeterli tecrübeye sahip olmadıkları için tercih edilmemeleri gösterilebilir (TÜSİAD, 2002: 211)

Tablo 7: Türkiye’de Kurumsal Olmayan Sivil Nüfusun Yıllara Göre İşgücü Durumu (Bin) (15-24)

	15-24 Yaş Arası Nüfus	İşgücü	İstihdam Edilenler	İşsiz	İşgücüne Katılım(%)	İstihdam(%)	İşsiz(%)
1990	10.117	5.530	4.646	885	54.7	45.9	15.5
1995	12.344	5.998	5.065	932	48.6	41.9	15.5
2000	12.703	5.401	4.696	805	42.5	37	13.1
2005	11.757	4.436	3.554	882	37.7	30.2	19.9
2010	11.548	4.454	3.465	989	38.3	30.0	21.7
2011	11.534	4.529	3.697	832	39.3	32.1	18.4
2012	11.574	4.422	3.647	775	38.2	31.5	17.5
2013	11.563	4.584	3.727	857	39.6	32.2	18.7
2014	11.678	4.391	3.614	777	37.6	31	17.7
2015	11.800	4.958	4.039	919	40.3	34.2	18.5
2016	11.845	5.045	4.040	985	42.4	34.1	19.6
2017	11.875	5.146	4.077	1.069	43.3	34.3	24.1
2018	11.785	5.182	4.130	1.052	44	35	20.3
2019	11.669	5.306	3.992	1.314	45.5	34.2	24.8

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, 2019

Tablo 7’ye bakıldığı zaman genç nüfusun (15-24) ortalamasının azaldığı görülmektedir. 1980’li yıllarda işgücüne katılım oranı %56 iken 2000’li yıllarda bu oran % 30-40’lara düşmüştür. Son yıllarda eğitim süresinin uzaması genç işgücüne

katılımı azaltmıştır. 2008 krizi öncesi 2005 yılında %19,9 olan işsizlik oranı kriz sonrası %21'lere kadar yükselmiştir. İşsizlik oranları 1990'lı yıllardan sonra artış göstermeye başlamıştır. Bu artış kriz döneminde kendini iyice göstermiştir. Genç işsizlikteki bu artışlar genel işsizlik oranlarına nazaran iki kat daha fazla gerçekleşmektedir. Bunun nedeni olarak değişen işgücü piyasa koşullarının genç kesime göre düzenlenmemesinden kaynaklanmaktadır. 2000-2019 yılları arasında istihdama dâhil olan genç kesim azalırken işsiz olarak nitelendirilen genç bireyler artmaktadır. 2019 Haziran ayı itibarı ile işsizlik oranı %24,8'dir. Bu oran durumun ne kadar ciddi olduğunun bir göstergesidir. İşgücü piyasasında ilk defa iş arayan genç birey bilgi ve tecrübe eksikliğinden dolayı istihdama geçiş yapamamaktadır. TÜİK'in verilerine göre her beş gençten biri işsizdir. Nüfusunun çoğunluğunu genç kesimin oluşturduğu bir ülke için bu oran hiç iç açıcı değildir. Gelişmiş bir ülke olmak adına genç bireylere istihdam oluşturmak yapılması gereken ilk sorumluluklardan biridir. Bunun için etkili ve sürdürülebilir politikaları uygulamaya koymak gerekmektedir.

1.3.3.2. Türkiye'de Genç İşsizliğinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Bir ülkenin genç işsizlik yapısının cinsiyete göre incelenmesi o ülkenin demografik, sosyal ve ekonomik yapısının anlaşılmasında önemli bir olgudur.

Tablo 8: Genç Erkeklerin İşgücü Durumu (2004-2019)

	15-24 Yaş Arası Nüfus	İşgücü	İstihdam Edilenler	İşsiz	İşgücüne Katılım(%)	İşsiz(%)	Tarım Dışı İşsizlik Oranı(%)	İstihdam (%)
2004	5.757	2.954	2.349	605	51,3	20,5		40,8
2005	5.722	2.959	2.381	578	51,7	19,5	22,3	41,6
2006	5.685	2.908	2.377	531	51,1	18,3	20,2	41,8
2007	5.647	2.916	2.345	571	51,6	19,6	21,5	41,5
2008	5.616	2.905	2.321	584	51,7	20,1	22,3	41,3
2009	5.623	2.937	2.190	746	52,2	20,1	28,4	39,0
2010	5.643	2.872	2.269	604	50,9	21,0	23,7	40,2
2011	5.641	2.951	2.446	505	52,3	17,1	19,4	43,4

Tablo 8: Genç Erkeklerin İşgücü Durumu (2004-2019) (Devamı)

	15-24 Yaş Arası Nüfus	İşgücü	İstihdam Edilenler	İşsiz	İşgücüne Katılım(%)	İşsiz(%)	Tarım Dışı İşsizlik Oranı(%)	İstihdam (%)
2012	5.730	2.910	2.435	474	50,8	16,3		42,5
2013	5.744	2.981	2.476	506	51,9	17,0		43,1
2014	5.866	3.166	3.639	527	54	16,6	18,7	45
2015	5 909	3 202	2 674	529	54,2	16,5	18,3	45,2
2016	5 965	3 237	2 675	562	54,3	17,4	19,4	44,8
2017	6 021	3 324	2 731	593	55,2	17,8	20,1	45,4
2018	5 983	3 368	2 775	593	56,3	17,6	19,6	46,4
2019	5 912	3 373	2 635	738	57,0	21,9	24,9	44,6

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, 2019

Tablo 9: Genç kadınların işgücü durumu (2004-2019)

	15-24 Yaş Arası Nüfus	İşgücü	İstihdam Edilenler	İşsiz	İşgücüne Katılım(%)	İşsiz(%)	Tarım Dışı İşsizlik Oranı(%)	İstihdam (%)
2004	6.083	1.520	1.205	315	25	20,7		19,8
2005	6.035	1.476	1.173	303	24,5	20,5	28,8	19,4
2006	5.985	1.458	1.157	301	24,4	20,6	28,1	19,3
2007	5.936	1.449	1.148	301	24,4	20,8	27,4	19,3
2008	5.874	1.477	1.163	313	25,1	20,8	28,5	19,8
2009	5.890	1.517	1.137	379	25,8	25	32,9	19,3
2010	5.905	1.554	1.196	358	26,3	23	30,7	20,3
2011	5.893	1.578	1.251	327	26,8	20,7	28,1	21,2
2012	5.845	1.512	1.212	301	25,9	19,9		20,7
2013	5.819	1.603	1.252	351	27,5	21,9		21,5
2014	5 858	1 622	1 291	331	27,7	20,4	26,2	22,0
2015	5 891	1 755	1 365	390	29,8	22,2	27,8	23,2
2016	5 881	1 788	1 365	424	30,4	23,7	28,9	23,2
2017	5 854	1 823	1 347	476	31,1	26,1	31,9	23,0
2018	5 802	1 814	1 355	459	31,3	25,3	30,0	23,4
2019	5 757	1 933	1 358	575	33,6	29,8	35,5	23,6

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, 2019

Tablo 8 ve tablo 9'a göre işgücüne katılım genç erkeklerde genç kadınlara göre neredeyse iki kat daha fazladır. İstihdam oranı da aynı şekilde genç erkeklerde iki kat daha fazladır. Bunların nedenleri; kadının daha çok evinde kalmak istemesi ve bununla beraber tarımda kadın istihdamının erkeklerle göre daha fazla olmasıdır. Kadınların tarımda çalışıyor olması Türkiye'nin bazı ülkelere göre daha az genel işsizlik oranına sahip olmasına neden olmaktadır. Tablolarda da belirtildiği gibi tarım dışı işsizlik oranları kadınlarda daha fazladır.

Türkiye'de dezavantajlı gruplar olarak ifade edebileceğimiz kadınlar, gençler, engelliler yasalardaki pozitif ayrımcı düzenlemelere rağmen işgücü piyasasına katılımda sıkıntılar yaşamaktadır. Bu gruptaki bireylerin istihdam edildiği işler kayıt dışı ve düşük ücretli işlerdir. Ve bu kişiler daha fazla işsiz kalma riskine sahiptirler. Kayıt dışı istihdam edilen genç nüfus işsizlik sorununu pekiştirmektedir. Türkiye'de tarım ve hizmet sektörüne dayalı istihdam göz önünde bulundurulduğunda istihdam büyük oranda kayıt dışıdır. Kayıt dışı istihdamda çalışanların sosyal güvencesi yoktur ve kötü çalışma koşullarına maruz kalmaktadır. Aynı zamanda firmaları adaletsiz rekabete sürüklemektedir (Çondur ve Cömertler, 2017: 49).

1.3.3.3. Türkiye'de Genç İşsizliğin Eğitim Seviyesine Göre Dağılımı

Genç bireyler içerisinde bulundukları toplumda bir yer edinmek, kendi ve aileleri için iyi yaşam koşulları sağlamak adına eğitim sistemine dahil olmaktadır. Eğitim sisteminde genç bireyler mezun oluncaya kadar potansiyel çalışan olarak ileride iş dünyasında kullanabilecekleri eğitimi en yüksek seviye ve kalitede almaları en doğal haklarıdır. Eğitim sistemi de bu eğitimi sağlamak zorundadır (Yanbaşı, 2104: 107)

Tablo 10: Türkiye’de İstihdamın Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Yıl	A1	C2	D3	E4	G5	Toplam
2000	1.917	11.384	2.067	3.566	1.894	21.581
2001	1.899	11.201	2.043	3.600	1.95	21.524
2002	1.649	10.794	2.174	3.795	2.14	21.354
2003	1.493	10.327	2.236	3.970	2.333	21.147
2004	1.25	9.109	2.132	3.897	2.215	19.632
2005	1.109	8.659	2.222	4.207	2.481	20.066
2006	1.062	8.485	2.256	4.371	2.695	20.423
2007	990	8.385	2.136	4.522	2.884	20.738
2008	960	8.345	2.03	4.568	3.14	21.194
2009	1.002	8.251	1.939	4.392	3.321	21.277
2010	1.082	8.602	1.954	4.473	3.612	22.594
2011	1.147	8.912	2.009	4.729	4.008	24.11
2012	1.119	8.814	2.025	4.932	4.493	24.821
2013	1.11	8.784	2.048	2.609	4.831	25.524
2014	1.097	8.676	2.160	2.623	5.085	19.641
2015	1.056	8.686	2.334	2.629	5.593	20.298
2016	978	8.564	2.617	2.685	6.064	20.908

Kaynak: TÜİK, Hane Halkı İş Gücü Anketi, 2018

Tablo 10’da Türkiye’deki istihdamın eğitim durumunun yıllara göre dağılımı verilmiştir. Tablo 10’a göre ilkokulu bitirenleri gösteren C grubu toplam istihdam içerisinde yüksek paya sahiptir. Yüksekokul veya fakülte bitirenleri gösteren G grubu ise istihdam içerisinde çok az bir paya sahip olduğu görülmektedir. 2000 yılında 21 milyon 581 bin kişi olan toplam istihdamın 11 milyon 384 binini ilkokulu bitiren kesim oluşturarak istihdam miktarı içerisinde en fazla paya sahiptir. İkinci en fazla paya sahip olan kesim genel liseyi tamamlamış olan 3 milyon 566 bin kişidir. Üçüncü olarak 2

¹ Okuma-yazma bilmeyen

² İlkokul

³ Ortaokul veya dengi meslek okul

⁴ Genel lise

⁵ Yüksekokul veya fakülte

milyon 67 bin kişiyle ortaokul veya dengi meslek okulunu bitirenlerdir. Dördüncü olarak okuma yazma bilmeyenleri temsil eden 1 milyon 917 bin kişiden oluşan A grubu gelmektedir ve son olarak yüksekokul veya fakülteyi bitirenleri temsil eden ve 1 milyon 894 kişiden oluşan G grubu gelmektedir.

Zamanla toplam istihdam içerisinde yer alan grupların sahip oldukları paylar değişiklik göstermiştir. Yüksekokul veya fakülte bitirenler ile lise dengi okul bitirenlerin toplam istihdam içinde kapsadığı pay artarken okuryazar olmayanların kapladığı pay azalmaya başlamıştır.

2010 yılına baktığımız zaman 22 milyon 594 bin istihdam eden kişiden 8 milyon 602 bin kişi ilkokul mezunudur. Okuryazar olmayan gruptan 1 milyon 82 bin kişi istihdam edilenler arasındadır. İstihdam içerisindeki 3 milyon 612 bin kişide yüksekokul veya fakülte bitiren kesimdir.

2016 yılına geldiğimiz zaman istihdam edilen toplam 20 milyon 908 bin kişiden en fazla paya sahip ilkokul mezunu olan 8 milyon 564 bin kişidir. İkinci olarak yüksekokul veya fakülte bitiren 6 milyon 64 bin kişi ve toplam istihdam içerisinde en az paya sahip olan okuma yazma bilmeyenlerden 987 bin kişidir.

İlkokul mezunu olanlar istihdam içerisindekini en yüksek payını 2000 yılından günümüze kadar sürdürmüştür. Genel liseyi bitirenlerin toplam istihdam içerisindeki payı zamanla düşüş yaşamıştır. Bununla birlikte fakülte veya yüksekokul bitirenlerin toplam istihdam içindeki payı artmıştır (Bekiroğlu, 2010: 115-116).

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki firmaların en nihai amacı karlarını maksimize etmektir. Dolayısı bu firmalar karlarını maksimize etmeyi sağlayacak kişileri işe alırken doğru karar vermek adına bu kişilerin eğitim düzeylerini de göz önünde bulundurlar. Bu duruma sinyal teorisi adı verilir. İşe alınacak kişilerin eğitim düzeyleri onların ne kadar kısa zamanda şirket için verimli hale gelebileceklerinin bir göstergesidir (Gürsel ve Ulusoy'dan aktaran Kaya ve Durak, 2014: 62). İşgücü piyasasının eğitim ile ilişkisi, işgücünün vasfı ve firmaların rakipleri karşısındaki yeterlilik durumu açısından önemlidir. 2011 yılında Türkiye'de işgücünün %56,2'si lise altı eğitimlidir. %4,4 ü ise okuma yazma bilmemektedir. İşsizlik oranlarında ise okuma yazma bilmeyen grup en az orana sahiptir. En yüksek orana lise eğitimi almış kişiler sahiptir. İşgücüne katılım oranlarına bakıldığında zaman en yüksek paya yükseköğretim mezunları sahiptir (Demircan, 2012:8)

Gençler için işsizlik, iş hayatına adım atma veya eğitime devam etme arasında yaşanan bir olgudur. İş gücüne katılımdaki yüksek oranlar gençlerin eğitimlerini tamamlayıp iş hayatına adım atmaya istekli olduklarını yansıtırken işsizlik oranlarındaki yükseklik onları okulda kalıp eğitimlerine devam etmeye zorlayabilmektedir. (Kavak, 1997: 24).

Tablo 11: Kurumsal Olmayan Nüfusun Yaş Grubu ve Eğitime Devam Durumuna Göre İşgücü Durumu II. Çeyrek Nisan-Haziran 2016 (Bin Kişi)

Eğitime Devam Eden								
Yaş Grubu	Kurumsal Olmayan Nüfus	İşgücü	İstihdam	İşsiz	İşgücüne Katılma Oranı	İstihdam Oranı	İşsizlik Oranı	İşgücüne Dahil Olmayan
Toplam	7 891	3 066	2 581	485	38,9	32,7	15,8	4 825
15 - 19	4 546	929	782	147	20,4	17,2	15,8	3 617
20 - 24	1 880	1 012	807	205	53,8	42,9	20,3	868
25 - 29	893	681	589	92	76,3	66,0	13,5	212
30 - 34	572	444	402	42	77,6	70,3	9,5	128
Erkek	4 204	1 985	1 714	271	47,2	40,8	13,7	2 219
15 - 19	2 363	604	515	89	25,6	21,8	14,7	1 759
20 - 24	1 024	636	519	117	62,1	50,7	18,4	388
25 - 29	533	468	423	45	87,8	79,4	9,6	65
30 - 34	285	278	257	21	97,5	90,2	7,6	7
Kadın	3 687	1 081	867	214	29,3	23,5	19,8	2 606
15 - 19	2 183	325	267	58	14,9	12,2	17,8	1 858
20 - 24	856	376	288	88	43,9	33,6	23,4	480
25 - 29	360	213	166	47	59,2	46,1	22,1	147
30 - 34	288	167	146	21	58,0	50,7	12,6	121

Kaynak: TÜİK, Gençlerin İşgücü Piyasasına Geçiş, 2016 (Tablodaki rakamlar yuvarlamalardan dolayı toplamı vermeyebilir.)

Tablo 11’de TÜİK’in 2016 yılında yapmış olduğu gençlerin işgücü piyasasına geçiş araştırmasında 15-34 yaş arasındaki eğitime devam eden gençlerin işgücü durumları verilmektedir. Tablo incelendiği zaman yaş gruplarının erkek ve kadın için 15-19, 20-24, 25-29 ve 30-34 olarak sınıflandırıldığı görülmektedir. Tabloya göre

işgücüne katılım erkeklerde daha fazladır. Erkeklerle nazaran istihdamda yer alan kadın sayısı çok azdır. Dolayısı ile işsizlik oranları erkeklerde %13,7 kadınlarda %19,8 oranındadır. Toplamda ise %15,8'dir. Genel olarak bakıldığı zaman kadınlardaki işsizlik oranı ortalamanın üzerindedir. İşsizlik oranı yaş gruplarından 20-24 arasında %20,3 oranla en fazladır. Bu durum kadın ve erkek için ayrı ayrı bakıldığı zamanda aynıdır. İşsizlik oranının en az olduğu 30-34 yaş grubudur. Eğitimine devam eden bireylerde işgücüne katılım oranı en az 15-19 yaş aralığında bulunmaktadır.

Tablo 12: Kurumsal Olmayan Nüfusun Yaş Grubu ve Eğitime Devam Durumuna Göre İşgücü Durumu II. Çeyrek Nisan-Haziran 2016 (Bin Kişi)

Eğitime Devam Etmeyen								
Yaş Grubu	Kurumsal Olmayan Nüfus	İşgücü	İstihdam	İşsiz	İşgücüne Katılma Oranı	İstihdam Oranı	İşsizlik Oranı	İşgücüne Dahil Olmayan
Toplam	16 371	10 619	9 294	1325	64,9	56,8	12,5	5 752
15 - 19	1 789	877	741	136	49,0	41,4	15,5	912
20 - 24	3 634	2 245	1 854	391	61,8	51,0	17,4	1 389
25 - 29	5 201	3 514	3 076	438	67,6	59,1	12,5	1 687
30 - 34	5 748	3 984	3 624	360	69,3	63,0	9,0	1 764
Erkek	7 988	7 133	6 342	791	89,3	79,4	11,1	855
15 - 19	875	596	494	102	68,1	56,5	17,1	279
20 - 24	1 697	1 446	1 236	210	85,2	72,8	14,5	251
25 - 29	2 512	2 316	2 051	265	92,2	81,6	11,4	196
30 - 34	2 904	2 775	2 560	215	95,6	88,2	7,7	129
Kadın	8 384	3 487	2 953	534	41,6	35,2	15,3	4 897
15 - 19	915	282	247	35	30,8	27,0	12,4	633
20 - 24	1 938	799	618	181	41,2	31,9	22,7	1 139
25 - 29	2 690	1 199	1 025	174	44,6	38,1	14,5	1 491
30 - 34	2 843	1 208	1 063	145	42,5	37,4	12,0	1 635

Kaynak: TÜİK, Gençlerin İşgücü Piyasasına Geçiş, 2016 (Tablodaki rakamlar yuvarlamalardan dolayı toplamı vermeyebilir.)

Tablo 12'de TÜİK'in 2016 yılında yapmış olduğu gençlerin işgücü piyasasına geçiş araştırmasında 15-34 yaş arasındaki eğitime devam etmeyen gençlerin işgücü durumları verilmektedir. Eğitime devam etmeyen bu grupta işgücüne katılım

erkeklerde kadınlara nazaran yaklaşık olarak iki kat daha fazladır. İşsizlik oranı erkeklerde %11,1, kadınlarda %15,3 iken toplamda %12, 5 seviyesindedir. Kadınlardaki işsizlik oranı genel ortalamanın üzerindedir.

Toplamda işsizlik oranının en yüksek olduğu yaş grubu 20-24 arasındır. Kadınlarda da aynı yaş grubunda işsizlik oranı en fazla iken erkeklerde işsizlik oranının en yüksek olduğu yaş grubu %17,1 ile 15-19 arasındır. Erkeklerin en fazla istihdam olduğu yaş aralığı 30-34 yaş grubudur. Kadınlarda ise bu yaş grubu 25-29 arasındır.

Tablo 13: Fertlerin en son tamamladıkları eğitim süresince çalışma deneyimi ve referans haftasındaki işgücü durumu, II. Çeyrek: Nisan-Haziran, 2016 (Bin Kişi) (15-34 Yaş Grubu)

	Kurumsal Olmayan Nüfus	İşgücü	İstihdam	İşsiz	İşgücüne Katılma Oranı	İstihdam Oranı	İşsizlik Oranı	İşgücüne Dahil Olmayan
Toplam	24 263	13 685	11 875	1 810	56,4	48,9	13,2	10 578
Bir okul bitirmeyen	2 019	695	608	87	34,4	30,1	12,5	1 324
Lise Altı	11 765	5 676	4 986	690	48,2	42,4	12,2	6 090
Genel Lise	3 191	1 645	1 390	255	51,6	43,6	15,5	1 547
Mesleki veya teknik lise	2 618	1 810	1 587	223	69,1	60,6	12,3	808
2 veya 3 yıllık yüksekokul	1 594	1 250	1 040	210	78,4	65,2	16,8	345
4 yıllık yükseköğretim ve üzeri	3 075	2 611	2 265	346	84,9	73,7	13,3	465
Erkek	12 192	9 117	8 055	1 062	74,8	66,1	11,6	3 074
Bir okul bitirmeyen	583	394	335	59	67,6	57,5	15,0	189
Lise Altı	6 098	4 168	3 679	489	68,4	60,3	11,7	1 929
Genel Lise	1 724	1 163	1 023	140	67,5	59,3	12,0	560
Mesleki veya teknik lise	1 496	1 291	1 173	118	86,3	78,4	9,1	205
2 veya 3 yıllık yüksekokul	770	701	606	95	91,0	78,7	13,6	69
4 yıllık yükseköğretim ve üzeri	1 521	1 399	1 239	160	92,0	81,5	11,4	122

Tablo 13: Fertlerin en son tamamladıkları eğitim süresince çalışma deneyimi ve referans haftasındaki işgücü durumu, II. Çeyrek: Nisan-Haziran, 2016 (Bin Kişi) (15-34 Yaş Grubu) (Devamı)

	Kurumsal Olmayan Nüfus	İşgücü	İstihdam	İşsiz	İşgücüne Katılma Oranı	İstihdam Oranı	İşsizlik Oranı	İşgücüne Dahil Olmayan
Kadın	12 071	4 568	3 820	748	37,8	31,6	16,4	7 503
Bir okul bitirmeyen	1 437	302	274	28	21,0	19,1	9,3	1 135
Lise Altı	5 667	1 507	1 307	200	26,6	23,1	13,3	4 161
Genel Lise	1 467	481	367	114	32,8	25,0	23,7	986
Mesleki veya teknik lise	1 122	519	414	105	46,3	36,9	20,2	603
2 veya 3 yıllık yüksekokul	824	548	433	115	66,5	52,5	21,0	275
4 yıllık yükseköğretim ve üzeri	1 553	1 210	1 025	185	77,9	66,0	15,3	342

Kaynak: TÜİK, Gençlerin İşgücü Piyasasına Geçişi, 2016 (Tablodaki rakamlar yuvarlamalardan dolayı toplamı vermeyebilir.)

Tablo 13’de 15-34 yaş aralığındaki bireylerin en son bitirdikleri eğitim ve referans haftasındaki işgücü durumları yer almaktadır. İşsizlik oranları toplamda %13,2, erkeklerde %11,6 kadınlarda ise %16,4 oranındadır. Kadınlardaki işsizlik oranı erkeklere göre daha yüksektir. En yüksek işsizlik oranı; toplamda 2 veya 3 yıllık yüksekokul bitirenlerde (%16,8), erkeklerde %15 oranla bir okul bitirmeyenlerde kadınlarda ise %23,7 oranla genel lise mezunlarında görülmektedir. En düşük işsizlik oranı ise; toplamda %12,2 oranı ile lise altı eğitim tamamlamış bireylerde, erkeklerde %9,1 oranla mesleki veya teknik lise mezunlarında kadınlarda ise %9,3 oranla bir okul bitirmeyenlerde görülmektedir.

Türkiye işgücü eğitim seviyesi olarak düşük bir seviyeye sahiptir. Bu durum hem işgücü verimliliği ve dolayısı ile ekonomik büyüme açısından olumsuz bir durumdur. Ortaöğretim mesleki eğitime verilen önem AB ve OECD ülkelerine nazaran daha azdır. Türkiye’de mesleki bilgi edinmeyi sağlayacak çalışmalar yetersizdir. Bunun getirisi olarak ekonomide kalkınmayı sağlayacak eğitilmiş insan gücü oluşturulamamaktadır (Çondur ve Cömertler, 2017: 49).

1.4. GENÇ İŞSİZLİĞİN NEDENLERİ VE BOYUTLARI

Küreselleşmenin etkisiyle dünya çapında ekonomik ve yapısal dönüşüm yaşanmaktadır. Bu dönüşüme ayak uydurmak için iş gücü piyasalarının geliştirilmesi ve modern zamana uyum sağlaması gerekir. Teknolojik ve bilgi toplumu olma yolunda ilerleme üretimi ve buna paralel olarak istihdamı etkilemektedir. Bu ilerlemeler bireysel olarak bu duruma ayak uyduramayanları işsiz bırakmaktadır. Bu doğrultuda kendisini geliştiremeyen ekonomiler için işsizlik önemli bir yapısal sorun teşkil etmekte ve insanların işsizlik süreleri de uzamaktadır (Ertuğrul,2012). Gelişmiş ülkelerde işsizlik talep eksiliğinden kaynaklanmasına rağmen gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde yetersiz işyeri ve eksik kapasiteden kaynaklanmaktadır (Ülgener’den aktaran Güney, 2009: 150).

Gelişmekte olan ülkelerde tarım ekonomisinden sanayi ve hizmet ekonomisine geçişin ortaya çıkardığı işgücü ve bununla birlikte artan nüfus daha fazla istihdam gerektirmektedir. İstihdamın artması da yatırımların artmasını gerektirmektedir (TÜSİAD, 2004: 16). Artırılamayan istihdam işsizliği ortaya çıkarmaktadır.

Neredeyse her istihdam alanında giderek artan bir şekilde kullanılmaya başlanan ileri teknoloji iş gücüne olan ihtiyacı azaltmaktadır. Bu durum işgücü arz ve talebi belirlemede önemli rol oynamaktadır. İşgücü talebi azaldığı için daha az emeğe daha az talebe neden olmaktadır. Bu değişimlere uyum sağlayamayan iş gücü daha düşük ücretlerde çalışmaya mecbur olmaktadır. 1980'lerden sonra şirketler düşük ücretli ve yarı zamanlı geçici işçileri işe alarak kaliteli iş gücüne istihdam sağlamayan politikalar uygulamışlardır (Şenses'ten aktaran Güney, 2009: 152).

Ülkemizde de durum pek farklı değildir. Cumhuriyet ile birlikte meydana gelen toplumsal ve ekonomik değişimler kırsal kesimlerden kentsel bölgelere göçü hızlandırmıştır. Bununla birlikte kırsal ve kentsel bölgeler arasındaki gelişmişlik farkı Türkiye de sağlıklı bir yapı oluşmasına neden olmuştur. 2001 krizinden sonra istihdamdaki gerilemenin önü alınamamıştır. Hızlı nüfus artışı, uygun olmayan eğitim politikaları sonucu nitelikli iş gücü oluşamaması ve bunun sonucunda ilerleyen teknolojiye ayak uyduramayan işgücü, yatırımdaki azalmalar, kadınların çalışma hayatında yer almasının yetersizliği tarımın sanayi ve hizmet sektörüne göre ağırlığını koruması gibi sorunlar işsizliğin temel nedenlerindendir (Kaya ve Durak, 2014: 2)

Tüm bu değişim ve dönüşümlerden en çok etkilenen grup genç bireylerdir. Genç işsizliğinin makro nedenleri; toplam talep yetersizliği, demografik faktörler, yetersiz eğitim politikaları, ekonomik durgunluk, krizler, asgari ücret düzenlemesi, yetersiz işgücü politikaları olarak ifade edilebilir. Mikro nedenleri ise; gençlerin sahip olduğu nitelikler, çalışma şartları, çalışma istekleri, işgücü piyasasına ilk geçişte yaşanan tecrübesizlik, sağlık durumları gibi nedenlerdir. (Şahin, 2011: 54)

Tablo 14: Genç İşsizliğin Temel Nedenleri

Yüksek Genç İşsizliğinin Nedenleri	Talep Yönünden	Arz Yönünden
Mevcut İşler	Ekonomideki durgunluktan kaynaklı iş kıtlığı	Düşük düzeyde olsa bir çok iş imkanı vardır.
Ücretler	Düşük düzeyli İşlerin Çokluğu	Gerçekçi olmayan ve fazla yüksek ücret talepleri
Mobilite	Geçici İşler	Gençlerin sık iş değişikliği yapması
Tavırlar	İşveren Ayrımcılığı	Gençlerin sorunlar karşısında iş bırakma eğilimi
Nitelikler	Edinilmemiş Nitelikler	Tecrübe eksikliği
Genç Nüfustaki Hızlı Artış	Gençlere yönelik İş imkanları	Genç nüfusun hepsine iş imkanı sağlanamaması

Kaynak: Freeman, 1980:12

1.4.1. Toplam Talep Yetersizliği

ILO'ya göre genç işsizliği arz-talep dengesi ve emek piyasası hakkında bilgi birikimine bağlıdır. Arz yönünden nedenler genç işgücüne ait vasıf ve becerilerin emek piyasası için yeterli düzeyde olmamasıdır. İşverenler sadece teknik yeterliliğe bakmazlar bununla birlikte insiyatif alma, sayısal beceriler, uyumluluk ve okuryazarlık gibi becerilere de bakarlar. Bu her iki beceri türünden de yoksun olan gencin iş bulması zor bir durumdur (Schmid, 2013: 9).

İkinci dünya savaşında ağır bedeller ödeyen pek çok ülke savaştan sonra nüfus hızını artırıcı politikalar uygulayarak işgücü arzının işgücü talebinden fazla olmasına neden olmuştur. Bununla birlikte ev kadınlarının düşük ücret alarak işgücüne katılması genç işgücüne olan talebi daha da azaltmıştır. Kadın işçilerin genç işgücüne nazaran daha az maliyetli olması, daha disiplinli ve olgun olmalarından dolayı işverenler için genç işgücüne nazaran daha cazip hale getirmiştir (Gündoğan, 1999: 70).

Piyasaya göre hareket eden ülkelerde, işletmelerin varlığını devam ettirmesi ve istihdamın oluşabilmesi için kar etmeleri gerekmektedir. Kriz dönemlerinde talep daralmasından dolayı insanlar daha az harcamakta ve dolayısı ile zarara giren

işletmelerde üretimi durdurmak zorunda kalmaktadır. Üretimin durması istihdamın da giderek yok olması anlamına gelmektedir. Piyasadaki talep daralmasıyla birlikte işini kaybedenlerinde oluşturduğu yeni bir daralma ile krizin etkileri katlanmaktadır. Bununla birlikte işini kaybetme korkusu ile insanlar daha da az harcama yapmaktadırlar. Bu davranış azalan talebin ikiye katlanmasına neden olmaktadır (Togan'dan aktaran Murat ve Şahin, 2011: 21).

Amprık ve teorik çalışmalar göstermektedir ki değişen ekonomi ile genç işsizliğin yakın ilişkisi mevcuttur. Bu durum daha çok arz yanlı etkiler nedeniyle meydana gelmektedir. Gençler diğer insanlara nispeten durgunluk dönemlerinde daha çok işten çıkma eğilimlerindedir. Talep cephesinde ise bu dönemde genç birinin işten çıkarılmasının daha düşük maliyetli ve daha kolay olması nedeniyle genç işsizlik oranları artış göstermektedir (Perugini ve Signorelli'den aktaran Bayraktar ve İncekara, 2013: 26).

1.4.2. Göreli Ücretler

Klasik ve Neo-klasik yaklaşıma göre emek piyasasında bir değişiklik olmadığı takdirde ücretlerin talep ve arz durumuna göre hareket ederek piyasayı dengede tutacağı savunulmaktadır. Bu yaklaşımlara göre rekabetçi ortam işsizliğin olmadığı ortamdır. Çünkü her zaman talep ve arz arasındaki denge sağlanmaktadır. Bu yaklaşımı savunan iktisatçılara göre iş gücünde bulunan bireylerin piyasa ücretlerini beğenmedikleri için işsizliğe neden olduğunu düşünmektedirler. Dolayısıyla işsizliğin gönüllü olduğunu ifade etmektedirler (Durusoy ve diğerleri, 1998: 17).

Bu yaklaşıma göre işsizlik, göreli fiyat sorunudur. Hükümetlerin piyasalara müdahalesi ve kurumsal sınırlamalar bu fiyatların piyasa koşullarına uyum sağlamasını engellemektedir. Bu yaklaşım için asgari ücret düzenlemesi ve sendikalar, fiyat çarpıklarının başlıca nedenleridir (Ansal ve diğerleri, 2000:3).

Keynesçi yaklaşım, piyasanın kendiliğinden istihdamı sağlayacak denge durumuna gelmesini reddeden bir yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre işsizlik bir ücret sorunundan ziyade talep sorunudur. Ücretteki dalgalanmaların mutlak bir şekilde emek talebini değiştirmeyeceğini savunmaktadır (Kregel'den aktaran Bilgin, 2002: 137).

Keynesci düşünce sistemine göre fiyat ve ücretler piyasanın durumuna göre hızla ayarlanmazlar. Bir süre olağan durumlarında kalırlar. Aşağı yönlü esnek olmayıp rijittirler. Rijit olmalarının nedeni olarak toplumun sahip olduğu kültürel ve tarihi yapılanma gösterilebilir (Kregel'den aktaran Bilgin, 2002: 137).

Yeni keynesci yaklaşım, piyasadaki başarısızlıkların nedenlerinin çoğunun emek piyasasından kaynaklandığını ileri sürmektedir. Çünkü reel ücret oranı hızlı bir şekilde değişmemektedir. Ve reel ücret emek piyasasında sürekli olarak istihdamı sağlamamaktadır. Emek talebindeki değişimler bireylerin cari ücrete razı olmalarına rağmen iş bulmada sıkıntı yaşamalarına neden olmaktadır (Greenwald ve Stiglitz, 1993: 33).

Bir diğer ifadeyle bu düşünceyi savunan iktisatçılar, gerçekte talep daralması yaşayan firmaların istihdamı daraltmakla birlikte ücretlerde azaltmaya gitmediklerini ifade etmektedirler. İşsiz kalan bireylerin düşük ücretlerde çalışmayı kabul etmelerine rağmen işsiz bulamadıklarını öne sürmektedir (Paya, 2007: 258)

1.4.3. Genç İşgücünün Büyüklüğü

Toplam nüfus içerisindeki genç nüfus oranına “gençlik şişkinliği” denmektedir. Kimi ekonomistlere göre genç şişkinliği ülke için çok büyük bir fırsattır. Küresel sermayelere bakıldığı zaman Çin ve Hindistan gibi nüfusu fazla olan ülkelerin ekonomik olarak başarı elde etmelerinin arkasında aktif olan genç nüfus yatmaktadır. Bu durumun aksine genç nüfusun çok fazla olması beraberinde birçok sorun getirmektedir. Bunlardan bazıları işsizlik, eğitim ve şiddet gibi sorunlardır (Özbay, 2009: 5).

Türkiye’de son yıllarda nüfusun artış hızı azalsa da nüfus sürekli olarak artmaktadır. Sürekli artan bu nüfusun önemli bir kısmını genç nüfus oluşturmaktadır. Dolayısı ile iş gücü piyasasına dâhil olan genç bireyler her yıl artmaktadır. Artan genç işgücünü istihdam edebilmek, ülke ekonomisi için büyük bir sorun teşkil etmektedir (Ata, 2007: 110-111).

Artan genç işgücünü istihdam edebilmek için gerekli olan istihdam ve iş imkânları yaratılamamaktadır. Bu durum girişimler ve işverenler için vergilerin

yüksek olması, ağır kıdem tazminatları ve bürokratik engellerden kaynaklanmaktadır (Pirler, 2007: 149).

ILO'nun vermiş olduğu sayısal bilgilere göre 2017 yılı için gençlerin işgücüne katılım oranı %45,7'dir. Aynı yıl Türkiye'de bu oran %43,3'dür. Son yapılan çalışmalara göre gençlerin işgücüne katılımının arttığı görülmektedir. Bununla beraber 1997 yılının sayısal verilerine göre gençlerin işgücüne katılımının azaldığı tespit edilmiştir. ILO'nun işgücü istatistikleri 1997 yılı için genç işgücü katılım oranını %55 olarak belirtmektedir. Aynı yılda bu oran Türkiye için %47'dir. Burada göze çarpan 2017 yılındaki genç nüfusun 1997 yılındaki genç nüfustan yaklaşık olarak bir milyon fazla olmasına rağmen işgücüne katılımın 1997 yılı için daha fazla olmasıdır. Genç işgücüne katılımın son 20 yılda değişmesinin sebepleri olarak eğitim süresinin uzaması ve nüfusta orta yaşın artması gösterilebilir. Genç işsizlik oranları da genç işgücüne katılımı olumsuz anlamda etkilemektedir (Akgün, 2019: 65).

Korenman ve Neumark'ın yapmış olduğu çalışmasında 20 yıllık bir zaman diliminde 15 OECD ülkesinin genç işgücü oranları ile genç işsizliği oranları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın sonucu olarak genç nüfustaki %10'luk bir artış genç işsizliğini %5 oranında artırmaktadır. (O'Higgins, 2001: 45).

Genç nüfusun fazla olması işsizliği artırsa da çözüm olarak nüfus artışını engellemek yerine genç kesime daha fazla istihdam ortamı sağlamak ülkenin geleceği adına çok önemlidir. (Murat'tan aktaran Murat ve Şahin, 2011: 24).

1.4.4. Eğitim Ve Beceri Düzeyi

Eğitim bütün tanımlamaların ötesinde insana ait potansiyelleri ortaya çıkarma sürecidir. Bu potansiyellerin ortaya çıkması için bireyin fiziksel olsun içsel olsun çaba harcaması gerekmektedir. Bunu da ancak planlı bir şekilde örgün ya da yaygın eğitim olarak başarılabilir. Eğitim, istihdam ve üretim için olmazsa olmazdır. İnsan eğitime bağlı bir değişkendir. Eğitimi oranında gelişim göstermektedir. İnsanın gelişimi ülkesinin kalkınmasına yarar sağlayacağından dolayı ülke kalkınması için eğitim çok önemli bir unsur haline gelmiştir (Bircan'dan aktaran Murat ve Şahin, 2011: 26). Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin yaşandığı günümüzde çalışma hayatında yönetimde ve üretimde değişiklikler ve yenilikler meydana gelmiştir. Bu ise daha da

nitelikli işgücü gerektirmektedir. Bu durumda ülkeler eğitim sistemlerini tekrardan tartma gereksinimi duymuşlardır. Eğer gerekirse sistemleri adına yapılması gereken değişiklikleri gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Her ülke adına önemi artan eğitim, devletin kamuya bir görevi olması yanında kişi ve kurumlarında üzerinde durması gereken bir konu haline gelmiştir (Bedir'den aktaran Murat ve Şahin, 2011: 26).

Birey için eğitimin işlevi; kendini yenileyen piyasaya uygun nitelikler kazandırmaktır. Bu duruma göre eğitim seviyesi artıkça işsizliğin azalması beklenmektedir. Bu da demektir ki eğitim seviyesinin yüksek olduğu durumlarda işsizliğin azalması eğitimden beklenen birinci unsurdur. Bu ters yönlü ilişkinin arkasında yatan temel düşünce işçi ve firmaların yüksek eğitim seviyesinde davranış farklılığıdır. Firmalar için yüksek eğitilmiş işçiler rekabet politikaları için önem arz etmektedir. Dolayısı ile bu işçileri elden bırakmak istemezler (Çalışkan, 2007: 290).

Eğitim düzeyi yüksek kişiler çalışma hayatlarında kariyerlerini daha da artırmak için beşeri sermayelerine yatırım yaparlar. Bu kişiler ileride ulaşmak istedikleri pozisyonlar için yetersiz olduklarını düşündükleri alanlarda eğitimlerini artırarak ve gelişmeleri takip ederek beşeri sermayelerini istenilen düzeye getirmek için çaba harcarlar. Bütün bu uğraşlar sonucunda değişen ve gelişen koşullara uyum sağlamada zorlanmazlar. Dolayısı ile yüksek eğitilmiş kişilerin kariyerleri adına kendilerine yapmış oldukları yatırımları sayesinde işsiz kalma riskleri azalır, bunun yanında çalışma hayatlarına uzun yıllar devam edebilirler. Eğitim seviyesi artıkça işsizliğin azalmasına bir neden olarak da yüksek eğitim seviyesine sahip kişiler için teknolojinin yaratmış olduğu iş imkânlarıdır (Mcconnell ve Brue'den aktaran Çalışkan, 2007: 291).

Dünya ülkelerinin neredeyse tamamının başlıca sorunu nitel ve nicel anlamda yetersiz işgücüdür. Bunda ülkelerdeki eğitim yapısı büyük rol oynamaktadır. Ülke ekonomisinde işgücü önemli bir etkidir. Ekonominin kalkınması adına niteliksel ve niceliksel anlamda yeterli eğitime sahip işgücü ve bu işgücünün toplam işgücündeki oranı büyük önem arz etmektedir. Gelişmiş ülkelerde işgücü eğitime bakıldığı zaman eğitilmiş işgücünün toplam içindeki oranı yüksek değerlere sahiptir. Bu durumdan hareketle Türkiye için işgücünün eğitim yapısını incelemek ülke kalkınması adına nerede olduğumuzu kavramamıza olanak sağlar (Ay ve Uysal'dan aktaran Bekiroğlu, 2010: 113).

Ülkedeki nüfus miktarı ile nüfus artış hızı işgücü niceliğinin belirlenmesi; eğitim ise işgücü niteliğinin artması için temel unsurlardır. Türkiye’de toplam nüfusun ve işgücünün eğitim niteliğine bakıldığı zaman eğitim sisteminin yetersiz kaldığı görülmektedir. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin yaşandığı dönemde çalışma hayatındaki yönetim tarzı ve üretim teknolojisinde oluşan değişiklikler işgücünün nitelikli olmasını gerektirmiştir. Bu durum mevcut eğitim sisteminin gözden geçirilmesini zorunlu kılmıştır (Bedir, 2002: 59).

Eğitim düzeyi ile işsizlik arasında ters bir ilişki olabilir. Türkiye’de ilköğretim mezunları yüksekokul mezunlarına nispeten daha az işsizdirler. Buna neden olarak; eğitim düzeyi daha yüksek olan kişilerin yüksek ücretli mesleklerde çalışmak istemeleri ve meslek edinmede daha seçici olmaları gösterilebilir. Genç işsizlik sorunu sadece gençleri değil toplumu bir bütün olarak etkileyen ve çözülmesi gereken önemli bir sorundur. Gençlerin bu sorunu bireyin ekonomik ve ruh sağlığı sorunları ile birlikte toplumsal sıkıntılara da neden olmaktadır. Bu nedenle bu sıkıntılar sadece ekonomik tedbirle çözülemez. Ekonomik tedbirlerle birlikte gençlerin istihdamda daha çok yer almasını sağlayacak eğitim ve istihdam politikaları belirlenmelidir (Bayraktar ve İncekara, 2013: 24).

Yükseköğretim eğitimine sahip genç yetişkinler, yaş bakımından daha büyük yetişkinlere göre %7 ile %4 arası oranla daha az istihdamda yer almaktadır. İstihdamda yer alan yetişkinlerde yükseköğrenim görmüş kişiler %74’lük bir oranla tam zamanlı olarak çalışırken ortaöğretim eğitimine sahip olanlarda bu oran %71’dir. Buradan eğitimin tek bir kalem olarak istihdam sorununu çözmede yeterli olmadığı fakat işsizlik problemini çözmede göz ardı edilemez olduğu anlaşılmaktadır (Vuranok, 2017: 17).

Normal koşullarda işgücü arzı ve işgücü talebinin kesişmesi gereklidir. Fakat nitelik olarak beklentilerde uyumsuzluk olduğu zaman bu durum işgücü piyasasına olumsuz olarak yansımaktadır. Dolayısı ile bazı işler sahipsiz kalırken birçok genç işsiz de beklentilerine uygun nitelikte iş bulmakta zorlanmaktadırlar. Buradan işsizlik süresini uzatan en önemli faktörlerden birinin eğitim olduğu anlaşılmaktadır. Mesleki eğitim almış mezunlara ve ara elemana duyulan talebin fazlalığı ve iş gücü piyasasında bu talebi karşılayacak arzın olmadığı bununla birlikte işverenlerin beklentilerini karşılayacak nitelikte eleman bulamadıkları ifade edilmektedir. Türkiye’de mesleki

liselerin sayı bakımından az olduğu dile getirilmektedir. Bununla beraber mevcut meslek liselerinin işgücü piyasasının ihtiyacı olduğu nitelikte eleman yetiştiremedikleri için gençlerin piyasada yer edinememelerindeki en önemli nedenler arasında yer almaktadır (Gürsel, 2005:20).

Üniversite eğitiminin salt bilimsel hedefler yönünde ilerlemesi piyasa ve toplumun genel işleyişinden soyutlanmasını beraberinde getirmektedir. Üniversiteler sadece bilim yapmak için değil aynı zamanda bilimin teknolojiye dönüşmesinde en etkin faktördür. Bundan dolayı piyasa ile üniversite arasında sürekli olarak devam etmesi gereken rasyonel bir bağ olmalıdır. Bu bağ sayesinde potansiyel olarak istihdamda yer alacak olan bireylerin verimleri ve ekonomiye sağlayacakları katma değer artacaktır. Sanayinin gelişimi teknolojiye dayalı olduğu için üniversitelerin eğitim işleyişlerini yeniden gözden geçirip piyasayı da göz önünde bulundurarak daha etkili eğitim öğretim sağlayabilmeleri en önemli ilk görevleridir (Akgün, 2019: 51).

Okuldan iş hayatına geçiş aşamasındaki sorunlar, eğitimde kazanılanların yeterli olmayışı, yüksek seviyedeki işsizlik oranları ve eğitim ile istihdam arasında kuvvetli bir bağ kurulamaması konularında yoğunlaşmaktadır (Ryan, 2001: 37).

Genç işsizlerin kim olduğuna dikkat edilirse birçoğunun yeni mezun, askerliğini yeni bitirmiş, ailesinin yanında yaşayan bireyler olduğu görülecektir. Bu genç bireyler iş sahibi olmak adına işgücü piyasasına ilk adımlarını atacaklardır. Fakat bu bireyler, işgücü piyasasının aradığı niteliklere uygun olmadıkları bununla birlikte yüksek ücret beklentilerine sahip oldukları için istihdamda yer edinemeyeceklerdir (Yentürk & Başlevent, 2007:10).

İlerleyen zamanlarda Türkiye'deki gençlerin işsizlik sorunun daha da artacağı beklenmektedir (UNDP ve Ercan'dan aktaran Mütevellioğlu ve diğerleri, 2010: 214). Çünkü kentleşmenin getirisi olarak gençlerin eğitim seviyeleri artacağından kentte yaşayan gençlerin düşük olan işgücüne katılma oranları artış gösterecektir. Zorunlu eğitim süresinin artırılması başka bir neden olarak gösterilebilir (Ercan'dan aktaran Mütevellioğlu ve diğerleri, 2010: 214).

1.5. GENÇ İŞSİZLİĞİ İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR VE ALINAN ÖNLEMLER

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki gelişmekte olan ülkelerle birlikte endüstrileşme sürecini tamamlamış ülkeler de de genç işsizlik sorunu en önemli sosyal sorunların başında gelmektedir. Gençlerin işsiz kalması ile ilgili genel düşünce; tecrübeli yetişkin çalışanlara nispeten daha fazla risk altındadırlar. Bununla birlikte kariyer fırsatları gençler için belirsiz ve düzensiz bir periyoda sahiptir. Bu durum sadece ilk işi elde etmede yaşanan zorluklar olarak değil aynı zamanda çalışma hayatının istikrarsız ve uzun süreli olmaması olarak da görülmelidir (Russell ve O'Connel, 2001: 1).

Günümüzde gençler geçen dönemlere nazaran eğitimlerine devam etmeye daha fazla önem vermektedir. Sahip olmak istedikleri meslek ve toplumdaki statüleri için daha bilinçlidirler. Bu konuda önlerine çıkan tüm fırsatları değerlendirmektedirler. Bir ekonomi için genç enerji, yetenek ve verimlilik demektir. Ülkeler gelişimlerini bu gençlerle gerçekleştirmektedirler (ILO, 2008: 2).

İşte bu durumda gençlere kendi nitelikleri ve özelliklerine göre “düzgün iş” alanları oluşturulmalıdır. Bu durumun tam tersi mevcut ise yani gençlerin işsiz kaldığı ya da iş bulmada umutlarının olmadığı koşullarda bu durumun maliyeti ile hem ülke ekonomisi hem gencin kendisi hem de ailesi karşı karşıya kalacaktır. Düzgün iş fırsatları oluşturulmamış işgücü piyasasına adımını atan bir genç hayalini kurduğu çalışma hayatına dair umutları yok olacaktır. Ve zorunlu olduğu davranış modeline girecektir. Bu model de ya işsiz kalma durumu ya da uygun olmayan çalışma koşullarını kabul etmektir (ILO, 2006: 1).

Eğitimin bireye kazandırmış olduğu bilgi ve beceriler sayesinde bireyin iş bulma olasılığı artmakta ve dolayısı ile eğitimin işsizlik üzerinde olumlu etkisi oluşmaktadır. En önemli sorunlarımızdan olan işsizlik sorunu eğitim kalitesinin artırılması ile giderilebilir. İşgücü kalitesi sadece işi doğru düzgün yapmak, düzenli ve disiplinli olmak demek değildir aynı zamanda sahip olduğu bilginin derinliği ve uygulandığı, kaliteli yönetim, yaratıcılık ve değişen şartlara uyum sağlamak olarak tanımlanabilir. Bu doğrultuda her ülke kendi sosyal yapısı ve işgücü piyasasında

gençlerin gereken şartları sağlayabileceği işgücünü oluşturacak şekilde eğitim sistemini oluşturmalıdır (Murat ve Şahin, 2011: 51-52).

İşsizlikle mücadelede her ülkenin uyguladığı politikalar ve benimsediği yaklaşımlar farklıdır. Bu sorunun çözümünde bir yandan ekonomik gelişme odaklı liberal yaklaşımlar diğer yandan ise istihdam odaklı yaklaşımlar kullanılmaktadır. Değişen dönemler ve siyasal iktidarlara göre toplumlar bu iki yaklaşım arasında bulunmaktadır. Türkiye’de işsizlik sorununa çözümler aranması planlı dönemde başlamasına rağmen bu sorunla ilgili kayda değer bir istihdam politikası oluşturulamamıştır. Türkiye’deki kalkınma planlarına bakıldığı zaman hem işsizlik hem de istihdam sorununa gereken çabanın verilmediği anlaşılmaktadır. Somut herhangi bir proje ya da programın gerçekleşmediği görülmektedir (Bozdağlıoğlu, 2008: 59-60).

Hem bugünü hem de yarını için büyük bir öneme sahip genç nüfusa sahip olan Türkiye’de gençliğe yönelik gereken ilgi ve destek çok azdır. Bu konuyla ilgilenecek ve gerekeni yapacak kurumsal bir yapılanma oluşturulmamıştır. Ülke için genç nüfusun yarara dönüştürülmesi için gençlerin iyi eğitim almış olması ve sosyal yaşamın bütün boyutlarında aktif olarak bulunmaları sağlanmalıdır. Gençler istek ve becerine göre kendilerine en uygun alanlarda istihdam edilmelidir. Buna ekonomide istihdamı artırıcı politikalar yapılarak başlanabilir. Diğer yandan yeniden düzenlenen politikalara uygun, gençlere iş olanakları sağlayacak şekilde bir eğitim almalarını sağlayan eğitim-öğretim programı oluşturulmalıdır.

Yapılan araştırmalar Türkiye’de eğitim sisteminin işsizliği çözmede yetersiz kaldığını göstermektedir. Türkiye’de lise ve üzeri eğitimini tamamlamış gençlerin oluşturduğu işgücü için istihdam olanakları yetersiz. AB ülkelerinde alınan eğitim seviyesi arttıkça işsizlik oranları azalır. Bu durumun Türkiye’de tam tersi söz konusudur. Türkiye’de yeni mezunların iş bulma sorunu önemli birkaç noktaya dikkat çekiyor. Bunlardan ilki, gençlerin almış olduğu eğitim işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılamamakta. Bir diğeri ise, eğitimden istihdama kolayca geçişi sağlayacak gençlere yönelik rehberlik alanında hizmet veren kurum ve politikalara ihtiyaç olduğu. Bu gibi kurumlar gelişmiş ülkelerde oldukça yaygındır. Gençlik istihdamını artırmak için stratejiler oluşturan uluslararası kuruluşlar bu stratejilere diğer paydaşlarının da katkısını beklemektedir. Mesela Birleşmiş Milletler (BM), Dünya Bankası (DB) ve

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ile birlikte "Gençlik İstihdam Ağı" kurdular. Türkiye bu ağı katılacağına 2006 yılında söz vermiş olmasına rağmen bugüne kadar herhangi bir adım atılmamıştır. Bununla birlikte Türkiye'nin oluşmuş gençlik istihdamı stratejisi bulunmamaktadır (Yentürk ve Başlevent, 2008: 361)

İşsizliğin ekonomik maliyet olmasının yanı sıra sosyal ve psikolojik sorunları da beraberinde getirir. İşsizliğin oluşturduğu ekonomik kayıp telafi edilmesine rağmen psikolojik açıdan sebep olduğu hasarları telafi etmek kolay olmayacaktır. Bu sorunları erken yaşta yaşayan bireyler hayatlarının ilerleyen zamanlarında da etkilerini hala hissetmektedirler. İşsiz gençler aynı zamanda toplumdan da dışlanmaktadır. Tüm bunların yanında ekonomik kalkınma için de gençlerin işsiz olmasının sakıncaları vardır. Yaşamlarının en verimli oldukları dönemlerde üretime katılmayan gençler ekonomik kalkınmaya gereken desteği verememektedir (Erdayı, 2009: 135-136).

İşsizliğin neden olduğu sıkıntıları azaltmak amacıyla 1910 yılında merkez ülkelerde pasif bir işgücü politikası olarak işsizlik sigortası uygulanmaya başlanmıştır. Bu ödenğe başvuranların hepsi bu sigortadan yararlanamamaktadır. Bunun nedeni hak kazanabilme koşullarının ağır olmasıdır. İşsizlik sigortasından yararlanabilmek için, kendi isteğinin dışında işini kaybetmen, son üç yıl içinde en az 600 gün dolacak şekilde işsizlik sigorta priminin ödenmiş olması, işten ayrılmadan son 120 günde de sigorta priminin aralıksız ödenmiş olması gerekmektedir. Primi almaya hak kazananlardan son üç yılda 600 gün prim ödemiş olanlar altı, 900 gün prim ödemiş olanlar sekiz ve 1080 gün ve daha fazla prim ödemiş olanlar on ay boyunca işsizlik ödeneği alacaklardır. Türkiye'de prim ödeme şartı olmayan herhangi bir işsizlik desteği yoktur. Dolayısı ile emek piyasasına yeni adım atacak olan genç işsizlere herhangi bir maddi destek mevcut değildir. Aynı zamanda İşsizlik sigortası danışmanlık işe yerleştirme ve meslek eğitimi açısından da oldukça yetersizdir. Hak kazanma şartlarının ağırlığından dolayı milyonlarca işsiz bu fondan yararlanamamaktadır (Mütevellioglu ve diğerleri, 2010: 214-215).

İşsizlik sigortasına ek olarak gençlerin bir diğer önemli sorunu çalışmaya zorunlu oldukları koşullarda aldıkları asgari ücret düzeyidir.

Genç işsizliğine etkisi büyük olan asgari ücret ile ilgili yapılan çalışmalardan farklı sonuçlar doğmaktadır. 1970 yılında ABD'de yapılan bir çalışmada genç istihdamı ile asgari ücret düzeyi arasında ters bir ilişki saptanmıştır. 1980 ve 1990'lı

yıllarında yapılan çalışmalarda asgari ücret düzeyinin gençlerin istihdama katılması ile ilgili olumlu ya da olumsuz hiçbir etkisinin olmadığı saptanmıştır. Kanada’da yapılan son araştırmalara göre asgari ücret düzeyi ile genç istihdamı arasında ters bir ilişki olduğu belirlenirken İngiltere’de yapılan çalışmalarda asgari ücret düzeyi ile genç istihdamı arasında ters bir ilişki olduğu saptanmamıştır (Ghellab, 1998: 9).

1.6. SOSYAL SONUÇLARI İLE GENÇ İŞSİZLİK

İşsizlik sadece ekonomik bir sorun değil aynı zamanda sosyal sorunların da başında gelmektedir. Çalışmak sadece para kazanmak değil kişinin kendini gerçekleştirmesini sağlayan bir yaşam biçimidir. İşsizlik ekonomik sorunların beraberinde aile içi problemler, suç işleme, çevresine ve kendine zarar verme gibi sosyal problemlere de neden olmaktadır.

İşsizlik sosyolojik açıdan bireyin toplum ile bütünleşmesini sağlayan bağın kopması demektir (Erdoğan, 1991: 22). Bu durum beraberinde psikolojik olarak bazı sıkıntılara neden olmaktadır. Tekrar istihdamda olma süresi uzadıkça güven, cesaret, saygı gibi değerler ile birlikte bilgi beceri ve yetenekler de sekteye uğramaktadır. Alt sosyoekonomik düzeyde bulunan bireyler yeterli eğitim ve donanımına sahip olmadıkları için işsizlikten en çok etkilenen kesimdir. Çünkü tekrar iş bulma süreleri diğer kesime göre uzundur (Yılmaz vd, 2004: 170).

İşsizlik özellikle tek gelir kaynağı olan ailelerde aile içi ilişkilerin zarar görmesine hatta kopmasına neden olmaktadır. İşsiz bireylerde boşanma oranlarının daha çok olduğu görülmektedir. Evlenme çağına gelip de işsiz olan bireyler evlenememektedir (Erdoğan,1991:115). İşsizlik aynı zamanda sağlık güvencesi olmayan veya gerekli sağlık giderlerini karşılayamayan aile bireylerini de kötü etkilemektedir.

İşsizlik toplumda suç oranlarının artmasına da neden olmaktadır. İşsiz olan birey uzun süreli gelir kaybı ve çevresel baskı sonucu suç işleyip kendisine ve etrafına zarar verebilmektedir. Mala karşı suç işleyen ve ceza alan hükümlülerin toplam hükümlüler içindeki payı 1995’de %15,2 iken 2005’de %36,2’ye ulaşmıştır. (Durusoy vd., 2008: 181).

İngiltere ve Galler’de yapılan bir araştırmaya göre genç ve yetişkin işsizliği ile hırsızlık, kalpazanlık, dolandırıcılık ve diğer suç oranları arasında istatistiki olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki ortaya çıkmıştır. İşsizlik bireyin gelecek kaygısını artırmaktadır. İşsizlik halinin devamı düşüncesi bireyin psikolojisini olumsuz yönde etkilemektedir. İçinde bulunduğu şartlar kişiyi istenmeyen davranışlara sürükleyebilir. Bunların başında intihar gelmektedir. İşsizlik ile intihar arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara göre işsizlik intihar eğilimlerini artırmaktadır. 2001 ekonomik krizindeki intihar nedenlerine bakıldığı zaman; hastalık nedeniyle intiharlar %28.75, aile geçimsizliği nedeniyle intiharlar %24.93, geçim zorluğu nedeniyle intiharlar %20.32 oranındadır (Carmichael ve Ward, 2001:115).

Görüldüğü üzere işsizlik yoksulluk ve çaresizlik gibi birçok sosyal sorunu da beraberinde getirmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

PANEL VERİ ANALİZİ

Yatay kesit verileri belirli bir zamandaki birimlerin gözlemlenmesiyle elde edilirken zaman serisi verileri bir birimin belirli bir zaman boyunca gözlemlenmesi ile elde edilir. Yatay kesit verileri ile zaman serisi verilerinin birleştirilmesiyle uzunlamasına veriler elde edilmektedir. Bu verilerdeki zaman ve yatay kesit boyutları farklı olabilmektedir. Yatay kesit boyutu kadar zaman boyutu verilen verilere panel veri denmektedir. Panel veride yatay kesit; bireyler, ülkeler, hanhalkları, firmalar gibi birimlerden oluşmaktadır (Güriş, 2015: 2-3) Bu bölümde panel veri konusuna değinilecek ve varsayımları incelenecektir.

2.1. PANEL VERİ ve PANEL VERİDE TEMEL KAVRAMLAR

Panel veriler ile oluşturulan ve panel veri modelleri kullanılarak yapılan analizlere de panel veri analizi denmektedir.

Panel veri modeli;

$$Y_{it} = \alpha_{it} + \beta_{it}X_{it} + u_{it} \quad i=1,\dots,N ; t=1,\dots,T \quad (1)$$

Burada Y: bağımlı değişken, X: bağımsız değişkenler, α : sabit parametre, β : eğim parametresi, u: hata terimidir. i indisi birimleri, t indisi ise zamanı göstermektedir. Parametrelerin hem i hem de t indislerini içermesi panel veri setine sahip oldukları anlamına gelmektedir.

Panel verilerin kullanıldığı ilk çalışmalar: Hildreth (1950), Kuh (1959), Grunfeld ve Griliches (1960), Zellner (1962), Balestra ve Nerlove (1966) ve Swamy (1970)'dır (Tatoğlu, 2018a: 4).

2.1.1. Dengeli-Dengesiz Panel

Paneldeki her birim tüm zamanlar için gözlemlenmişse bu dengeli paneldir. Her birim tüm zaman boyunca gözlemlenmeyip bazı zamanlar panelde yok ise bu da dengesiz paneldir.

Birim etki-Zaman etki:

Birçok birimin bir araya gelmesi ile oluşan panel veride her bir birimin kendine has özellikleri vardır. Bu özellikleri taşıyan değişkenlere birim etki denmektedir. Birim etki zamana göre sabit birimlere göre değişkendir.

Panel veride her bir birimin zaman boyutu da vardır. Bu zaman dilimlerinin her birisi farklı özelliklere sahiptir. Bu farklı özellikleri taşıyan değişkenlere zaman etkisi denmektedir. Zaman etkisi zamana göre değişken, birimlere göre sabittir (Tatoğlu, 2018a: 5).

2.1.2. İçsellik-Dışsallık

Dışsallık; bağımsız değişkenler ile hata terimi arasında korelasyon olmaması demektir. Zayıf ve katı dışsallık olarak ikiye ayrılır. Zayıf dışsallık; aynı dönemde hata terimi ile bağımsız değişken arasında korelasyon olmamasıdır. Katı dışsallık ise bağımsız değişkenin geçmiş ve gelecek değerleri ile hata terimi arasında korelasyon olmamasıdır.

İçsellik; bağımsız değişkenler ile hata terimi arasında korelasyon olması demektir. Dışlanmış değişkenler, modelin dinamik yapısı, eşanlı denklem sistemleri ve ölçme hataları içsellik sorununa neden olabilmektedir (Tatoğlu, 2018a: 5).

2.1.3. Heterojenlik

Panel veri analizinde birim olarak kullanılan firmalar, şehirler, bireyler ve ülkeler genellikle heterojendir. Heterojenlik sağlanmaz ise tahminler tutarsız olur. Heterojenlik için kastedilen sabit ve/veya eğim parametresinin heterojen olduğunu varsaymaktır (Tatoğlu, 2018a: 6).

2.1.4. Birimler Arası Korelasyon

Panel veri modelindeki her birimin hata terimleri arasında korelasyon olması durumudur. Panel verideki birimler rastgele çekilmiş ise birimler arasındaki korelasyonun pek bir önemi yoktur. Fakat bazı durumlarda birimler arası korelasyon önemlidir. Modelde ülke, şehir, eyalet gibi birimler kullanıldığı zaman birimler arası korelasyon beklenmektedir (Tatoğlu, 2018a: 9).

Panel verinin kullanıldığı alanlar ekonominin yanında sosyal bilimler, sağlık, tarım, eğitim, biyoloji alanlarında da kullanılmaktadır. Panel veri kullanımındaki amaç, birimlerde zamanla oluşan değişimleri ve bu değişime neden olan etmenleri incelemektir. Birimlere ait tekrar eden gözlemler, birim kendi içinde değişiminin elde edilmesini sağlayacaktır (Fitzmaurice vd, 2004: 35).

2.2. DOĞRUSAL PANEL VERİ MODELLERİ

Genel olarak doğrusal panel veri modeli;

$$Y_{it} = \beta_{0it} + \beta_{1it}x_{1it} + \beta_{2it}x_{2it} + \dots + \beta_{kit}x_{kit} + u_{it} \quad i=1,\dots,N; t=1,\dots,T \quad (2)$$

İndis i , yatay kesit boyutunu yani birimleri t ise zaman boyutunu göstermektedir. Bağımlı değişken Y_{it} , t zamanında i . birimin değerini ifade etmektedir. K.açıklayıcı değişken X_{kit} , t zamanında i . birim için değerini ifade etmektedir. Modeli tahmin ederken verilerde birim ve/veya zamana göre oluşan farklılıklar parametrelerde değişmeye neden olabilir. Dolayısı ile bu modeller sınıflara ayrılmışlardır (Tatoğlu, 2018a: 37).

2.2.1. Klasik Model

Bu modelde hem sabit hem de eğim parametreleri birim ve zamana göre bütün gözlemler için sabittir. Bu gözlemler aralarında homojendir.

Bu modeller genel olarak;

$$Y_{it} = \beta_0 + \sum_{k=1}^K \beta_k X_{kit} + u_{it} \quad i=1,\dots,N; t=1,\dots,T \quad (3)$$

şeklinde gösterilmektedir.

$$E(u_k)=0 \quad (4)$$

$$E(u_{it}^2)=\sigma^2 \quad (5)$$

$$E(u_{it}u_{jt})=0 \quad i \neq j \quad (6)$$

$$E(u_{i,t}u_{i,t-1})=0 \quad (7)$$

Birimlere göre tahmin edilen modellerdeki hata terimlerinin korelasyonsuz olduğu, birbirinden bağımsız ve sabit varyansa sahip olduğu varsayımları altında tüm gözlemler için model EKK ile tahmin edilir. Bu varsayımlar herhangi biri veya birileri geçerli olmaz ise uygun bazı dönüşümler yapılmalıdır (Tatoğlu, 2018a: 40).

2.2.2. Birim Etkiler Modeli

Birimlere göre verilerde bazı farklılıklar olabilmektedir. Bu durumda modelin katsayılarında değişimlere neden olabilir. Bu meydana gelen değişimleri modelde belirtmek gerekir. Söz konusu bu değişim modeldeki hata teriminin bir bileşeni olarak modele dahil edilebilir.

Birimlere göre eğim parametresinin sabit, sabit parametresinin ise değişken olduğu modeller:

$$Y_{it} = \beta_{0i} + \sum_{k=1}^K \beta_k X_{kit} + u_{it} \quad i=1, \dots, N ; t=1, \dots, T \quad (8)$$

şeklinde gösterilmektedir (Johnston ve Dinardo, 1997: 390).

2.2.3. Birim ve Zaman Etkileri Modeli

Birim ve zamana göre eğim parametresinin sabit, sabit parametrenin ise değişken olduğu modellerdir.

Genel olarak bu modeller;

$$Y_{it} = \beta_{0it} + \sum_{k=1}^K \beta_k X_{kit} + u_{it} \quad i=1, \dots, N ; t=1, \dots, T \quad (9)$$

şeklinde gösterilmektedir.

Bu modeller ile birlikte hem eğim hem de sabit parametrelerin birimlere göre değişken zamana göre sabit olduğu modellerde mevcuttur.

Genel olarak bu modeller;

$$Y_{it} = \beta_{0i} + \sum_{k=1}^K \beta_{ki} X_{kit} + u_{it} \quad i=1, \dots, N ; t=1, \dots, T \quad (10)$$

şeklinde gösterilmektedir.

Hem eğim hem de sabit parametrelerin birimlere ve zamana göre değişken olduğu modeller;

$$Y_{it} = \beta_{0it} + \sum_{k=1}^K \beta_{kit} X_{kit} + u_{it} \quad i=1, \dots, N ; t=1, \dots, T \quad (11)$$

şeklinde gösterilmektedir.

Birim ve zamanda meydana gelen değişiklikleri modelde belirtmek için kullanılan en sağlıklı yol sabit parametresi değişken olan modeli kullanmaktır. (Johnston ve Dinardo, 1997: 390).

2.3. TEK YÖNLÜ BİRİM ETKİLER PANEL VERİ MODELLERİ

Panel veri kullanımında birimler arası farklılıklar veya hem birimlerde hem de zaman içinde oluşan farklılıklar modelin katsayılarının bazılarında veya hepsinde değişmeye neden olmaktadır (Sayyan, 2000: 20).

Bu birim etkiler hata terimine benzer olarak tesadüfi değişken gibi davranıyorsa tesadüfi etkiler söz konusudur. Her yatay kesit gözlem için tahminlenen parametre gibi görülüyorsa sabit etkiler söz konusudur. Yatay kesit büyük bir ana kütleden rastgele seçilmiş ise tesadüfi etkileri; daha küçük spesifik veriler mevcut ise sabit etkileri göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Tesadüfi etkilerin geçerli olduğu modelde, birim etkiler ile bağımsız değişkenler arasında korelasyonun olmadığı varsayılmaktadır. Sabit etkilerde ise bu varsayım geçerli olmayabilir (Tatoğlu, 2018a: 79).

2.3.1. Sabit Etkiler Modeli

Birimlerde ve/veya zamanda meydana gelen farklılıklardan kaynaklı modelde katsayılar değişkenlik gösterebilir. Bu modeller sabit etkiler modeli olarak adlandırılırlar (Dam, 2014: 100).

Bu modelde eğim parametresi bütün yatay kesit için sabit iken, birim etkiyi içeren sabit parametre birimden birime değişmektedir (Tatoğlu, 2018: 80).

Sabit katsayı her bir yatay kesit için farklı olmasına rağmen her bir yatay kesitin sabiti zaman boyutunda değişmemektedir. Eğim katsayısı ise hem kesit hem de zaman boyutunda aynıdır (Dam, 2014: 100).

Sabit etkili modeller tek yönlü sabit etkili ve iki yönlü sabit etkili model olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Birimler arası farklılıklar var ise tek yönlü; hem birim hem de zamana göre farklılıklar var ise iki yönlü sabit etkiler modelidir (Sayyan, 2000: 20).

Genel olarak panel veri

$$Y_{it} = \beta_{0it} + \beta_{1it}x_{1it} + \beta_{2it}x_{2it} + \dots + \beta_{kit}x_{kit} + u_{it} \quad i=1,\dots,N; t=1 \quad (12)$$

Şeklinde dir.

x_{it} 'ler u_{it} 'den bağımsız olduğu ve $u_{it} \sim iid(0, \sigma_u^2)$ olduğu varsayılmaktadır.

Sabit etkili modelde ise; Birimler arası farklılıklara sabit terimdeki farklılıkların neden olduğu varsayılmaktadır.

$$\beta_{0it} = \beta_{0i} = \beta_0 + u_i; \quad \beta_{1it} = \beta_1, \dots, \beta_{kit} = \beta_k \quad (13)$$

olduğu varsayılmaktadır.

u_i Zamana göre sabit birim etkilerdir. u_{it} ise hata terimidir.

Bu durumda sadece sabit parametre değişmektedir. Sabit terim yatay kesitte birimler arası farklılık göstermekte fakat zamana göre değişmemektedir.

Sabit etkiler modelinin tahmini için havuzlanmış en küçük kareler, genelleştirilmiş en küçük kareler, esnek genelleştirilmiş en küçük kareler, gölge değişkenli en küçük kareler, grup içi tahmin, gruplar arası tahmin, en çok olabilirlik tahmin yöntemleri kullanılmaktadır (Tatoğlu, 2018a: 80).

2.3.2. Tesadüfi Etkiler Modeli

Bazı durumlarda verideki birimler rastgele seçildiği için birimler arası tesadüfi farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu farklılıklara tesadüfi farklılıklar denmektedir (Metin, 2013: 21).

Tesadüfi etkilerde birim etki ile açıklayıcı değişkenler arasında korelasyonun varlığına izin verilmektedir. Sabit etkilerde yapılan dönüşümlerle birim etkinin modelden düşmesi sonucu tahminciler etkinliğini kaybetmektedir. Eğer birim etkiler ile açıklayıcı değişken arasında korelasyon yoksa birim etkiyi hata teriminin bir bileşeni olarak alan ve bunları ayrı ayrı tahminleyen tesadüfi etkiler tahmincisini kullanmak daha uygun olacaktır. Tek yönlü sabit etkiler modelinde zaman değişmezi veya birim değişmezi değişkenleri modelden düşerken tesadüfi etkiler modelinde bu değişkenler modele açıklayıcı değişken olarak konabilmektedir (Tatoğlu, 2018a: 103).

$$Y_{it} = \beta_0 + \beta_1 x_{1it} + \beta_2 x_{2it} + \dots + \beta_k x_{kit} + v_{it} \quad (14)$$

Genel panel veri modelini ele aldığımız zaman, tesadüfi etkiler modelinde birim etki tesadüfi olduğu için sabit parametre içerisinde değil hata terimi içinde yer almaktadır.

$v_{it} = u_{it} + \mu_i$ Şeklindedir. v_{it} 'nin iki bileşeni vardır. Yatay-kesite ait hata bileşeni μ_i ve birim ve zamana göre birimler arasındaki farklılıkları gösteren u_{it} hata bileşeni. Bu yüzden tesadüfi etkiler modeline aynı zamanda hata bileşenleri modeli de denilmektedir.

Bu modelin alışagelmiş varsayımları;

$$\mu_i \sim \text{iid} (0, \sigma_u^2)$$

$$u_{it} \sim \text{iid} (0, \sigma_u^2)$$

$$E(u_{it}^2) = \sigma^2 \quad (15)$$

$$E(\mu_i u_{it}) = 0; \quad E(\mu_i, \mu_j) = 0 \quad i \neq j \quad (16)$$

$$E(u_{it} u_{is}) = E(u_{it} u_{ij}) = E(u_{it} u_{js}) = 0 \quad i \neq j; \quad t \neq s \quad (17)$$

Hiçbir hata bileşeni arasında korelasyon yoktur ve hem yatay-kesit hem de zaman serisi birimleri arasında da otokorelasyon yoktur.

μ_i, v_{it} 'nin bir bileşeni olduğundan ikincisinin X değişkenleri ile korelasyonlu olması muhtemeldir. Eğer korelasyonlu olursa tesadüfi etkiler regresyon katsayıları tutarlı olmaz.

Yukarıdaki varsayımların sonucu olarak;

$$E(v_{it}) = 0 \quad (18)$$

$$\text{var}(v_{it}) = \sigma_u^2 + \sigma_\mu^2 \text{ elde edilir.} \quad (19)$$

Eğer $\sigma_{\mu}^2=0$ ise havuzlanmış regresyon modeli kullanılabilir.

Araştırmacılar, panel veri analizlerinde rassal etkiler veya sabit etkiler modelinden hangisini kullanacaklarına karar verirken;

Yatay kesite ait hata bileşeni μ_i ile X değişkenleri arasında korelasyon var ise sabit etkiler modeli, korelasyon yok ise rassal etkiler modeli kullanılır.

Eğer N yatay kesit verileri çok büyük bir ana kütleden seçilmiş ise rassal etkiler modelini kullanmak daha mantıklı olacaktır. Tesadüfi etkiler modeli için birçok tahmin yöntemleri mevcuttur. Bunlar; EKK, kovaryans tahmincisi, GEKK ve en çok olabilirlik yöntemidir (Gujarati, 2016: 415).

2.4. SINIRLI BAĞIMLI DEĞİŞKENLİ PANEL VERİ MODELLERİ

Bazen ekonometrik modellerin bağımlı değişkeni bazı nedenlerden dolayı sadece 1 ve 0 gibi ikili değerler alabilir. Bu modellere panel tercih modelleri, kesikli panel veri modelleri ve sansürlü bağımlı değişkenli modeller denmektedir.

2.4.1. Panel Tercih Modelleri (Nitel Bağımlı Değişkenli Panel Veri Modelleri)

Tercih modelleri; ikili tercih modelleri, çoklu tercih modelleri ve sayı modelleri olarak ayrılmaktadır. İkili tercih modellerinde bağımlı değişken sadece 1 ve 0 değerlerini almaktadır. Çoklu tercih modellerinde bağımlı değişken ikiden fazla değer alır. İkili tercih modellerinin genelleştirilmiş halidir. (Tatoğlu, 2018b: 213).

Sayı modellerinde bağımlı değişken belli bir döneme ait olayların meydana gelme sayısını göstermektedir. Bu yüzden 1,2,.. gibi değerleri alması mümkündür. Bu tür modeller poisson dağılımı ile modellenir (Johnston ve Dinardo, 1997: 414).

2.4.2. Sınırlı Bağımlı Değişkenli Panel Veri Modellerinin Tahmini: En Çok Olabilirlik Tahmincisi

Panel veri kullanılan çalışmalarda yapılan testlere göre birim ve zaman etkileri yoksa tahminde klasik model kullanılır. Verinin panel yapısı önemsenmeyerek logit, probit, tamamlayıcı log log, kesikli ve sansürlü modeller kullanılmaktadır.

Verilerde farklılıklar mevcut ise tahmin zorlaşmaktadır. Bu farklılıkları belirtmek için modele gözlemlenemeyen birim etkiler dahil edilmektedir. Tahmini kolaylaştırmak adına birim etki sabit varsayılmaktadır. Modelde birime göre değişim sabit parametrenin içerisinde verilmiştir (Tatoğlu, 2018b: 219)

$$Y_{it} = \beta' X_{it} + \mu_i + u_{it} \quad (10)$$

Bu modelde birim etkinin (μ_i) sabit olduğu varsayılmıştır.

$Y_{it} = \beta' X_{it} + \mu_i + u_{it}$ modelinde iki tane bilinmeyen parametre mevcuttur. Bunlar μ_i ve β .

Eğer T sonsuza giderse en çok olabilirlik yöntemi ile tutarlı tahminçiler elde edilebilir. Fakat genellikle panel veride T sonsuz sayıda değildir. Yatay kesit birim sayısı N artıkça μ_i de artmaktadır. Fakat bu artış bize μ_i hakkında ekstra bilgi sağlamamaktadır. N büyük olmasına rağmen T sonlu ise tahminçiler tutarsız olur. Doğrusal olmayan modellerde β ve μ_i' nin tahminleri birbirine bağımlı olduğu için μ_i 'nin tahminçisinin tutarsızlığı β 'nin tahminçisini de etkilemektedir. Hsiao 1986 yılında yapmış olduğu çalışmasında küçük örneklerde β 'nin tahminçisinin sapmasının yüzde yüz olduğunu göstermiştir.

T gözlem ve N birim için, doğrusal olmayan modelde log-olabilirlik fonksiyonu;

$$\log L = \sum_{i=1}^N [\sum_{t=1}^T \log g(Y_{it}, \beta' X_{it} + \mu_i, Q)] \quad i=1, \dots, N \quad ; \quad t=1, \dots, T \quad (11)$$

şeklinde dir.

g fonksiyonu yoğunluk fonksiyonudur. Analiz edilecek model bu fonksiyon ile tanımlanmaktadır. K tane ana parametre mevcuttur. Q analiz edilecek modele ait parametreleri temsil etmektedir. Sabit etkiler modelini analiz ederken bazı sorunlarla

karşılaşmak mümkündür. Bunlardan ilki parametre sayısının fazla olması bir diğeri ise rastlantısal parametre sorunudur (Tatoğlu, 2018b: 220).

Logit model için log-olabilirlik fonksiyonu;

$$\log L = - \sum_{i=1}^N \sum_{t=1}^T \log[1 + \exp(\beta' X_{it} + \mu_i)] + \sum_{i=1}^N \sum_{t=1}^T Y_{it} (\beta' X_{it} + \mu_i) \quad (12)$$

şeklindedir.

Basit hesaplamalarla μ_i ve β tahmin ediciler aşağıda denklemlerin çözümü ile elde edilir.

$$\frac{\partial \log L}{\partial \beta} = \sum_{i=1}^N \sum_{t=1}^T \left[- \frac{e^{\beta' X_{it} + \mu_i}}{1 + e^{\beta' X_{it} + \mu_i}} + Y_{it} \right] X_{it} = 0 \quad \text{ve} \quad \frac{\partial \log L}{\partial \mu_i} = \sum_{t=1}^T \left[- \frac{e^{\beta' X_{it} + \mu_i}}{1 + e^{\beta' X_{it} + \mu_i}} + Y_{it} \right] = 0$$

$i=1, \dots, N$ dir. (13)

Bu denklemlerden En çok olabilirlik tahmincileri elde edilmektedir (Hsiao, 1996: 415).

En çok olabilirlik ancak T sonsuza giderken tutarlı tahminciler verir. Fakat panel verilerde zaman boyutu genellikle küçüktür. T sonlu olursa sınırlı sayıda gözlemden dolayı μ_i parametresi hakkında bilgi elde etmek zorlaşacaktır. Büyük örnekler için μ_i tahmini anlamsız olacaktır. Bu yüzden sabit etkilerde μ_i yerine β 'nın tahminine dikkat etmek gerekmektedir (Tatoğlu, 2018b: 221).

Doğrusal olmayan modellerde tesadüfi etkiyi içeren parametreleri basit bir dönüşüm yaparak gidermek oldukça zordur. Bu modellerde μ_i ve β 'nın en çok olabilirlik tahminleri bağımsız değildir. T sonlu olduğunda β 'nın tahminleri tutarsız olacaktır. Çünkü μ_i tutarsız tahminleri β 'nın tahminlerini etkileyecektir (Hsiao, 2013: 236-237).

2.4.3. Logit Panel Veri Modellerinin Tesadüfi Etkiler Varsayımıyla Tahmini: En Çok Olabilirlik Tahmincisi

Tesadüfi etkiler modelinde μ_i ile X_i korelasyonsuz olduğu varsayılmaktadır. Tesadüfi bir örneklemden alınan verilerle oluşturulan Logit model için log-olabilirlik fonksiyonu;

$$\log L = \sum_{i=1}^N \log \int \prod_{t=1}^T F(\beta' X_{it} + \mu_i)^{Y_{it}} [1 - F(\beta' X_{it} + \mu_i)]^{1-Y_{it}} dG(\beta, \mu_i) \dots (17)$$

şeklinde ifade edilmektedir.

G tek değişkenli dağılımı ifade etmektedir.

N sonsuza giderken bu fonksiyonun maksimize edilmesi durumunda β ve μ_i için tutarlı tahminciler elde edilmektedir.

Chamberlain 1980 yılında yapmış olduğu çalışmasında μ_i ile X_i arasında

$$\mu_i = \sum_{t=1}^T m' X_{it} + \eta_i = m' X_{it} + \eta_i \dots (18)$$

gibi bir ilişkinin olduğunu varsaymaktadır.

(17) Eşitliğindeki modele (18)'de verilen varsayım eklenirse log-olabilirlik fonksiyonu aşağıdaki şekilde elde edilmektedir.

$$\log L = \sum_{i=1}^N \log \int \prod_{t=1}^T F(\beta' X_{it} + m' X_{it} + \eta_i)^{Y_{it}} [1 - F(\beta' X_{it} + m' X_{it} + \eta_i)]^{1-Y_{it}} dG^*(\beta, \eta) \dots (19)$$

G^* , η için tek değişkenli dağılım fonksiyonudur.

Eğer F sıfır ortalama ve σ_n^2 varyanslı standart normal dağılıma sahip bir fonksiyon ise ifade çoklu probit modeli vermektedir (Tatoğlu, 2018b: 229).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GENÇ İŞSİZLİĞİN PANEL LOGİT MODEL İLE İNCELENMESİ

Günümüzde işsizlik, ekonomik sorunların başında gelmektedir. Bununla birlikte sadece ekonomik bir sorun olarak değil aynı zamanda sosyal bir sorun olarak da değerlendirilmektedir. Son yıllarda meydana gelen ekonomik krizler ve bunun sonucunda giderek artan işsizlik iktisatçılar ile birlikte sosyologların ve psikologların da ilgi alanına girmeye başlamıştır. Çalışmak sadece para kazanmak değil, kişinin kendini gerçekleştirerek özgüven kazanması, toplumda bir yer edinerek sosyal ilişkilerini geliştirmesidir. Dolayısıyla işsizlik de sadece gelir elde edememek değil aynı zamanda kişinin yaşam standardını kötü etkileyen, yoksul bir yaşam sürmesine sebep olan, toplumda yer edinemeyip topluma karşı öfke ve nefret duymasına yol açan bir olgudur. İşsizliğin birçok nedeni olmakla birlikte hem ekonomik hem sosyal hem de psikolojik sonuçlara sahiptir (Adak, 2010: 105). İşsizlik özellikle genç nüfusu etkilemektedir. Özellikle eğitilmiş gençler genç işsizliğin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Gençlerin işsiz nüfusun önemli bir bölümünü oluşturmalarına neden olan birçok etken vardır. Türkiye'nin Dünya ekonomileri ile rekabet edebilmesi için özellikle genç işsizliği sorununa en etkili ve kalıcı çözümler üretmesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı, genç işsizliğin ve genç işsizlerin genel durumunu ortaya koymak ve genç işsizliğine neden olan etmenleri belirlemektir. Genç nüfustaki bireylerin sahip olduğu yaşam standardı ve kişisel özellikleri ile işsizlik arasındaki ilişkiyi saptamak da bu çalışmanın amaçları arasındadır. İkili tercih modellerinden probit ve logit modelleri, bağımlı değişkeni nitel olup iki değer alan ekonometrik çalışmalarda kullanılmaktadır. Bu çalışmada da 2013-2016 yılları arasındaki GYKA panel verileri kullanılarak logit modeller kullanılacaktır.

3.1. LİTERATÜR TARAMASI

Dünyada yapılan genç işsizliği ile ilgili çalışmalar genellikle genç işsizliği etkileyen başlıca faktörler, gençlerdeki eğitim seviyesindeki farklılıkların nedenleri ve genç işgücü piyasası ile ilgili çalışmalardır.

Green, Loon ve Mangan'nın 2000 yılında Kuzey Avustralya işgücü piyasasında eğitim, din, cinsiyet, yaş ve deneyimin etkilerini araştırmak için sıralı logit model kullanmıştır. Bunların arasından genç işsizliğini en çok eğitim faktörünün etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Kuzey Avustralya gençleri için tam zamanlı çalışma ve eğitim düzeyi, standart ve standart olmayan işçi ayrımında etken olduğu saptanmıştır

Davison ise 2004 yılında Kuzey Kanada'daki gençler arasında eğitim seviyesinin, iş olanakları ve sağlık sektöründeki gelişmelerden dolayı farklılık gösterdiğini ifade etmiştir. Eğitimde ve sağlıkta meydana gelen gelişmelerin işsizlik ve sosyal alanlarda etkisinin olumlu olacağını belirtmiştir.

Taşçı ve Tansel'in 2005 yılındaki çalışmasında gençlerin işsizlik sürelerini ele almıştır. Bu çalışmada lise mezunlarının meslek yüksekokul mezunlarına nazaran daha çok iş bulabildikleri saptanmıştır. Bununla birlikte yükseköğretimin iş bulmadaki etkisinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Plümper ve Schneider 2007 yılında, 1975 ile 2000 yılları arasındaki verileri baz alarak işsizlik ile yükseköğrenim arasında oluşan ilişkiyi panel sabit etkiler kullanarak incelemiştir. Sonuç olarak, üniversite kayıt oranlarının artmasının nedeninin artan işsizlik oranları olduğu fakat bununla birlikte kişi başı öğrenci harcamalarının büyük ölçüde azaldığını tespit etmiştir.

Korkmaz vd.'nin 2016 yılında yapmış oldukları çalışmada; 2005-2015 yıllarına ait aylık veriler kullanılarak Türkiye'de istihdam ve eğitim arasındaki ilişkiyi saptamak adına ekonometrik yöntemler kullanarak incelemiştir. Bu verilere ilk önce birim kök testi sonrasında eş bütünleşme, korelasyon analizi ve bunlarla birlikte granger nedensellik testlerini yapmıştır. Eğitim seviyesinin istihdamda önemli bir etken olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte ilk, orta ve devamında yükseköğretim seviyelerinin zaman içerisinde istihdam seviyeleri ile olan ilişkisi pozitif elde edilmiştir.

Sajjad Akhtar and Lubna Shahnaz'ın 2006 yılında yapmış olduğu çalışmasında 1990'lı yıllarda Pakistan'da genç işsizliğin cinsiyet ve kır-kent ayrımına göre makro ve mikro boyutlarını araştırmıştır. 9 yılı içeren basit iki değişkenli regresyon modelinin sonuçlarına göre; eğer GDP yıllık büyüme oranı yılda %4.25 den daha fazla olursa genç işsizliğin azalmaya başladığını saptamışlardır. GDP büyüme oranı ile GDP

hizmet sektörü büyüme oranı karşılaştırıldığı zaman kadın işsizliğini azaltmada GDP hizmet sektörü daha fazla etkiye sahip olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte genç işsizliği azaltmada özel yatırımdaki büyüme piyasa sektöründeki yatırımdan daha yapıcı olduğu tespit edilmiştir. 2003-2004 yılındaki hane halkı mikro verileri probit modelde uygulanmıştır. Sonuç olarak yetenek ve yerli eğitim iş bulma şansının artmadığı ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra genç işsizin göç tarihi, kentsel alanlardaki daha yüksek olan genç işsizliğin kırsal alanlardaki açık işsizlik geçişini yansıttığı hipotezini desteklemediği elde edilmiştir.

OECD 2009 yılında yapmış olduğu çalışmasında Avustralya'daki işgücü piyasasını inceleyerek gençlerin çalışmasını konu almıştır. 1980'lerde azalmaya başlayan işsizliği ve bunun genç işsizliği üzerindeki etkisini artan büyüme oranları ile açıklamıştır

Choudhry vd.'nin 2010 yılındaki çalışmasında ise 1980-2005 döneminde 75 ülke için finansal krizler arasındaki ilişkiyi araştırmak için panel verileri kullanmıştır. GMM panel regresyon modeli sonuçlarına göre kriz değişkeninin genç işsizlik üzerinde pozitif ve istatistiki olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Kabaklarlı ve Gür 2011 yılında Türkiye'deki genç işsizliğin ekonomik belirleyicilerini eş-bütünleşme analizi ile incelemiştir. Sonuç olarak genç işsizlik oranı ile enflasyon değişkenleri, reel GSYİH, verimlilik ve reel yatırımlar arasında uzun dönem ilişki tespit etmiştir.

Anyanwu 2013 yılındaki çalışmasında, ticari dışa açıklıkta meydana gelen artışın genç işsizliğini azaltacağını belirtmiştir. Bununla birlikte eğer ihracat sektörü yoğun sermaye gerektiren bir yapıda ise verimli kaynaklara ulaşmak adına genç istihdamın azalacağını belirtmiştir.

Günaydın ve Çetin'in 2015 yılında yapmış olduğu çalışmasında, 1988-2013 yılları arasındaki genç işsizliği etkileyen enflasyon, doğrudan yabancı sermaye, kişi başına reel gelir ve ticari açıklık arasında meydana gelen ilişkiyi Granger nedensellik yöntemi kullanarak incelemiştir. Sonuç olarak, bu etmenlerden genç işsizlik ve doğrudan yabancı sermaye arasında nedensellik ortaya çıkmıştır. Bu nedenselliğin çift yönlü olduğu saptanmıştır.

Sertkaya ve Okur'un 2016 yılında yapmış olduğu çalışmada; genç işsizliği belirleyen etkenlerin başında gelen ekonomik olarak büyüme ve başlıca sorun olan

enflasyon arasındaki ilişki Granger nedensellik analizi ile incelenmiştir. Sonuç olarak, ekonomik olarak büyüme, enflasyon ve yükseköğretim okullaşma oranı ile genç işsizlik arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu ilişki yükseköğretim okullaşma oranından genç işsizliğine doğru tek yönlü bir ilişkidir.

Perugini ve Signorelli'nin 2010 yılında yapmış oldukları çalışmada; 1999-20016 döneminde Avrupa Birliği'nde genç işgücü piyasasındaki bölgesel farklılıkları Dinamik Mekan-Zaman Panel Veri metodunu kullanarak incelemişlerdir. Sonuç olarak doğu ve batı bölgelerinde, genç işsizliği için cinsiyetin önemli bir belirleyici olduğunu ifade etmişlerdir.

Msigwa ve Kipsha 2013 yılında Tanzanya ekonomisinde genç işsizliği etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla çoklu lojistik regresyon modelini kullanmıştır. Sonuç olarak eğitim, cinsiyet, coğrafi şartlar, medeni durum, deneyim ve beceriler genç işsizliği etkileyen faktörler olarak saptanmıştır.

Terzo and Giaconia 2018 yılında İtalya'da genç işsizliği etkileyen sosyo-ekonomik faktörleri belirlemek, bir yıldan fazla iş arayan genç işsizler için işsizliğin belirleyicilerini saptamak, ilk defa iş arayanlar için umutsuzluk etkisini belirlemek amacıyla 2017 yılı işgücü verilerini kullanarak ikili lojistik regresyon modeli oluşturmuştur. Sonuç olarak cinsiyet, ülkenin vatandaşı olup olmama, yaş, eğitim, bir yıl önceki istihdam durumu, deneyim ve tecrübe genç işsizlik üzerinde önemli etkileri olan faktörler olarak saptanmıştır.

1981 yılında bir ya da her iki aile üyesi ile yaşayan genç çalışanların veya genç işsizlerin kişisel ve aile özellikleri tanıtılmış ve analiz edilmiştir. Veriler Australian Bureau istatistiğinden elde edilmiştir. Tek aile üyesi ile yaşayan gençlerin diğer gençlere göre işsizlik oranları daha fazladır. Fakat sadece annesi ile yaşayan gençler için bu durum aile yapısından değil de gelir düşüklüğünden kaynaklandığı söylenebilir. Her iki aile üyesi ile birlikte yaşayanlar da ise eğer düşük gelire sahiplerse bu gençlerde de işsizlik oranları oldukça yüksektir. Australian Bureau istatistiğinden alınan verilere logit model uygulanmıştır. Sonuç olarak her iki aile üyesi ile yaşayan gençler eğitim gibi kişisel özelliklerden ziyade ailesel dezavantajlardan kaynaklı işsiz olma oranları yüksek elde edilmiştir.

Paul W. Miller'in Avustralya gençlerini kapsayan 1998 yılında yaptığı çalışmasında genç işgücü piyasasında işsizlik oranlarının geleneksel modellerine aile

bireylerinin statülerini belirten çeşitli değişkenler ekleyerek logit modelde uygulanmıştır. Aile değişkenlerin eklenmesi ile elde edilen sonuçlara göre aile ve bölgesel şartlar işsizliğin sonuçlarını belirlemede kişisel özelliklerden daha fazla etkili olduğu saptanmıştır.

O'Higgins 2003 yılında gelişmekte olan ülkeler ve bu ülkeleri takip eden geçiş ülkelerindeki genç bireylerin işgücü piyasasındaki durumlarını konu alan bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada nüfus artışı ve işgücünün genç işsizliği etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Genç işsizliğe neden olan etmenleri inceleyen bir başka çalışma ise Kyei ve Gyekye'nin 2011 yılında yapmış oldukları çalışmadır. Bu çalışmada erkek ve gençlerin oluşturduğu nüfusun işsizlik üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı; GSYİH'nin ise anlamlı bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır.

Wajid ve Kalil 2013 yılında genç işsizliğini etkileyen nüfus artışını incelemiştir. Verilere Johansen eşbütünleşme testi uygulayıp bu verilerle hata düzeltme modelini oluşturmuştur. Sonuç olarak uzun dönemde nüfus artışının ve enflasyonun işsizlik üzerinde negatif bir etkisinin, ekonomik büyümenin ise pozitif bir etkisinin olduğunu belirtmiştir.

3.2. VERİ TOPLAMA ARACI

Gelir dağılımı göstergesi, ülkenin ekonomisinin incelenmesinde, bireylerin yaşam standartlarını belirlemede ve sosyal sistemlerin işleyişinin sağlıklı bir değerlendirmesinin yapılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Gelir dağılımına sadece ekonomik açıdan değil aynı zamanda sosyal açıdan da ihtiyaç duyulmaktadır. Dağılımdaki eşitsizlikler ve bunun sonucu olarak meydana gelen yoksulluk sadece Türkiye'nin değil dünyanın da önemli bir sorunu haline gelmiştir. Gelir dağılımı sorunundan “gelir yoksulluğu”, “sosyal imkân yoksulluğu” gibi kavramlar türetilmiş olup bu kavramlara ilişkin verilere ihtiyaç duyulmuştur. Türkiye’de TÜİK tarafından 2006 yılından beri gelir dağılımını göstermek, bireylerin yaşam koşulları ve yoksulluğunu ölçmek için panel anket yönteminin kullanıldığı “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması” uygulamaya başlanmıştır. Bu araştırma gelir dağılımı, yaşam koşulları, gelire göre yoksulluk ve sosyal statü konularında veri üretmektedir. Söz

konusu uygulama her yıl düzenli olarak yapılmaktadır. Panel anket yöntemiyle aynı bireyler 2,3 ve 4 yıl boyunca takip edilmektedir. Çalışmanın veri setinde 2013, 2014, 2015, 2016 yıllarında anket yapılan hane ve fertlere ait verilerden yararlanılmıştır. Bu araştırma gelir, yaşam koşulları ve yoksulluğa ilişkin bilgileri göstermek üzere ekonomik durum, demografi, eğitim, sağlık, işgücü durumu gibi veriler mevcuttur. Araştırma kesit ve panel veri elde edilebilecek şekilde yapılmıştır. Bu araştırma her yıl uygulanmaktadır. Veri düzenlemesi iki aşamalı olarak Nisan ve Temmuz ayları arasında yapılmaktadır (TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Mikro Veri Seti (Panel), 2016).

3.3. VERİLER VE TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER

Çalışmanın amacı gereği dört yıl boyunca takip edilen alt örneklem kullanılmıştır. Diğer alt örneklem veriler veri setinden çıkarılmıştır. Uygulamada genç işsizlik ele alındığı için yaş kriteri önemlidir. Birleşmiş Milletler (UN), Dünya Bankası (WB), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), uluslararası veri ve istatistiklerde gençlik için 15-24 yaş aralığını kabul etmektedir. Fakat gençlik için kabul edilen yaş aralığı ölçümün amacına göre değişebilmektedir. Dünya çapında eğitim süresi 25 yılı aştığı için birçok uluslararası çalışma 25-29 yaş grubunu da genç yaş grubu içerisine dahil etmiştir (Yentürk & Başlevant, 2007, 2; ILO, 2006, 2). Bu nedenle 15-29 yaş arası bireyler çalışmaya dâhil edilmiştir. Oluşturulan modellerde bağımlı değişken olarak genç birey işsiz ise 1 ve istihdamda ise 0 değerini alan kukla değişken şeklindedir. Fakat GYKA'da işsiz olan genç birey tek bir veri de toplu olarak verilmemiştir. Bu nedenle anket sorularından yola çıkarak işsiz olan genç bireylerin sınıflaması aşağıdaki gibi yapılmıştır:

Tablo 15: İşsiz Değişkeninin Oluşturulması

İşsiz	FI020, " <i>Ferdin geçen hafta içinde aynı (mal) veya nakdi (para) bir gelir elde etmek amacıyla bir saat bile olsa bir işte çalışıp çalışmadığı veya geçici olarak başında bulunmadığı bir işinin olup olmadığı</i> " sorusuna "hayır" yanıtını verenler
	FI040 , " <i>Ferdin son dört hafta içerisinde iş arayıp aramadığı</i> " sorusuna "evet" yanıtını verenler
	FI050, " <i>İş imkânı olsa ferdin iki hafta içinde işbaşı yapabilme durumu</i> " sorusuna "evet" yanıtını verenler
	FK210, " <i>Ferdin gelir referans dönemi süresince esas faaliyet durumu</i> " sorusunda "iş aradı" kategorisine girenler

Ankette FI020 sorusuna hayır, FI040 ve FI050 sorusuna evet yanıtını verenlerin ve FK210 sorusunda "iş aradı" kategorisine girenlerin bir araya getirilmesi ile bağımlı değişken oluşturulmuştur.

Tablo 16: Analizlerde Kullanılan Değişkenlere ait Ortalama Değerler (%)

		Ortalama (%)			
Değişkenler	Panel veri seti (2013-2016)	2013	2014	2015	2016
İşsiz (Bağımlı Değişken)	56.70	56.89	57.14	56.93	55.67
Medeni durum					
Evli	39.68	38.51	39.55	40.62	40.36
Bekâr (Temel Sınıf)	60.32	61.49	60.45	59.38	59.64
Eğitim durumu					
İlkokul ve Öncesi(Okur-yazar olmayan + Okur-yazar olup, bir okul bitirmeyen + İlkokul)	19.45	22.48	20.61	17.98	15.67
Ortaokul, Mesleki Ortaokul ve İlköğretim	41.14	42.53	42.86	40.87	37.52
Genel Lise	14.73	12.62	13.32	15.65	18.24
Mesleki veya Teknik Lise	11.73	10.27	10.71	12.18	14.40
Yüksekokul, Fakülte ve üzeri(Temel Sınıf)	12.94	12.11	12.50	13.32	14.18
Yaş Grupları					
15-19	27.93	32.20	30.28	26.03	21.53
20-24(Temel Sınıf)	30.46	28.75	28.65	31.55	33.72
25-29	41.61	39.05	41.07	42.42	44.74
Cinsiyet					
Erkek	45.33	45.70	45.50	45.08	44.92
Kadın (Temel Sınıf)	54.67	54.30	54.50	54.92	55.08

Tablo 16: Analizlerde Kullanılan Değişkenlere ait Ortalama Değerler (%) (Devamı)

		Ortalama (%)			
Değişkenler	Panel veri seti (2013-2016)	2013	2014	2015	2016
Sağlık Durumu (Çok iyi → Çok kötü)	1.995	1.967	1.976	2.032	2.015
Sağlık Sınırlaması (Sınırlanmadı→sınırlandı 1→çok sınırlandı)	1.105	1.108	1.100	1.118	1.092
Bireyin Bir Yıl Önceki Aralık Ayındaki İş Durumu					
Ücretli veya yevmiyeli (Tam zamanlı)	28.82	26.71	28.68	29.34	31.20
Ücretli veya yevmiyeli (Yarı zamanlı)	1.29	1.71	1.15	1.14	1.08
İşveren/Kendi hesabına çalışan(Tam zamanlı)	7.19	7.54	7.40	6.66	7.04
İşveren/Kendi hesabına çalışan(Yarı zamanlı)	2.58	2.76	2.75	2.74	1.94
Çırak, eğitim öğretime devam eden	22.31	22.10	21.65	19.57	17.11
Ev işleri, çocuk/yaşlı/hasta, vb. kişilerin bakımı ile meşgul	26.96	26.13	26.82	27.50	27.63
Yaşlı, engelli veya çalışamaz halde	1.13	2.08	2.05	-	-
Zorunlu askerlik, Emekli, erken emekli veya çalışma hayatına son vermiş ve Diğerleri(Temel Sınıf)	2.23	2.04	1.75	2.58	2.66
Geçen yıldan bu yana iş değiştirme durumu (Temel Sınıf: Hayır)	8.29	7.71	9.11	8.91	7.36
Hanenin Geçinme Durumu (Çok kolay-Çok zor)	4.293	4.608	4.261	4.265	3.948
Yıl Kuklaları					
2013(Temel Sınıf)	28.52				
2014	26.14				
2015	23.80				
2016	21.54				
N (Örnek hacmi)	10,282	2,932	2,688	2,447	2,215

Tablo 16’da dört yıllık veri setinden ayrı ayrı tüm yıllardan elde edilen tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiştir. Ancak burada sadece dört yıllık panel veri seti yorumlanacaktır. Tablo 16 incelendiği zaman 15-29 arası genç bireylerin %56.70’sı işsizdir. Bu yaş grubunun medeni durumuna bakıldığında zaman bireylerin %39.68’i evlidir. Geriye kalan %60,32’lik kısımda hiç evlenmeyen, eşi ölen, boşanan, ayrı yaşayan ve bekâr olan kişiler yer almaktadır. Eşi ölen, hiç evlenmeyen, boşanan, ayrı yaşayanlar ve bekâr olanların tümü bekâr kategorisinde birleştirilmiştir. Genç bireylerin eğitim durumu göz önüne alındığında ortaokul, mesleki ortaokul ve ilköğretim mezunlarının oranı en yüksek, mesleki, teknik lise ve yüksekokul, fakülte ve üzeri mezunlarının oranı ise en az seviyededir. Okul yazar olmayan, okuryazar olup bir okul bitirmeyen ve ilkokul mezunları ilkokul ve öncesi adlı değişken altında bir araya getirilmiştir.

Yaş değişkeni 15-19, 20-24 ve 25-29 olmak üzere üç kategoriye ayrılmıştır. 15-29 yaş aralığındaki 10.282 genç bireyden 25-29 yaş arasındaki bireyler %41.61’lik bir oranla en fazla yüzdeye sahiptir. Genç bireylerin %45.33’ü erkek %54.67’si kadındır. Bireylere sağlık durumu sorulduğu zaman %72.52’si “iyi” durumda olduklarını söylemişlerdir. Bir yıl önceki aralık ayındaki iş durumu sorulduğunda ise %28,82 oranla en fazla tam zamanlı olarak ücretli veya yevmiyeli çalıştıkları görülmüştür. İkinci en fazla orana (%26,96) sahip olanlar ise ev işleri, çocuk, yaşlı, hasta, vb. kişilerin bakımı ile meşgul olanlardır. Bu soru TÜİK tarafından bireye daha açık sorulmamıştır. Diğer bir deyişle çocuk bakımı yapan, yaşlı bakan kaç kişi belli değildir. Yine de söz konusu değişken birlikte kullanılmıştır. Geçen yıldan bu yana iş değiştirenlerin oranı ise %8.29’dur. Büyük çoğunluğu işini değiştirmemiştir. Genç bireylere hanenin geçimi ile ilgili soru sorulduğunda ortalama olarak biraz zor yanıtı verenler çalışma için önemlidir. O nedenle hanenin geçinme durumu modelde bağımsız değişken olarak alınacaktır. Yıl kuklalarına bakıldığında 2013 yılı örneklemin %28,52’sini 2016 yılı ise %21,54’nü kapsamaktadır.

3.4. TAHMİN SONUÇLARI

Panel veri modellerinden hangisinin kullanılacağına karar verirken testlerden ziyade önsel bilgiler de önem taşımaktadır. Uygulamada kullanılan GYKA panel verileri ana kütleden tesadüfi olarak çekilen bireylere ait bilgilerdir. Bu durumda tesadüfi etkiler modelinin kullanılması önsel bilgi olarak karşımıza çıkmaktadır. Belirli birimlerden ziyade örneklemin alındığı ana kütle ile ilgili çıkarsamalar yapılmak isteniyorsa tesadüfi etkiler varsayımı ile model tahmini yapılması gerekmektedir. (Tatoğlu, 2018a: 184)

Bu çalışmada TÜİK'in 2013-2016 yılları arasında yapmış olduğu Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi Panel verileri kullanılarak Türkiye'de 15-29 yaş aralığındaki genç işsizlerin durumu araştırılmıştır. Yapılan analizlerde sadece tesadüfi etkiler panel logit model kullanılmıştır. Bu modeller en çok olabilirlik yöntemi ile tahmin edilmiştir. Oluşturulan model doğrusal olmadığı için katsayılar yorumlanamamış sadece işaretlerine bakılmıştır. Fark oranları elde edilerek yorumları yapılmıştır.

Tablo 17: Tesadüfi Etkiler Panel Logit Tahmin Sonuçları (Demografik Değişkenler)

Değişkenler	Katsayı	Standart hata	Bahis oranı
İşsiz (Bağımlı Değişken)			
Cinsiyet (kadın)			
Erkek	-3.597062**	.0043372	.0274041**
Medeni Durum(Bekâr)			
Evli	-.4097769**	.0899516	.6637983**
Eğitim Durumu (Yüksekokul, fakülte ve üzeri)			
İlkokul ve Öncesi= Okur- yazar olmayan + Okur- yazar olup, bir okul bitirmeyen + İlkokul	2.765147**	3.738487	15.88137**
Ortaokul, mesleki ortaokul ve ilköğretim	1.904752**	1.427991	6.71774**

Tablo 17: Tesadüfî Etkiler Panel Logit Tahmin Sonuçları (Demografik Değişkenler)
(Devam)

Değişkenler	Katsayı	Standart hata	Bahis oranı
Genel lise	2.495196**	2.740387	12.12411**
Mesleki veya teknik lise	1.538958**	1.080226	4.659732**
Yaş(20-24)			
15-19	1.179603**	.4492184	4.659732**
25-29	-1.204124**	.0366849	.2999547**
Sabit	.7288679	.4086516	2.072733**
$\ln\sigma_\alpha^2$ (Standart Hata)	2.091942 (.069058)		
σ_α (Standart Hata)	2.84616(.098275)		
ρ (Standart Hata)	.7111743(.0141849)		
Birey Sayısı	10,282		
Yıl Sayısı	4		
Log olabilirlik	-4567.1423		
Wald chi2 (8)	879.14**		
LR chi2(01)	2061.40**		

Not: *** %1 düzeyinde, ** %5 düzeyinde, * %10 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir. $\ln\sigma_\alpha^2$ birim etkinin varyansının logaritmasını; σ_α birim etkinin standart hatasını ve ρ da birim etkiye ait varyans ögesinin toplam varyans içindeki payını göstermektedir. Parantez içindeki değişkenler referans kategorisini göstermektedir.

Tablo 17’de gencin işsiz olma olasılığı sadece demografik değişkenlerle açıklanmaktadır. Aşağıdaki Tablo 18’de ise bireyin demografik ve önceki iş durumu, sağlık durumu, hanenin geçinme durumu ve panele ait yıl kuklaları olan 2013-2016 yılları modele eklenecek ve yorumlanacaktır.

Tablo 17’de 15-29 yaş arası genç bireylerin işsiz olmasına ait tesadüfî etkiler panel logit model tahmin sonuçları verilmiştir. Bu modelde ilk olarak sadece bağımsız değişken olarak demografik değişkenler kullanılmıştır. Gözlemlenemeyen birim etkinin toplam varyans içindeki payını gösteren ρ değeri %71,11 oranında elde edilmiştir. LR testinde $\rho = 0$ hipotezi reddedilmiştir. ρ ’nun sıfıra eşit olmaması havuzlanmış model yerine tesadüfî etkiler modelinin kullanılması gerektiğini ifade etmektedir. Wald testi sonucuna göre de model bir bütün olarak anlamlıdır. Tablodaki

bahis oranları açıklayıcı değişken için genç bireyin işsiz olma olasılığının olmama olasılığına oranını göstermektedir.

Model sonuçlarına göre 15-29 yaş arası erkeklerin kadınlara göre işsiz olma olasılığı daha azdır. Evli olan genç bireylerin bekâr, eşi ölmüş, hiç evlenmeyen, boşanan ve ayrı yaşayanlara göre işsiz olma olasılıkları daha azdır. Okur-yazar olmayan, okur-yazar olup bir okul bitirmeyen ve İlkokul (ilkokul ve öncesi), ortaokul, mesleki ortaokul, ilköğretim, genel lise, mesleki veya teknik lise mezunu olan bireylerin yüksekokul, fakülte ve üzerini tamamlamış bireylere göre işsiz olma olasılığı daha fazladır. Yaş durumuna bakıldığında 15-19 yaş aralığındaki bireylerin 20-24 yaş aralığındaki bireylere göre işsiz olma olasılığı daha fazla iken 25-29 yaş arası bireylerin 20-24 yaş aralığındaki bireylere göre işsiz olma olasılığı daha azdır. 15-19 yaş aralığındaki bireylerin eğitimleri devam ettiği için 20-24 yaş aralığına göre daha fazla işsiz olmaları olası bir durumdur.

Tablo 18: Tesadüfi Etkiler Panel Logit Tahmin Sonuçları: Genişletilmiş Model

Değişkenler	Katsayı	Standart hata	Bahis oranı
İşsiz (Bağımlı Değişken)			
Cinsiyet (kadın)			
Erkek	-1.049762**	.0405572	.3500209**
Medeni Durum(Bekâr)			
Evli	-.2476829**	.0935022	.7806074**
Eğitim Durumu (Yüksekokul, fakülte ve üzeri)			
İlkokul ve Öncesi= Okur-yazar olmayan + Okur-yazar olup, bir okul bitirmeyen + İlkokul	.4601715**	.2809376	1.584346**
Ortaokul, mesleki ortaokul ve ilköğretim	.2712067*	.2021011	1.311546*
Genel lise	.7919056**	.3837616	2.207599**
Mesleki veya teknik lise	.4114537**	.2665137	1.50901**
Yaş(20-24)			
15-19	.2799194**	.1737359	1.323023**
25-29	-.370945**	.0771351	.6900819**

Tablo 18: Tesadüfî Etkiler Panel Logit Tahmin Sonuçları: Genişletilmiş Model (Devamı)

Değişkenler	Katsayı	Standart hata	Bahis oranı
Bireyin Bir Yıl Önceki Aralık Ayındaki İş Durumu (Zorunlu askerlik, Emekli, erken emekli veya çalışma hayatına son vermiş ve Diğerleri)			
Ücretli veya yevmiyeli (Tam zamanlı)	-3.46123**	.0041821	.0313911 **
İşveren/Kendi hesabına çalışan(Tam zamanlı)	-4.914069**	.0019183	.0073425**
Ücretli veya yevmiyeli (Yarı zamanlı)	-3.685127**	.0087319	.025094**
İşveren/Kendi hesabına çalışan(Yarı z.)	-4.867239**	.0025693	.0076946**
Çırak, eğitim öğretime devam eden	1.860289**	1.031068	6.425597**
Ev işleri, Çocuk, yaşlı, hasta vb. kişilerin bakımı ile meşgul	1.566079**	.8190991	4.787838**
Yaşlı, engelli veya çalışamaz halde	1.987396**	4.401563	7.29651**
İş Değiştirme Durumu (Hayır)	-4.864066**	.0468903	.007719**
Sağlık Sınırlaması (Sınırlanmadı→sınırlandı →çok sınırlandı)	.2661142*	.1858999	1.304884*

Tablo 18: Tesadüfi Etkiler Panel Logit Tahmin Sonuçları: Genişletilmiş Model

(Devamı)

Değişkenler	Katsayı	Standart hata	Bahis oranı
Sağlık durumu (Çok iyi→Çok kötü)	.1526923*	.0964947	1.164967*
Hanenin Geçinme Durumu (Çok kolay-Çok zor)	.1280629**	.0468903	1.136625**
Yıl(2013)			
2014	.244354**	.1454506	1.276796**
2015	.2429773**	.1478345	1.27504**
2016	.2837254**	.1608953	1.328068**
Sabit	.4126274	.4397147	1.510782
$\ln\sigma_\alpha^2$(Standart Hata)		-.2569778(.2200106)	
σ_α (Standart Hata)		.8794233(.0967412)	
ρ(Standart Hata)		.1903365(.0339055)	
Birey Sayısı		10.282	
Yıl Sayısı		4	
Log olabilirlik		-2370.497	
Wald chi2 (22)		1792.96**	
LR chi2(01)		32.52**	

Not: *** %1 düzeyinde, ** %5 düzeyinde, * %10 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir. $\ln\sigma_\alpha^2$ birim etkinin varyansının logaritmasını; σ_α birim etkinin standart hatasını ve ρ da birim etkiye ait varyans ögesinin toplam varyans içindeki payını göstermektedir. Parantez içindeki değişkenler referans kategorisini göstermektedir.

Tablo 18’de 15-29 yaş arası genç bireylerin işsiz olmasına ait tesadüfi etkiler panel logit model tahmin sonuçları verilmiştir. Gözlemlenemeyen birim etkinin toplam varyans içindeki payını gösteren ρ değeri %19,03 oranında elde edilmiştir. Bu oran düşük değerde olmasına rağmen LR testinde $\rho = 0$ hipotezi reddedilmiştir. ρ ’nun sıfıra eşit olmaması havuzlanmış model yerine tesadüfi etkiler modelinin kullanılması gerektiğini ifade etmektedir. Wald testi sonucuna göre de model bir bütün olarak

anlamlıdır. Tablodaki bahis oranları açıklayıcı değişken için genç bireyin işsiz olma olasılığının olmama olasılığına oranını göstermektedir.

Model sonuçlarına göre 15-29 yaş arası erkeklerin kadınlara göre işsiz olma olasılığı daha azdır. Toplumsal bakış açısına göre erkek hanenin geçiminden sorumlu tutulduğu için kadınlara göre işsiz olma olasılığı daha düşüktür. Evli olan genç bireylerin bekâr, eşi ölmüş, hiç evlenmeyen, boşanan ve ayrı yaşayanlara göre işsiz olma olasılıkları daha azdır. 2013-2016 yılları için ilkokul ve öncesinde eğitim alanlar, ortaokul ve genel lise mezunları görece olarak yüksek okul ve üniversite mezunlarına göre işsiz olma olasılıkları daha fazladır. Bu durum bahis oranlarında da görülmektedir. Bu durumda beşeri sermayenin genç bireylerin iş sahibi olmasında önemli bir etken olduğu anlaşılmaktadır. Yaş durumuna bakıldığında 15-19 yaş aralığındaki bireylerin 20-24 yaş aralığındaki bireylere göre işsiz olma olasılığı daha fazla iken 25-29 yaş arası bireylerin 20-24 yaş aralığındaki bireylere göre işsiz olma olasılığı daha azdır. 15-19 yaş aralığındaki bireylerin eğitimleri devam ettiği için 20-24 yaş aralığına göre daha fazla işsiz olmaları olası bir durumdur. Bireyin bir yıl önceki iş durumu model için önemlidir. Aynı birey işsiz mi istihdamda mı sorusuna cevap verecektir. Bireyin bir yıl önceki Aralık ayındaki iş durumuna bakıldığında zaman tam ve yarı zamanlı ücretli veya yevmiyeli, tam ve yarı zamanlı işveren/kendi hesabına çalışan bireylerin zorunlu askerlik, emekli, erken emekli veya çalışma hayatına son vermiş ve diğer kişilere göre işsiz olma olasılıkları daha azdır. Bununla birlikte çırak ya da eğitim öğretimine devam eden, ev işleri, çocuk, yaşlı, hasta bakımı işleri ile meşgul olan ve engelli veya çalışamaz halde olan bireylerin zorunlu askerlik, emekli, erken emekli veya çalışma hayatına son vermiş ve diğer kişilere göre işsiz olma olasılığı daha fazladır. Terzo ve Giaconia'nın 2018 yılında yapmış oldukları çalışmalarında da bireyin bir yıl önceki iş durumunun mevcut durumda işsiz olma olasılığı üzerinde benzer etkisi çıkmıştır. Çalışmada bir yıl önce işi olan bireylerin mevcut durumda işsiz olma olasılıkları referans değişkenine göre daha az elde edilirken aksi durumda işsiz olma olasılıkları daha fazladır. Birey bir önceki yılın Aralık ayında tam zamanlı ya da yarı zamanlı çalışması işsiz olma olasılığını azaltırken; çırak ve ev işleri, çocuk bakımı veya engelli olan bireylerin işsiz olma olasılığını artırmaktadır. Bu durum bahis oranlarında da görülmektedir. Son bir yıl içerisinde iş değiştirenlerin değiştirmeyenlere göre işsiz olma olasılığı azalmaktadır.

Bireyin sağlık sınırlamasına bakıldığında durumu iyiden kötüye doğru gittikçe işsiz olma olasılığı artmaktadır. Selim ve diğerlerinin 2014 yılında yapmış oldukları çalışmasında olduğu gibi benzer sonuç çıkmıştır. Bu kez hanenin geçinme durumunun bireyin işsizliğini nasıl etkilediğı araştırılmak istenmiştir. Hanenin geçinme durumu kolaydan zora doğru gittikçe bireyin işsiz olma olasılığı artmaktadır. Burada bireyin birlikte yaşadığı hanenin refah seviyesinin düşük olması genç bireyinde işsiz olması üzerinde etkilidir. Yılların işsiz olma olasılığı üzerindeki etkisine bakıldığı zaman 2013 yılına göre 2014,2015 ve 2016 yıllarında bireyin işsiz olma olasılığı gittikçe artmıştır.

SONUÇ

Siyasi istikrarsızlık, kısa süreli ve geçici çözüm politikaları, sosyo-ekonomik farklılıklar, demografik değişkenler, piyasa aksaklıkları, gençlerin işgücü piyasasına geçişindeki engeller, tecrübesizlik, eğitim politikalarının işgücü piyasasının ihtiyaçlarına göre düzenlenmemesi gibi nedenlerden dolayı genç işsizliği tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de emek piyasasının en önemli sorunlarının başında gelmektedir. Genç işsizliği Türkiye’de nitelik olarak yapısal bir sorundur. Hızlı artan genç nüfus, teknolojinin beraberinde getirdiği işgücü fazlası, eşit olmayan gelir dağılımı, kadınlara istihdamda yeterli yer verilmemesi, işgücündeki bireylerin eğitim düzeylerinin yetersiz olması, kayıt dışı istihdam sorunları hem genel işsizlik hem de genç işsizlik sorunlarını kalıcı hale getirmektedir.

Türkiye’de genç işsizlik sorununun tam olarak anlaşılması için genç bireylerin hangi sıkıntılarla karşı karşıya olduklarının saptanması ve genç bireylerin temel özelliklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle çalışmada Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 2013-2016 yılları arasında gerçekleştirilen Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Anketi Panel Verileri kullanılarak Türkiye’de eğitim, medeni durum, yaş, cinsiyet, sağlık durumu, bireyin bir yıl önceki iş durumu, içerisinde bulunduğu ailenin geçinme durumu ve yılların genç işsizlik üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Bu kapsamda 2013-2016 yılları arası panel verilerine ait modellerde erkeklerin kadınlara göre işsiz olma olasılığı daha düşük elde edilmiştir. Buna sebep olarak toplumumuzda ailenin geçiminden erkeğin sorumlu tutulması gösterilebilir. Evli olan genç bireylerin bekâr, eşi ölmüş, hiç evlenmeyen, boşanan ve ayrı yaşayanlara göre işsiz olma olasılıkları daha azdır. Bireylerin eğitim durumu incelendiğinde ilkokul ve öncesinde eğitim alanlar, ortaokul ve genel lise mezunları görece olarak yüksekokul ve üniversite mezunlarına göre işsiz olma olasılıkları daha fazladır. Tüm eğitim grupları bireyin işsiz olma olasılığı üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahiptir. Yüksekokul, fakülte ve üzeri ile karşılaştırıldığında en fazla işsiz olma olasılığı genel lise mezunlarında görülür. Yaş grupları incelendiği zaman 15-19 yaş aralığındaki bireylerin 20-24 yaş aralığındaki bireylere göre işsiz olma olasılığı daha fazla iken 25-29 yaş arası bireylerin 20-24 yaş aralığındaki bireylere göre işsiz olma olasılığı daha azdır. Tüm yaş grupları bireyin işsiz olma olasılığı üzerinde

anlamalı bir etkiye sahiptir. Bununla birlikte 15-19 yaş grubu bireyin işsiz olma olasılığı üzerinde pozitif, 25-29 yaş grubu ise negatif bir etkiye sahiptir. Bahis oralarına bakıldığı zaman 15-19 yaş grubunun işsizlik üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu görülür. Bireyin bir yıl önceki aralık ayı iş durumundaki bahis oranları incelendiğinde çırak, eğitim ve öğretimine devam eden, ev işleri, çocuk, yaşlı ve hasta bakımı ile uğraşan, engelli olup çalışamaz halde kategorilerinin işsizlik üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Tesadüfi etkiler panel logit model tahminleri incelendiğinde genç bireyin işsiz olma olasılığı üzerinde önemli etkiye sahip değişkenlerin eğitim, bir yıl önceki iş durumu, sağlık durumu, yaş, hanenin geçinme durumu ve yıl değişkenleri olduğu görülmektedir. Bireyin sağlık durumu kötüye gittikçe işsiz olma olasılığı artmaktadır. Hanenin geçinme durumunun gittikçe zorlaşması işsizlik üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Yılların bireyin işsiz olma olasılığı üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi vardır. 2013 yılına göre 2014,2015 ve 2016 yıllarında bireyin işsiz olma olasılığı gittikçe artmıştır.

Devletin vasıfsız işgücü yerine çağın gerektirdiği kazanımlara sahip işgücü oluşturmaları için gençler adına aktif ve pasif istihdam politikalarının uygulanması gerekmektedir. Nitelikli işgücü için çalışma sürelerinin azaltılması, girişimciliğin önündeki engellerin kalkması, eğitim imkanlarının geliştirilmesi, genç nüfusun en verimli zamanlarında piyasaya dahil edilmesi ve nüfus planlaması politikalarının kalıcı olarak uygulanması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Adak, N. (2010). Sosyal Bir Problem Olarak İşsizlik Ve Sonuçları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 21(2): 105-116.

Akgün, M. (2019). *Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu Ve Bu Sorunun Çözümüne Yönelik İstihdam Politikaları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akhtar, S. ve Shahnaz, L. (2006). Understanding the Youth Unemployment Conundrum In Pakistan: A Macro-Micro Analysis. *Indian Journal of Labour Economics*. 49(2): 5.

Akyüz, Y. (1980). *Emek-Değer Teorisi Ve Nitelikli İşgücü Sorunu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi.

Akyüz, Y. (2009). *Sermaye Bölüşümü ve Büyüme*. Ankara: Eflatun Yayınevi.

Alpsoy, E., Aktekin, M., Er, H., Durusoy, Ç. ve Yilmaz, E. (1998). A Randomized, Controlled And Blinded Study of Papulopustular Lesions in Turkish Behçet’s patients. *International Journal of Dermatology*. 37(11): 839-842.

Ansal, H., Küçükçiftçi, S., Onaran, Ö. ve Orbay, B. Z. (2000). *Türkiye Emek Piyasasının Yapısı Ve İşsizlik*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını.

Anyanwu, J. C. (2013). Characteristics and Macroeconomic Determinants of Youth Employment in Africa. *African Development Review*. 25(2), 107-129.

Aslan, B. Y. (2014). *Türkiye’de Genç İşsizliğe Yönelik Bir Alan Araştırması: Üniversite Öğrencileri Arasında Kaygı Ve Umutsuzluk Düzeylerinin Belirlenmesi*.

(Uzmanlık Tezi). Ankara: T.C. Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Eğitim Ve Araştırma Merkezi.

Aslan, B. Y. (2015). Genç İşsizliğe Yönelik Alan Araştırması: Üniversite Öğrencileri Arasında Kaygı ve Umutsuzluk. *Çalışma İlişkileri Dergisi*. 6(2): 71-86.

Ata, N. (2007). Türkiye’de İşgücü Piyasasının Yapısı ve Genç İşsizlik. *TİSK Akademi*. 2(1): 109-118.

Ataman, B. C. (1999). *İşgücü Piyasasının Temel Prensipleri ve İstihdam Politikaları, İstihdam ve Danışmanlık Hizmetleri Eğitim Programı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Bayrakdar, S.ve İncekara, A. (2013). Türkiye’nin genç işsizlik profili. *Çalışma İlişkileri Dergisi*. 4(1): 15-38.

Bedir, E. (2002). Yirmi Birinci Yüzyılda İstihdamın Artan Önemi ve Eğitim-İstihdam İlişkisi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 4(2): 53-64.

Bekiroğlu, C. (2010). *Türkiye’de İşsizlik Sorununun Çözümlemesinde Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bilgin, M. (2002). Yeni Keynesçi Yaklaşımda Ücret Ve İstihdam. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi. (27): 135-145

Carmichael, F. ve Ward, R. (2001). Male Unemployment and Crime in England and Wales. *Economics Letters*. 73(1): 111-115.

Chiswick, B. R. ve Miller, P. W. (1998). English language fluency among immigrants in the United States. *Research in labor economics*, 17.

Choudry, M. T., Marelli, E., & Sognorelli, M. (2010). Youth Unemployment and the Impact of Financial Crisis, 11th bi-annual EACES Conference Tartu.

CİRİT, H. (2008). Hz. Peygamber ve Gençlik. *Bakü Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlmi Mecmuası*. 9(1): 61-66.

Çalışkan, Ş. (2007). Eğitim-işsizlik ve Yoksulluk İlişkisi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 7(13): 284-308.

Çetin, G. F. (2014). Genç İstihdamı ve Türkiye’de Teşviklerin Genç İstihdamına Etkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çondur, F. ve Necmiye Cömertler, Ş. (2017). Türkiye’de Eğitim Harcamaları, Ekonomik Büyüme ve Genç İşsizlik İlişkilerinin Analizi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*. 2(6): 44-59.

Dam, M.M. (2014). *Sera Gazı Emisyonlarının Makroekonomik Değişkenlerle İlişkisi: Oecd Ülkeleri İçin Panel Veri Analizi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Davison, C. M. (2004). Education and Employment Patterns Among Northern Aboriginal Youth: a Study of Resiliency, Development And Community Health. *PhD Candidate and Trudeau Scholar, Department of Community Health Sciences University of Calgary*, 3.

Demircan, E. (2012). *İstihdam Ve İşgücü Piyasası Raporu*. Diyarbakır: Karacadağ Kalkınma Ajansı.

Durusoy S., Köse S. ve Karadeniz O. (2008). Başlıca Sosyo Ekonomik Sorunlar Suçun Belirleyicisi Olabilir mi? Türkiye’de İller Arası Bir Analiz. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(23): 172-203.

Erdayı, U. (2009). Dünyada Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye. *Çalışma ve Toplum*. 3: 133-162.

Erdoğan, N. (1991). *Sosyolojik Açıdan Kent İşsizliği ve Anomi*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

Ertuğrul, Y. (2012). *Türkiye’de İşsizlik Sigortasından Yararlananların İşe Giriş Süreçlerini Etkileyen Faktörler, Yalova İli Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yalova: Yalova Üniversitesi Sosyal Bölümler Enstitüsü.

Fitzmaurice G. M., Laird, N. M. ve Ware, J. H. (2004). *Applied Longitudinal Analysis*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Freeman, R. B. (1980). *Why Is There a Youth Labor Market Problem? Youth Unemployment and Public Policy*. New Jersey: The American Assembly, Columbia University.

Ghellab, Y. (1998). *Minimum Wages And Youth Unemployment*. Geneva: ILO.

Green, C., Loon, A. and Mangan, J. (2000). Youth labour markets, education and employment destination: result from the queensland survey of youth. *Labour Market Research Unit Department of Employment and Training*.

Greenwald, B. ve Stiglitz, J. E. (1993). New and Old Keynesians. *Journal of Economic Perspectives*: 7(1): 23-44.

Gujarati, D. (2016). *Örneklerle Ekonometri* Çev. Nasip Bolatoğlu. Ankara: BB101.

Günaydın, D. ve Çetin, M. (2015). Genç işsizliğin temel makroekonomik belirleyicileri: ampirik bir analiz. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (22): 17-34.

Gündoğan, N. (1999). Genç İşsizliği ve Avrupa Birliğine Üye Ülkelerde Uygulanan Genç istihdam Politikaları. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*. 54(01): 64-79

Güney, A. (2009). İşsizlik, Nedenleri, Sonuçları ve Mücadele Yöntemleri. *Kamu-İş Dergisi*. 10(4): 135-159.

Güney, A. (2010). Türkiye’de geliştirilmiş İşsizlik oranları. *Çalışma ve Toplum*. 24: 239.

Güriş, S. (2015). *Stata İle Panel Veri Modelleri*. Ankara: Der Yayınevi.

Gürsel, S. (2005). İşsizliği Yenmek İçin (3). *Vatan Gazetesi*, 2(1).

Hsiao, C. (2013). Panel Data Analysis - Advantages and Challenges. *Working Papers*. Wang Yanan Institute for Studies in Economics (WISE), Xiamen University.

ILO (2006), Global Employment Trends For Youth 2006. <http://www.ilo.org>, (20.08.2019).

ILO (2008). *Global Employment Trends 2008*. <http://www.ilo.org/public/english/employment/strat/download/get08.pdf>, (08.05.2019).

ILO(2019). World Employment Social Outlook Trends, 2019. <http://www.ilo.org>, (12.08.2019).

ILO, (2017). Global Employment Trends for Youth, 2017: Paths to a Better Working Future. <http://www.ilo.org>, (24.08. 2019).

Işığışok, Ö.(2011). *İstihdam ve İşsizlik*. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.

İncekara, A. ve Bayraktar, S. (2013). Türkiye'nin Genç İşsizlik Profili. *Çalışma İlişkileri Dergisi*. 4(1):21-26.

Johnston, J. ve Dinardo, J. (1997). *Econometric Methods* New York: McGraw-HiU.

Kabaklarlı, E., ve Gür, M. (2011). Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu ve Ekonomik Belirleyicilerinin Uzun Dönem Eş-Bütünleşme Analizi. *Youth Unemployment Problem in Turkey and Analysis of Economic Determinants with Co-integration Model*. 1-16.

Kabaloğlu, S., G. ve Küçüksucu, M. (2018). Türkiye’de Farklı Boyutları Ve Alternatif Çözüm Politikaları İle Genç İşsizliği.

Kavak, Y. (1997). Eğitim, İstihdam ve İşsizlik İlişkileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 13(13): 21-26.

Kaya, V. Durak, Ş. (2014). Türkiye’de İşsizlik Ve İşsizliği Azaltmaya Yönelik Politikalar: Tarihsel Bir Bakış. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 28(2): 2.

Kazgan, G. (2005). Türkiye Ekonomisinde Krizler (1929-2001) Ekonomik Politik Açından Bir İrdeleme. *İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları* 1. 203-204

Kıdır, B. (2010). *Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinde İşsizlik Kaygısı: Psikolojik Etmenler Açısından Bir İnceleme*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Korkmaz, M., Yücel, A. S., Aytacı, A., Yıldız, K., Şahbudak, E., Aydoğan, Y. ve Şengün, H. (2016). Analysis Of The Relationship Between Employment And Education With Different Econometric Methods. *Uhbab Journal*, 16.

Kyei, Kwabena A. - Gyekye, Kwame B. (2011). Determinants of Unemployment in Limpopo Province in South Africa: Exploratory Studies. *Journal of Emerging Trends in Economics and Management Sciences (JETEMS)*. 2(1): 54-61.

Metin, N. (2013). *Avrupa Ülkelerinde Ekonomik Özgürlüğün Panel Veri Modelleri İle Analizi*. Ankara: Derin Yayınları.

Morris, E. (2006). Globalization and Its Effect on Youth Employment Trends in Asia. *Der Regionalen Tagung Von Sachverständigengruppen Über Entwicklungsherausforderungen Für Jugendliche Vorgelegtes Papier*, Bangkok, 28, 30.

Msigwa, R., ve Kipsha, E. F. (2013). *Determinants Of Youth Unemployment İn Developing Countries: Evidences From Tanzania*. <http://hdl.handle.net/20.500.1-2018/582>, (23.08.2019).

Murat, S., Şahin, L. (2011). *Nedenleri ve Sonuçları Bakımından Gençler Arasında Yaygınlaşan İşsizlik*. Sosyoloji Konferansları. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi. 1(44): 1-48.

Mütevellioğlu, N, Zambak, M, Mert, M. (2010). İşsizlik, Üniversiteli Gençlik Ve Gelecek: Bir Alan Araştırmasının Bulguları. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 11(1):213-215.

O'higgins, N. (2001). *Youth Unemployment and Employment Policy: A Global Perspective*. <https://ssrn.com/abstract=3019316>, (12.05.2019).

Onaran, Ö. (2000). Türkiye’de Yapısal Uyum Sürecinde Emek Piyasasının Esnekliği. *Dikmen, A.A. (der.) Küreselleşme, Emek Süreçleri ve Yapısal Uyum içinde, Ankara: İmaj Yayınevi.*

Özbay, F. (2009). *Türkiye’de Gençlik, Nüfus ve İktidar*. İstanbul: Varlık Yayınları.

Özdemir, S. (2006). *İşsizlik sorununun çözümünde KOBİ’lerin desteklenmesi*. İstanbul Tccaret Odası.

Paya, M. M. (2007). *Makro iktisat*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Perugini, C. ve Signorelli, M. (2010). Youth labour market performance in European regions. *Economic change and restructuring*, 43(2), 151-185.

Pirler, B. (2007). Genç İşsizliği Sorunu ve Çözmeye Yönelik Politikalar. *TİSK Akademi. Özel Sayı-1*: 147-156.

Plümper, T. Ve Schneider, C. J. (2007). Too much to die, too little to live: unemployment, higher education policies and university budgets in Germany. *Journal of European Public Policy*, 14(4), 631-653.

Plümper, T. Ve Schneider, C. J. (2007). Too much to die, too little to live: unemployment, higher education policies and university budgets in Germany. *Journal of European Public Policy*, 14(4), 631-653.

Russell, H. ve O’Connell, P. J. (2001). Getting a job in Europe: The Transition From Unemployment to Work Among Young People in Nine European Countries. *Work, Employment and Society*. 15(1): 1-24.

Ryan, P. (2001). The School-to-Work Transition: A Cross-National Perspective. *Journal of Economic literatur*. 39(1): 34-92.

SAYIN, F. (2012). Türkiye’de 1988-2010 Döneminde Eğitim ve Büyümenin Genç İşsizliğine Etkisinin Analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 13(4): 33-53.

Sayyan, H. (2000). *Dinamik Panel Veri Modelleri ve OECD Ülkeleri Para Talebi Uygulaması*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Schmid, G. (2013). *Youth Unemployment in Korea: From a German and Transitional Labour Market Point of View* (No. 63). IZA Policy Paper.

Seman, S. (2016). *Etiyopya’da Genç İşsizlik Nedenleri Ve İstihdam Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sertkaya, Y. ve Okur, A. (2016). Türkiye’de Genç İşsizliğinin Belileyicilerine Yönelik Ekonometrik Bir Analiz. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3, 155-168.

Şahin, L. (2011). Türkiye İşgücü Piyasasının Yapısal Özellikleri ve İşsizlik Sorunu. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*. (53): 543-575.

Taşcı, H. M. ve Tansel, A. (2005). Youth Unemployment Duration in Turkey. *METU Studies in Development*, 32(2), 517.

Taştı, E. Gürsel, S., Levent, H., ve (2004). *Türkiye’de İşgücü Piyasasının Kurumsal Yapısı ve İşsizlik*. İstanbul: TÜSİAD.

Tatoğlu, F. (2018a). *İleri Panel Veri Analizi*. Ankara: Beta Yayınevi.

Tatoğlu, F. (2018b). *Panel Veri Ekonometrisi*. Ankara: Beta Yayınevi.

Terzo, G. And Giaconia, C. (2018). *The Socio-Demographic Determinants Of Youth Unemploy Ment* in Italy: Evidences from National Labour Survey . 23-25 January, Seville, Spain

TÜİK (2016). *Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Mikro Veri Seti (Panel) 2016*. <https://web.tuik.gov.tr/tr/microdata-request-system/micro-data-list/>, (12.05.2019).

TÜİK (2016). *Gençlerin İşgücü Piyasasına Geçışı 2016*. http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, (23.06.2019)

TÜİK (2017). *Hanehalkı İşgücü İstatistikleri 2017 Mart Dönemi Sonuçları*. <http://www.tuik.gov.tr/HbGetirHTML.do?id=24628>, (11.03.2018).

TÜİK (2018). *Hane Halkı İş Gücü Anketi 2018*. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, (02.06.2018).

TÜİK (2019). *İşgücü İstatistikleri 2019*. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, (11.10.2019).

TÜİK (2019). *İşsizlik Tanımı 2019*. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007 (16.07.2019).

Utku, E. (2009). Dünya Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye. *Çalışma ve Toplum*. 3(22): 133-162.

Uyanık, Y. (2008). Neoliberal Küreselleşme Sürecinde İşgücü Piyasaları. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 1(1): 209-224.

Uyar Bozdağlıoğlu, E. (2008). Türkiye’de İşsizliğin Özellikleri ve İşsizlikle Mücadele Politikaları. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.10(20): 45-65.

Ünsal, E. (2000). *Makro İktisat*. İstanbul: İmaj Yayınları.

Ünsal, E. (2007). *Makro İktisat*. Ankara: İmaj Yayınları.

Vural, F. S. (1997). *İktisadın Tarihi*. İstanbul: Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları.

Vuranok, T. T. (2017). *Mesleki Eğitimde İstihdam Sorunları:(İstanbul örneği)*. (Doktora Tezi). İstanbul: Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Wajid, A. and Kalil, R. (2013). The Impact of Inflation and Economic Growth on Unemployment: Time Series Evidence from Pakistan. In *Proceedings of 3 rd International Conference on Business Management*.

Yanbaşı, E. (2014). *Türkiye'de Genç İşsizliği Sorunu Ve İşsizlikle Mücadelede Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yenitürk, N., Başlevent, C. (2007). *Türkiye’de Genç İşsizliği, Gençlik Çalışmaları Birimi Araştırma Raporu*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Yentürk, N., Başlevent, C. (2008). Türkiye’de genç işsizliği: Etkileyen faktörler ve çözüm önerileri. *İçinde Yentürk, Nurhan*. 345-378.

Yılmaz, A. S. (2010). Küreselleşmenin İşsizlik Üzerine Etkileri. *Humanities Science*. 3(1): 16-27.

Yılmaz, A. S. ve Çetin, B. N. (2007). Küreselleşmenin İşsizlik Üzerine Etkileri. *E- Journal of New World Sciences Academy Social Sciences*.3(1): 15-27.

Yılmaz, T., Fidan, F. ve Karataş, V. (2004). İşsizliğin Sosyo-Psikolojik Sonuçları: Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Bireylerin Tutumları (Bir Alan Araştırması). *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*. (48): 163-187.

